SUAT DERVİŞ

BEHİRE'NİN TALİPLERİ

BÜTÜN YAPITLARI – 8

ithaki

Suat Derviş

(1903-1972)

Suat Derviş İstanbul'da doğdu. Tıp profesörlerinden İsmail Derviş Bey'in kızı olan Suat Derviş, çocukluk yıllarında özel eğitim aldı. Daha sonra Kadıköy Numune Rüştiyesi'yle Bilgi Yurdu'nda eğitim hayatına devam etti. Konservatuvar eğitimi için ablasıyla birlikte Almanya'ya giderek piyano dersleri almaya başladı ve edebiyat fakültesine yazılarak felsefe derslerine yöneldi. Konservatuvar eğitimini bırakıp Almanya'daki çeşitli dergi ve gazetelerde yazmasıyla gazetecilik hayatı başladı. 1932'de Türkiye'ye döndükten sonra da *Son Posta*, *Vatan*, *Cumhuriyet*, *Gece Postası*, *Yeni Ay*, *Tan* gibi gazetelerde röpotajları, hikâyeleri, romanları yayımlanarak yazı hayatına devam etti. Reşat Fuat Baraner ile birlikte Türkiye'de toplumsal gerçekçi akımın ilk yayın organlarından sayılan *Yeni Edebiyat Dergisi*'ni yayımladı. Bu dergide kısa öyküler, fıkra ve eleştiriler yazdı. 1944 tutuklamaları sırasında eşi Reşat Fuat Baraner'i sakladığı ve yasadışı Türkiye Komünist Partisi'ne katıldığı gerekçesiyle yargılanarak bir yıl hapse mahkûm oldu. Ardından Paris'e giderek 1953-1961 yılları arasında Fransa'da kaldı. 1961'de Türkiye'ye döndükten sonra romanlarının yazımı ve yayınıyla uğraştı. Birçok ilke de imzasını atan Suat Derviş, yazı hayatına adım attığı *Alemdar* gazetesindeki "Hezeyan" şiiri başta olmak üzere, gerek farklı mahlaslarla gerek kendi ismiyle yazılmış birçok eseri geride bırakarak 1972'de Kasımpaşa Askeri Deniz Hastanesi'nde hayata gözlerini yumdu.

Behire'nin Talipleri
Suat Derviş

İthaki Yayınları – 1118

Yayın Koordinatörü: *Tuğçe Nida Sevin*
Yayına Hazırlayan: *Pınar Uçarlar*
Son Okuma: *Selçuk Aylar*
Kapak Tasarımı: *Şükrü Karakoç*
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *Şükrü Karakoç*
1. Baskı, Haziran 2016, İstanbul

ISBN: 978-605-375-570-8

Sertifika No: 11407

© Suat Derviş
© İthaki, 2016

Bu eserin tüm hakları Onk Ajans aracılığıyla satın alınmıştır.
Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Bahariye Cad. Dr. İhsan Ünlüer Sok. Ersoy Apt. A Blok No: 16/15
Kadıköy – İstanbul – Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 – Faks: (0212) 613 51 97
Sertifika No: 29652

Suat Derviş

BEHİRE'NİN TALİPLERİ

Hazırlayan: Pınar Uçarlar

* Metnin hazırlanması sırasında okunamayan bazı kelimeler (?) ile gösterilmiştir. Kitabın orijinal baskısı: Kitaphane-i Sudi, 1923, İstanbul. Metnin e-yayınına Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nin sitesinden ulaşılabilir: http://kutuphane.atauni.edu.tr

BEHİRE'NİN TALİPLERİ

1

Behire, çay masasının önünden kahkahayla kalkarak yanımdaki koltuğa oturdu.

"İdealimi mi soruyorsun cicim," dedi. "Onu sana tarif edeyim ama sen de beni dinledikten sonra herkes gibi dudaklarını bükerek, 'Öyle adam mı? Onu bulmak mümkün değil,' deme. Emin ol ki benim istediğim adam öyle roman kahramanları gibi fevkalade ve bulunmaz bir adam değil. Bana inanmaz gibi bakma. Sana basit ve bayağı bir adamla 'mariyaj'[1] düşünen bir genç kız tasvir edemem. Benim 'futur'üm[2] akıllı, malumatlı, güzel ve zengin olacak. Zannederim, içinde yaşadığım sosyeteden bir 'mari'[3] istemeye yerden göğe kadar hakkım var. 'Primo',[4] çirkin değilim..."

Behire, bu sözleri söylerken çapkın bir bakışla karşısındaki büyük aynaya tebessüm etti.

"Sekonder"[5] çok malumatlı ve yüksek aileden bir kızım. 'Modern' bir adamın arzu edebileceği her türlü meziyetim vardır. Mesela malumatım; Fransızcayı hemen bir Fransız kadar bilirim."

"Evet," diye tasdik ettim, "Türkçeyi unutacak kadar!"

"Gene Türkçeyi iyi bilmediğim için benimle eğlenme,"

---

1 Fr. Evlilik
2 Fr. Müstakbel eş.
3 Fr. Koca.
4 Fr. İlk olarak, öncelikle.
5 Fr. İkinci olarak.

dedi. Esasen bizim lisanımız neye yârar ki? Bu lisanda müfid[1] bir kitaba daha rast gelmedim. Türkçe öğrenmeyi, Çerkezce veya Arnavutça öğrenmek kadar 'bet' bulurum!"

Müstehzi bir gülüşle, "Pek iyi edersin," dedim.

Behire, sabırsız:

"Şimdi de istihza mı," dedi. "Türk mekteplerinde aldığın terbiye mi seni böyle değiştirdi? Dame de Sion'da iken hiç de böyle değildin!"

"O zaman sersemin biriydim," dedim. Bu defa Behire müstehzi bir gülüşle:

"Darılma ama cicim, asıl şimdi büsbütün sersemledin, kendini kaybettin," diye cevap verdi.

Biraz sustuk. Behire:

"Sana idealimden bahsediyordum," diye ilave etti. "Dinle":

"Futur'ümün açık fikirli, geniş ihatalı ve çok malumatlı olduğunu istiyorum. Bir de en büyük şartım, boyu çok uzun ve omuzları çok geniş olacak. Ben, birtakım hayalperver genç kızlar gibi gözlerinin rengi şöyle olsun, yok esmer veya sarışın olsun demiyorum. Benim 'futur'üm..."

Behire birden sözünü kesti.

"Futur, Türkçe nasıl söyleniyor?" dedi. "Gene bana Türkçe konuşmuyorsun diye darılma."

"Müstakbel zevc," diye tekrar etti. "Görüyor musun ne soğuk, ne yabancı bir kelime. Müstakbel zevcim dediğim zaman sanki "futur"ümden değil de köşebaşındaki bakkalın damadından bahsediyorum gibi geliyor. Neyse işte Sabihacığım, benim müstakbel zevcim esmer veya sarışın olabilir, yalnız akıllı ve malumatlı olması şart. Şair istemem, hayat için daha pratik bir adam lazımdır. Hele bir hükümet memu-

1 Faydalı.

ru, âtıl,[1] mıymıntı, her gün yaptığı lüzumsuz, manasız işlerle beyni kokan bir adam, aman Allah göstermesin! Ya tüccar, aman tüccar, tüccar!"

Bunu söylerken yüzünü büyük istikrahla buruşturmuştu ki,

"Peki," dedim. "İstemediklerini bir tarafa bırak da bana istediklerinden bahset."

"Herhalde," dedi. "Sana bir çocuk gibi, avukat olacak filan diyemem. Benim 'futur"üm, ay, müstakbel zevcim, tuttuğu işi anlayarak yapmalı. Bu kâfi. Bir de beni çok sevmeli ve hayatının gayesi sadece beni mesut etmek olmalı! Sonra da mühim şartlardan biri de, hem zengin hem cömert olmalı. Sonbahar ile ilkbaharı İstanbul'da geçirebiliriz. Fakat banyo mevsimleriyle kışı muhakkak Avrupa'da geçirmeliyiz."

Hafif hafif gülerek, "Hülya ne tatlı şeydir," dedim. Hayretle yüzüme baktı:

"Hülya mı," dedi. "Amma yaptın ha! Dünyada bundan tabii bir hayat var mıdır? Böylesini bulmazsam evlenmem."

"Çok beklersin," dedim.

Behire, "Yani bulamayacağımı söylemek istiyorsun," dedi.

"Onun gibi bir şey," diye cevap verdim.

Behire hiddetle, "Yani evde kalırsın ve tabii yengenin evine gidersin," dedi.

"Yengenin evi mi?" diye hayretle sordum.

"Ay sen yengemin evini bilmez misin," dedi. "Yengemin evi, kocaları tarafından atılmış kadınlarla evlenememiş ihtiyar kızların meskenidir."

Behire'ye baktım. Yanaklarını gözlerinin altına ve şakaklarını kulaklarına kadar kızartan bir heyecanla anlatıyordu.

"Yengem, iki sene evvel kocası ölmüş bir dul kadındır. Yetmiş yaşına rağmen hâlâ muhteşem ve asil güzelliğini mu-

1 Tembel.

hafaza eden, keten gibi bembeyaz saçlı, uzun boylu, çocuk yürekli bir saraylıdır. Dayım hayattayken sade kocasıyla meşgul olan yengem, onun ölümünden beri bütün aşkını siyasiyata[1] vermiştir. Her gün oturduğu yerde Türklere düşman olan milletlerin bir ferdini bile affetmeden hepsini kendi tabiri vechiyle kıtır kıtır keser. Eğer akrabadan biri, yanında işlerin fena gittiğinden bahsetse güzel yüzü morarır, birçok şeyler biliyor gibi başını iki yana sallayarak, 'Türk, Türk,' der. 'Türkler daha ölmedi, onlar eğer bir kımıldanır ...' Burada sözünü keser ve Türklerin bir kımıldayışta yapabileceği şeyleri muhatabının hayaline bırakır, bir de her sabah gazeteleri alır almaz, hemen köşesinden seslenir, 'Lütfiye Hanım, gel. Gel bana gazeteleri oku.'

Uzak akrabamızdan olan Lütfiye Hanım, kocasından ayrılıp yengemle yaşadığından beri bütün işi, sabahları öğleye kadar gazeteleri okumak, öğleden sonra evdeki diğer kadınlara iştirak ederek siyasi ve pek mühim mübahaselerde[2] bulunmak ve geceleri de yengemle iskambil oynamaktır.

Öğleden sonra ev halkı, yengemin odasına toplanır. Bunlar yengemle beraber beş kadın, bir siyah kediden ibarettir. Bir mübahasedir başlar. Dünya yüzündeki millet meclisleri, konferanslar, kongreler, bu beş kadının meclisi kadar ateşli ve mühim olamaz.

Hepsi birer erkân-ı harp[3] gibi kendi fikrine göre muharebeyi idareye başlar. Yengem böyle konuşurken büsbütün ateşlenir, hemen eline büyük bir bıçak verilse bin düşmanı tek başına kesecek kadar kendinde kuvvet bulur. Lütfiye Hanım öyle değildir. O daha santimantal,[4] daha daha kadındır. Kendisi daima romatizmadan muzdarip olduğu için ağrıları-

1 Politika.
2 Karşılıklı konuşma.
3 Kurmay.
4 Duygulu, hassas.

nın nefesine karşı verdiği adem-i emniyetle[1] kesmek biçmek bahsine girmez. Yalnız yengemle diğerlerini takdirkâr bir sükutla dinler.

Bu beş kadının içinde en ateşlisi, yengemin eski halayıklarından Vicdan'dır. O, yengem gibi bıçakla, kamayla sessizce öldürmesini istemez. Her nedense gürültülü bir tarzda öldürmekten zevk duyar. Vicdan'ın bütün kahramanca sözlerini bir "Bom!", bir "Pat!", bir "Küt!" takip eder. O, sade çok büyük ve çok gürültülü bir top ile düşmana ateş etmesini ister. Onun tahayyül ettiği top, Krupp'un fabrikalarında bile yapılamaz. Kırk ikilik, Vicdan'ın ideal topunun yanında çocukların teneke oyuncakları kadar ehemmiyetsizdir.

Yengemin evi, ta öteden beri kocasından boşanmış kadınlarla evlenmemiş kızlara melce[2] olmuştur. Benim hiçbir şeyi ve hiçbir kimseyi beğenmediğimi gören annem, ta küçüklüğümden beri, 'Bu kız sonunda yengesinin evine gidecek,' derdi. Şimdi sen de, 'Evde kalırsın,' deyince aklıma geldi de..."

Gülüyordu, ben de gülüyordum. Behire birden kesb- i hiddet ederek:[3]

"Göreceksin," dedi, "pötit şeri, nasıl idealimi bulacağım. Hem de çok sürmeyecek!"

Ben hâlâ gülüyordum."

"Peki ama," dedim. "Nerede bulacaksın?"

"Nerede mi," dedi. "Burada, Şişli'de."

Dudaklarımı bükerek, "Bekle," dedim.

---

1 Güvensizlik.

2 Sığınacak yer.

3 Öfkelenerek.

2
BİRİNCİ TALİP

"Ah! Sen misin Sabiha," diyerek Behire boynuma atıldı. İşte üç sene sonra beni temin ettiği vechile onu kocasıyla bulmaya geliyordum.

Behire beni kerevetleri keten örtülü, perdeleri inik, loş ve kasvetli bir odaya soktu.

"Ne o Behire," dedim. "Sana neler oldu?"

"Görüyorsun ya," dedi, "nihayet yengemin evine düştüm."

"Ya annen," diye sordum.

"Annem epeyce bir hastalıktan sonra Vişi'ye gitti."

"Baban?"

"Babam da ona refakat etti."

"Seni niçin burada bıraktılar?"

Behire, kendisinde görmeye alışık olmadığım acı bir gülüşle güldü. Sağ elinin şehadet parmağıyla başparmağını birbirine sürterek:

"Bu yok da ondan," dedi.

Sonra şiddetle içini çekerek ilave etti:

"Şimdi seyahat pek tuzlu ve mütarekeden beri de her şey değişti. Vagon alım satımları durunca kesemiz biraz hafifledi ve..."

"Allah başka keder vermesin," dedim.

Behire hazin bir sesle :

"Bak," dedi. "Gördün mü, nereye düştüm?"

"Şişli'yi bıraktığın için kederli misin?" dedim.

"Şişli'yi mi?" diye sordu. Yüzünü, bir sahan ekşimiş yemek yiyormuş gibi buruşturmuştu.

"Şişli'yi mi..." diye tekrar etti ve başka bir şey ilave etmeden sustu.

"Ya müstakbel zevcin," dedim. "Ona ne oldu?"

"O mu? Artık ondan da boyumun ölçüsünü aldım. Üç sene beyhude aradım durdum."

Sözünü keserek sordum:

"Bulamayınca?"

"Bulamayınca," diye güldü. Senin gibi rastgele biriyle evlenmektense, işte yengemin evine düştüm. Ah, Sabihacığım! Benim bu ideal yüzünden başıma gelenleri bir bilsen..."

"Anlat da bileyim," dedim.

Sevinçle:

"Dinler misin?" diye sordu. "Ben de derdimi dökecek adam arıyordum."

"Elbette dinlerim," dedim.

"Öyleyse hazır ol," dedi.

Behire bir müddet başını duvara dayayarak gözlerini kıstı. Sonra ağır ağır söylenmeye başladı:

"İlk talibimi, sen İstanbul'dan gittikten galiba bir ay sonra tanıdım. Halazadem Nuriye'nin Erenköyü'ndeki köşküne bitişik, pek güzel bir köşkü olan İrfan Bey, Avrupa'nın birçok payitahtlarında sefaret müsteşarlığıyla bulunmuş, herkesin söyleyişine göre malumatlı, pek zengin bir beydi.

Bir gün, pencerenin önüne oturmuş, yağmur sularının bahçede yaptığı küçük gölleri sıkılmış bir nazarla seyrederken, Nuriye bir rüzgâr hafifliğiyle odaya girdi.

'Behireciğim,' diyordu. 'Çabuk aşağı salona. Şimdi misafirlerimiz gelecek.'

'Misafirlerimiz mi?' diye sordum.

'Komşularımız haber göndermişler. Biraz sonra buraya geleceklermiş.'

Omuzlarımı silkerek:

'Bunlar da kim oluyorlar?' dedim.

'İrfan Bey'le kardeşi,' dedi.

'Nasıl şeyler?'

'Şimdi görürsün.'

Nuriye gülüyordu.

'İrfan Bey, Avrupa'nın birçok yerlerinde sefaret müsteşarlığıyla gezmiş, ince, malumatlı, zarif bir adamdır. Tam bir diplomattır Behire.'

Biraz yüzüm gülmüştü. Nuriye'nin söylediği bu adamın mesleği, idealim için çirkin göreceğim mesleklerden değildi.

'Kaç yaşındadır?' dedim.

'Otuz beşi geçkin olmalı,' dedi.

Bu yaş da pek hoşuma gitmişti. Biz böyle konuşurken hizmetçi misafirlerin salonda beklediklerini haber verdi. Kalbim ümit ve helecanla[1] dolu, Nuriye ile beraber salona indim. Kapıdan girer girmez ilk önce gözüme geniş kanepeyi tamamıyla kapamış bir cisim ilişti. Gözlerimi kısarak baktım. O sene Şişli'de miyop olmak moda olduğu için böyle bakmayı kendim için âdet edinmiştim. Kanepeyi kapayan bu garip şekil, siyah elbiseli bir erkekti.

Bu adamın çok kıvırcık saçlı, büyük bir başı, yanaklarının yanından çenesine doğru sarkan pos bıyıkları, uzun kirpikli gözleri vardı. Küçücük ayaklarından birini altına çekmiş oturuyordu. Biz içeri girer girmez yerinden fırladı. Ceketinin önünü kavuşturarak ilk önce Nuriye'ye sonra bana yerden birer temenna etti. Şaşırmıştım. Hayatımda birinci defa olarak bana böyle selam veriyorlardı. Başımla selamına mukabele ettim. Bu adam, besbelli müsteşar beyin erkek kardeşi olacaktı.

Nuriye bana İrfan Bey diye onu gösterince ne hale geldiğimi bir tasavvur et. Nuriye şimdi öbür tarafa dönmüştü. Zayıf,

1 Titreme, çarpıntı.

çarpık boyunlu, koca burunlu, mini mini boylu bir adamı bana göstererek:

'İrfan Beyefendi'nin biraderleri Şehbender Osman Beyefendi,' dedi.

Sonra beni ona göstererek:

'Dayızadem Behire,' dedi. 'Size daima anlattığımdan çok daha güzel değil mi?'

Zayıf adamcağız, uzun müddet 'Ha... ha... ha...' diye manasız güldükten sonra:

'Hakkınız var,' dedi.

Bu soğuk gülüşle, bu 'Hakkınız var' bana deli gibi gülme hevesi vermişti. Şundan bundan konuşulduktan sonra müsteşar bana döndü. Şişman yanaklarının kıvrımlarında kaybolan en güzel tebessümüyle:

'Küçük hanım muhakkak musikişinastır,' dedi.

Cevabımı beklemeden:

'Bir şey çalar mısınız?' diye ilave etti.

'Ud mu çalarsınız? Hayır mı efendim? Öyleyse muhakkak piyano bilirsiniz... Ben piyanoda alaturkaya bayılırım. Hangi fasıldan lütfederseniz ediniz, yalnız nihavent olmasın.'

Sonra Nuriye'ye dönerek,

'Galiba sizi gene gücendirdim,' dedi.

Nuriye, her zaman dudaklarında eksik olmayan güzel tebessümüyle:

'Zannederim Behire, alaturka çalamazsın değil mi?' dedi müstehzi bir tebessümle.

'Hayır efendim,' dedim, 'Alaturka...'

Burada ufak bir kahkaha attım. Sonra,

'Bilmiyorum,' diye sözümü bitirdim.

Aman acaba ne yapmıştım? Birdenbire müsteşar bey yerinden fırladı. Her zaman uyur gibi mahmur bakan gözleri ateş saçmaya başladı. Şimdi lakırdıları uzata uzata ahenkle

söylemiyor, birbiri arkası sıra ve bir 'tank' kadar gürültü ederek söylüyordu.

'Hey gidi zavallı Türklük hey,' diyordu. 'Senin büyüklüklerini en fazla anlayacak, zanaatini takdir edecek ince ruhlu kadınların dudaklarında müstehzi bir tebessümle musikin tahkir ediliyor. Yalan mı efendim, yalan mı? Kadınlarımız piyanonun üstünde güzel elleriyle Şark nağmelerini yaşatacaklarına, Garp bestekârlarının ruhlarını şad ediyorlar. Evet! Bu böyle oluyor. Garp'ı bir matah zannediyoruz. Her şeyimizde bir taklitçilik, bir taklitçilik... Giyinişimiz taklit, konuşuşumuz taklit, selamlarımız taklit, evlerimizin eşyası taklit ve bizim ev eşyası arasında görünmemiz bile taklit! Döşemelerimizi, kerevetlerimizi, güzel halılarımızı çirkin görüyoruz. İpeklerimizi atıyoruz, işlemelerimizi unutuyoruz. Garp'a, Garp'ın çirkin metalarına paralar veriyoruz. Evlerimizi hiçbir usule uymayan, hiçbir üslubu olmayan eşya ile dolduruyoruz. Cânım o alçak sedirlerimiz dururken dimdik Frenk iskemlesinin üstünde, gene öyle korseli, dimdik vücutlarımızla kendimizi bir mal olduk zannediyoruz. Frenklere benzedikten sonra Türklükten çıkıyoruz. Sade Türklükten mi? Hayır! İnsanlıktan da çıkıyoruz. Sonra da Frenklere benzedik diye bir iftihar, bir iftihar!

Dahası var efendim! Dahası var! Frenkçe yazılmış kitapları okuya okuya bütün Garp müzelerini, Garp asarını, Garp sanayi-i nefisesinin[1] bütün şaheserini ezbere bilen, İstanbul'da doğmuş küçük hanımlarımız; sade küçük hanımlarımız mı? Hayır!.. Küçük beylerimiz, hatta ihtiyarlarımız, bir kere kendi müzemizi gezmemiş, mimarlıkta şaheser olan Türk camilerinden bir tekini ziyaret etmemiştir. Buna benzer daha ne misallerim vardır efendim!'

Bana döndü:

---

1 Güzel sanatlar.

'Fuzuli'nin divanını tabii bilmezsiniz. Okumadınız değil mi,' dedi.

Deminki şaşkınlığım geçmiş, şimdi neşe ile gülüyordum.

'Fuzuli mi?' dedim. 'Bu da kim oluyor? Hiç tanımıyorum.'

Başını sallayarak odadakilere baktı.

'Gördünüz mü,' dedi. Sonra bana döndü:

'Racine'in en fazla beğendiğiniz eseri hangisidir?' dedi.

Gülerek,

'Fedra,'[1] dedim.

Gene etrafa başını salladı:

'Durunuz, durunuz, daha ileri gideceğim,' dedi.

Sonra yine bana:

'Ronsard'ı çok okudunuz mu?' dedi.

'Oh, çok denilemez! Zaten onu sevmem. "Od"larının içinde "Arkazandr"[2] diye bir şey vardır, yalnız o hoşuma gider.'

Gene başı, etrafa bakınarak bir müddet sallandı durdu.

'Oh, çok tuhafsınız.'

Birden odanın bir köşesinde kahkahalar başladı.

'Ha... ha... ha... Hakkınız var!'

Acaba bu sözler bana mıydı, yoksa Müsteşar Bey'e miydi?

İrfan Bey:

'Ya sevdiğiniz musikişinaslar?' diye sordu.

'Beethoven'ı severim,' dedim. 'Hele Beşinci Senfonisi'ni...' Gözlerimi kapadım. Müsteşar Bey içini çekti.

'Sevdiğiniz içkiler de muhakkak şampanya, şartröz... filandır değil mi? Akşamları aperatif olarak mutlak bir amer alırsınız;' dedi.

'Oh, sert olmayan içkilerin hepsini severim,' dedim. 'Tercih ettiğim yoktur.'

---

1 Orijinali: *Phèdre.*

2 Orijinali: Cassandre.

'Ya rakı?' dedi. 'Ya rakı?'

'Aman, rakı mı?' dedim.

Müsteşar Bey:

'Ne?' dedi. 'Sevmez misiniz? İşte bu tamam.'

Halazademe dönmüştü, gözleri süzülüyordu.

'Aman İhsan Bey,' dedi. 'Sen de bilirsin, akşamları mübareği billur sürahiye koyup da karşına aldın mı, canına can katar. Ama karşıda muhakkak güzel bir manzara olmalı! Hele biri ince ince ud çalıp, güzel sesli birisi de gazel okumaz mı? Vallahi kendimden geçerim. Öyle bir içkidir ki yalnızken de içilir, kalabalıkla da... Sazla da içilir, kederle de... Onun keyfi başkadır efendim, başkadır! Fakat yanında nefis mezeler de olmalı. Hele turşu, mutlak lazım.'

Oh, Sabiha! Turşu der demez yutkundun. Sana gülünecek bir şey söyleyeyim mi? Geçen gün ilk defa olarak Lütfiye Hanım'la beraber turşu kurdum. Öyle güzel oldu ki, hikâyemi bitirince sana getireyim de gör! Yoksa şimdi ister misin, getireyim mi?"

Behire, kapıya doğru ilerliyordu.

'Hikâyeni bitir de öyle,' dedim.

'Peki,' dedi. 'Öyle olsun. Nerede kalmıştım? Aklım o kadar turşuya gitti ki...

On beş günlük bir komşuluktan sonra İrfan bana âşık oldu. Bana karşı olan aşkı, şişman yanaklarının arasında kaybolan gözlerinden anlaşılıyordu.

Her zaman benimle münakaşa ve mübahase ediyordu. Benim düşüncelerim onun için doğru değildi. O, beni bir Türk kızı olarak görmek istiyordu. Daima yüzüme dik dik bakarak:

'Darılmayınız ama siz kozmopolitsiniz,' diyordu.

Sonra da Nuriye'ye dönüyor, uzun uzadıya kalbimde milli

bir cevherin mevcut olduğunu anlatıyordu.

Halazademi birkaç kadeh rakı içmek için bazı akşamları davet ediyordu. Yemekten sonra İhsan'ı getirmek bahanesiyle bize geliyordu. Geliyordu ama çokça kaçırdığı akşamlar bize gelişi bahçeleri geçmek için ettiği zahmete değmiyordu. Kapıdan girer girmez oturduğu kanepenin üzerinde, bıyıkları göğsünü okşayarak mışıl mışıl uyuyordu.

O zaman onunla beraber gelen biraderi Osman Bey'le konuşuyorduk.

Mesela Nuriye:

'Bugün hava pek güzeldi,' diyordu.

Hemen Osman Bey:

'Ha... ha... ha... Hakkınız var,' diye cevap ediyordu.

Ben:

'Yok, Nuriye. Hava bulutluydu. Yağmur yağacak zannettim. Hem de serinceydi,' deyince yine cevap,

'Ha... ha... ha... Hakkınız var,' oluyordu.

Bu tarzda geçen muhaverelerden sonra Müsteşar Bey uyanıyor:

'Artık çok konuştuk. Zevzeklik ettik, rahatsız ettik,' diyerek, elindeki kehribar tespihi sallayarak gidiyordu.

Nasılsa bir sabah erken kalkmıştım. Penceremi açar açmaz ne görsem beğenirsin? Müsteşar Bey, bahçesinde geceliğinin üzerine giydiği bej renginde pardesüyle bir bahçe iskemlesine oturmuş, elinde bir büyük fincan kahve, başında da takyesi vardı. Fazla olarak da mercan terliklerden topukları görünen ayakları çıplaktı. Kahkahaları ona duyurmamak için hemen penceremi kapadım.

Tesadüfe bak ki aynı günde Müsteşar Bey'den bir mektup aldım. Bu mektupla dest-i izdivacıma talip oluyordu. Bana pek sevdiğim için Şişli'de bir ev tutacakmış, her şey istediğim gibi olacakmış. Ne yapsa, nasıl olsa ahlâkımın değişemeye-

ceğini anlamış ve tesellisini bulmuş. Bu zamanda evlenecek kızların hepsi benim gibiymiş, ben onun kalbini teshir[1] etmişim, beni seviyormuş, serveti ve hayatı artık benimmiş.

Mektubu Nuriye'yle beraber okurken gülüşüyorduk. Nuriye bu meseleyi benden daha ciddi telakki ediyordu.

'Vallahi iyi bir şey,' diyordu. 'Öyle zengin bir adam ki... Ne bakıyorsun? Hem de malumatlı. Biraz şişman, ne olur? Pekala da yakışıklı! Bakışı basbayağı sevimli! Zaten erkeğin daha güzeli ne olacak?'

Sabahki kıyafetiyle gözümün önüne geldi:

'Allah yazdıysa bozsun,' dedim.

'Sebep?'

Nuriye sebep arıyordu.

'Ayakları,' dedim. 'O yupyuvarlak topukları!' Ve hemen o akşam Müsteşar Bey'e cevap bile vermeden Şişli'ye kaçtım. Birkaç kere Nuriye'yle, Müsteşar'ın akrabasından bir hanım, bu mesele hakkında annemle konuşmaya geldiler. Serveti her ne kadar beni fazla düşündürüyorsa da onu, o son sabah bahçede gördüğüm kıyafetinde gözümün önüne getirdikçe vücudum buz kesiliyor, annemle Nuriye'nin sözlerine:

'Allah yazdıysa bozsun!' diye haykırıyordum. 'O yupyuvarlak topukları! Aman Allah yazdıysa bozsun.'

Behire bir müddet sustu. Sonra:

'İşte,' dedi. 'İlk tehlikeden böyle kurtuldum.'

Gülüyordum. Behire biraz yerinden doğrularak dışarıya haykırdı:

'Vicdan! Kahve nerede kaldı? Bir fincan da ben isterim.'"

---

1 Büyüleme.

3

İKİNCİ TALİP

Behire, kahve fincanını masanın üzerine bırakarak, "İkinci talibimi tanımak için pek mi telaş ediyorsun Sabihacığım?" dedi. "Ben de sana anlatmasını öyle istiyorum ki..."

Ellerini kısa saçlarının bukleleri arasında gezdirdikten sonra:

"Harbin üçüncü senesinde idi," diye anlatmaya başladı. "Yazın birkaç haftasını teyzezadem Cemile'nin Hisar'daki yalısında geçiriyordum. Cemile'yi tanırsın ya, kendini zamanımızın akıllılarından sayan kocasıyla gene kocası gibi megalomaniye uğramış birtakım insanların arasında yaşar. Yani Cemile, kocasının pek samimi dostları olan bu tuhaf adamlardan başka misafir kabul etmez. Cemile'nin iddiasına göre bunlar, asırlardan beri Türklerin beklediği dâhilermiş. Pek rahat geçireceğimi zannettiğim bu haftaların her gününü, kimisi şair, kimisi muharrir, kimisi feylesof olan bu adamlardan birinin ziyareti berbat ederdi.

Gene bir gün ben, Cemile, kız kardeşi Safvet ve Cemile'nin kocası salonda otururken kapı açılarak hizmetçi kızın delaletiyle[1] içeri otuz beş yaşlarında kadar, orta boylu ve gözlüklü bir bey girdi. Teklifsizce Cemile'nin önüne gidip elini öptü.

Cemile, yerinden kalkarak bu beyi takdim etti:

'Müsaade et cicim,' dedi. 'Sana genç şairlerimizden Ekrem Bey'i takdim edeyim.'

---

1 Yol gösterme.

Edebiyat meraklısı olan küçük Safvet, yavaşça kulağımın dibinde:

'Ahir zaman şairlerindendir,' diye fısıldadı. Sonra sesini Ekrem Bey'e işittirecek kadar yükselterek:

'Çabucak Ekrem Bey ve arkadaşlarından sonra dünyaya başka şair gelmeyeceğine iman ettiğini söyle, yoksa maazallah günaha girersin,' dedi.

Ekrem Bey, mahmur gözlerini biraz daha süzerek parmağını tehdit makamında Safvet'e salladı. Bu küçük kız, her gün sabahtan akşama kadar mecmua ve kitaplar içinde yaşadığından tuhaflaşmıştı. Yavaş sesle:

'Ekrem Bey'in arkadaşları da kim oluyor,' diye sordum.

Safvet, 'Ekrem Bey'in arkadaşları mı?' dedi. 'Kim olacaklar, edebiyatta bir tek satır yazı yazmadan üstat olanları tanımaz mısın?'

Safvet'in sözlerinden bir şey anlayamadığım için şaşkınca:

'Hayır,' deyivermişim. Odada bir kahkahadır koptu. Yalnız bu kahkahaya iştirak etmeyen Ekrem Bey idi.

Ayağının ucuyla halıyı dövüyor, küçük parmağını kesik bıyıkları üzerinde gezdirerek ıslık çalıyordu. Birden kaşlarını çatıp beni süzdü. Sonra:

'Zannederim küçük hanımefendiyi tanıyorum,' dedi. Safvet bana vakit bırakmadan:

'Eminim,' dedi. Kendisini şahsen tanımazsanız bile muhakkak yazılarını okumuşsunuzdur. Hece ile yazılmış çok şiirleri vardır.'

Safvet, muhakkak cinnet getirmişti. Benim şaşkınlığımdan istifade ederek devam ediyordu:

'Behire,' diyordu. 'Sen edebi mübahaseleri çok seversin. Artık karşında Ekrem Bey gibi bir mevzu üzerinde saatlerce konuşacak bir üstat var. Ekrem Bey, Behire'nin yeni mecmualarda yazısı vardır.'

Ekrem Bey bana yaklaşmıştı:

'Ben, uzun senelerden beri bir edebi mecmua görmedim. Böyle olmakla beraber şurada burada tesadüf olunan o kıymetsiz kâğıtların içinde hanımefendinin imzası bulunduğunu bilmiş olsa idim, onların edebi olduklarından bir dakika bile şüphe etmezdim.'

Ben gözlerimi ağlayacak gibi açarak:

'Fakat beyefendi,' dedim. 'Benim mecmualarla işim yok. Ben edebiyatla meşgul olmam.' Müstehzi bir gülüşle:

'Evet,' dedi, 'biliyorum, hece ile yazdığınızı söylemişlerdi.'

Fena halde hiddetlenmiştim:

'Vakıa,' dedim. 'Türkçeyi pek iyi bilmem ama artık ne okurken ne de yazarken hecelerim.' Odada bir ikinci kahkaha daha koptu. Galiba benimle eğleniyorlardı. Safvet, Ekrem Bey'e dönerek:

'Ben,' dedi, 'Behire'nin sizin Türkçe olmayan şiirlerinizi okurken hecelediğinden eminim.' Ekrem kaşlarını kaldırıp Safvet'e dikkatle baktı:

'Oh, küçük Safvet, bu hücum müthiş,' dedi. 'Yakında galiba sen de hecelemeye başlayacaksın.' Safvet göğüs geçirerek:

'Keşke,' dedi. 'Keşke heceleyebilsem. Sizler gibi senelerce susmaktan ise heceleye heceleye içindekilerini söylemek müreccahtır.'

Ekrem Bey dudaklarını büzerek:

'Daima hece, daima hece,' dedi. 'Hislerine, sözlerine bir ahenk vermedikten sonra...'

Safvet, 'Eğer,' dedi, 'Ben heceden yukarı çıkamazsam...' Eliyle halının üzerinde oynayan Cemile'nin küçük oğlunu gösteriyordu. 'Ahmet konuşur. Evet, Ekrem Bey siz sustunuz, ben heceledim, Ahmet konuşacak.'

Ekrem Bey sağ eliyle tuttuğu sigarasını sol elinin parmağına hafif hafif vurarak:

'Bir kere küçük Safvet,' dedi. 'Sana şunu söyleyeyim ki Türk edebiyatı bizimle, yani bizim zamanımızda yetişen üstatlarla son sözünü söyledi. Üstatlarımız nazımda olsun nesirde olsun Türk edebiyatının beklediği nâzımlar, Türk edebiyatının beklediği nasirler ve hikâyeciler idi. Sizler, sizlerden sonra Ahmet'ler, Ahmet'lerden sonra bilmem kimler daima heceleyecek, daima heceleyeceksiniz.'

Safvet gülerek, 'Ahir zaman edipleri olduğunuza ve sizlerden sonra dünyaya başka edip gelmeyeceğine imanım vardır,' dedi. Sonra gülünç bir ciddiyetle:

'Lakırdının gümüş, sükûtun altın olduğunu bizim memlekette bilen yalnız sizsiniz,' diye ilave etti. 'Fakat ne olur bu büyük ve muhteşem hakikati bir mısra ile olsun halka bildirseniz, günahı boynunuza... Aranızda bir sürü şair de varmış. Eğer söylediklerinizi doğru ise hepiniz bir araya gelip uğraşsanız bir mısra olsun söyleyemez misiniz? Dişinizi sıksanız bir "sone" bile yaparsınız.'

Sonra Ekrem Bey'in yüzüne bile bakmadan elindeki kitabıyla beraber balkona çıktı. Ekrem Bey yanıma oturmuştu:

'Demek edebiyatla meşgulsünüz,' dedi.

'Hayır,' dedim. 'Türkçeyi bile iyi bilmem. Türk ediplerini tanımam. Hatta memleketimizde ilk tanıdığım şair sizsiniz.' Ekrem Bey bir gözünü kırparak:

'İnanmam, inanmam,' dedi. Bin yemin ve Cemile'nin şahadetiyle[1] Ekrem Bey'i ikna ettikten sonra sordum:

'Şiirlerinizi hangi mecmuada görmek mümkündür?'

Kemal-i azametle:[2]

'Benim şiirlerim mi?' diye sordu. 'Hamdolsun, hiçbir mecmuada çıkmaz.' Biraz daha yumuşayarak, 'Esasen bitmiş bir eserim yoktur. Üç mısraı eksik bir "sonem" var. Büyük

1 Şahitlik.

2 Tam anlamıyla büyüklenerek, kurumlanarak.

bir mersiye için ilk iki mısraın kafiyelerini hazırladım. Çok güzel bir şey olacak, bunların hepsini bitirdikten sonra bir mecmua-yı eş'ar[1] çıkartacağım. Sonra da "Vezüv'ün Tahassüsatı" serlevhası[2] altında bir volkanın hicranlarını işleyen on iki parçadan mürekkep bir şey yazacağım. Biz edebiyatı hususi muhaberata çeviren gençlerden değiliz hanımefendi: "Pas de sanglots humains dans le chant du poète."[3]

...

İşte Ekrem Bey ile ilk önce böyle tanıştık. Hemen her gün bizi görmeye geliyordu. Ahlâkı biraz karasevdaya meyyal gibiydi. Neden bilmem, bu zavallı adamcağız bir "dezanşante"[4] idi. Dudaklarında daima acı tebessümler dolaşır, mahmur gözlerinin mükedder bakışlarını daima bir istihza perdesiyle örtmeye uğraşırdı. Bir hafta sonra karşımda yaptığı mimiklerle, acemi bir sinema aktörüne benzemeye başlamıştı.

Ben lakırdı söylerken küt parmaklı elleriyle alnını tutar, gözlerini kapardı. Bazen de yüzüme uzun uzun baktıktan sonra dudaklarını ısırarak:

'Hayat, oh, ne acısın,' derdi.

Vallahi "ma şer",[5] ben yüzüme bakarken hayatın acılığı hatıra gelecek kadar çirkin değilim, değil mi? Bunu kaç kere Ekrem Bey'e ihtar etmek istedim. Fakat zavallının melankolik bakışları karşısında sert olmanın pek merhametsizlik olacağını düşünerek vazgeçtim.

Bir gün ayrılırken elimi fazla sıkarak:

'Siz, siz,' diye kekeledi ve birdenbire söylemek istediği sözden caymış gibi hep âşık rolünde acemi aktör mimikleriyle elimi bırakarak kaçtı gitti.

---

1 Şiir derlemesi.

2 Başlık.

3 "Şairin ezgisinde insanın gözyaşına hayır." Catulle Mendes.

4 Fr. Hayal kırıklığına uğramış, kırgın.

5 Fr. Tatlım.

Bir ikinci defa mehtapta balkonda yalnız kalmıştık. Arkamdan o tatlı sesiyle:

'Ah, gözleriniz,' dedi. Döndüm, yüzüne baktım:

'Galiba "sone"nizin son mısraı için aradığınız kafiyeyi buldunuz.'

Ellerimi tutu, aman Sabiha, gözleri ne de mahmurlaşmıştı.

'Bütün şiirlerimin veznini, kafiyesini, ahengini buldum. Evet, hepsini sizde buldum. Ah isteseydiniz...'

Bir aralık Safvet balkona çıkıverdi:

'Ben olmak istedim idi bir esiriniz.'

'Oh Ekrem Bey, bunun ne veznini, ne kafiyesini ne de ahengini siz buldunuz. Bu çoktan söylenmiş bir şiirdir.'

Ve etrafına bakmadan kollarını balkonun kenarına dayadı. Ekrem Bey, şimdi balkonda sabırsızlıkla geziniyordu. O gece Safvet bizi yalnız bırakmadığından fazla konuşmadık. Bu şeylerden ancak bir hafta sonra, Safvet Beyoğlu'nda olduğu için bir defa daha baş başa kalabildik. Ekrem Bey, bu fırsatı kaçırmadı. Bana, beni sevdiğini, benimle evlenmek istediğini anlattı."

"Ya sen ne cevap verdin?" diye sordum. Behire gülerek,

"Oh Sabihacığım," dedi. "Bu ikinci idi. Daha idealimi bulacağımdan emin idim. Ne cevap verdiğimi düşünme. Gözlerimi gözlerine çevirdim ve açıkça 'Ekrem Bey,' dedim. Teklifinizin beni ne kadar "fiyer"[1] ettiğini "imajine" edemezsiniz. Fakat ben "ideal" sahibi bir kızım. "Franşman dit",[2] siz benim tahayyül ettiğim adama benzemiyorsunuz. Ben ise düşündüğüm erkeği bulmadan evlenmeyeceğim.'

Ekrem Bey, bir söz söylemeden ayağıyla bir müddet halıyı dövdü. Sonra göğüs geçirerek ancak işitilecek kadar hafif bir sesle:

---

1 Fr. Onurlu.

2 Fr. Samimi olalım.

'Ben böyle mi sandım seni ey ömr-i gam-âlud,[1]' dedi. Biraz sonra, omuzlarını silkerek bir kadın gülüşü kadar ince bir kahkaha ile güldü:

'Dünyada hiçbir şey üzülmeye değmez,' dedi. 'Bunu unutalım. Hatta şu dakikadan itibaren sizi unutuyorum.'

"Behire," dedim. "Ekrem Bey sözünde durdu mu?"

"Evet Sabiha," dedi. "Ekrem Bey sözünde durdu. Beş ay sonra Safvet'le evlenerek beni unuttuğunu ispat etti."

"Safvet ile mi?" diye sordum.

"Evet, Safvet'le" dedi. "Neden şaşıyorsun? Bunlardan daha mükemmel bir "kupl"[2] olabilir mi? Hiçbir fikirleri birbirine benzemiyordu. Evleneceklerine ben her zaman ihtimal verirdim."

Behire, yorgun yorgun yerinden kalktı.

"Yemek vakti oluyor," dedi. "Gidip bir sofraya bakayım."

---

1 Kederli.

2 Fr. Çift.

4

ÜÇÜNCÜ TALİP

Yemekten kalktıktan ancak bir saat sonra Behire ile baş başa kalabildik. Ben bu yalnızlıktan istifade ederek ona:

"Aman Behire," dedim. "Hemen bana üçüncü talibinden bahset. Meraktan çatlayacağım."

Behire yine eski yerine oturdu. Gülümseyerek, "Bu üçüncüsü," dedi, "Dame de Sion'da bizden bir sınıf yukarıda olan Samiye'nin kardeşiydi."

"Ne?" dedim. "Küçük Naci mi?"

Behire gülerek :

"Evet," dedi. "Ta kendisi! Bilirsin Naci'yi pek severim. Onunla beraber büyümüştük. Kendisini adamdan saymazdım, beni istediği zaman on dokuz yaşındaydı. Böyle olmakla beraber birisi bana âşık olup da beni almaya kalkışacak kadar büyüdüğünü söylemiş olsa kahkahalarla gülerdim. Samiye'yi mektepten çıktıktan sonra uzun müddet kaybetmiştim. Fakat Şişli'ye taşınınca yeniden buluştuk. Hemen her gün onlarla beraberdim. Naci pek mahcup olduğu için onu herkese 'Nişanlım' diye takdim ederek sıkmaktan pek zevk duyardım. Ne zaman, 'Aman benim nişanlıma bakın!..' diye elini elime alsam, gözlerinin içine kadar kızarır, sevilmekten ürken vahşi bir çocuk hırçınlığıyla bana dönerek 'Aman,' derdi, 'soğuk, bu da şaka mı?'

'Deli çocuk,' diyerek gülerdim. 'Nedir o azamet? Ablan olduğumu unuttun galiba!'

Bu 'abla' kelimesi Naci'yi çıldırtmaya kâfi gelirdi. Hemen yanımdan çekilir:

'Dokunma bana Allah'ını seversen,' derdi. Abla... Biz çocuğuz... Biz insan mıyız? Niçin konuşmaya, şakalaşmaya tenezzül ediyorsunuz? Sizin için pomatlı, tek gözlüklü, parlak üniformalı zabitlerle diplomatlar lazım. Bizim gibi talebeye, hanımefendiler ehemmiyet verir mi? Abla!.. Aman ne abla! İki yaş bile farkımız yok!

Sanki geçen gün İhsan Bey'in evinde, o soğuk tayyareci ile konuştum diye kendini pek mi büyüdün zannediyorsun? Konuşurken ne de kırıtıyordun! Ciddi söylüyorum Behire, o günden beri senden soğudum. Kadın değil misiniz? Hepiniz birer yılan. Samiye de öyle. Ona da sana olanlar olmuş. Tıpkı sen, tayyareci görmüyor mu!'

Yüzünü buruşturarak bir müddet susup, sonra:

'Allah hepinizin vücudunu[1] ortadan kaldırsın.. Kadın değil misiniz,' derdi.

Bir gün Samiye'deydik. Ben bir kenarda oturmuş, davetlilerden bir tayyare zabitiyle konuşurken, Naci, çatkın kaşları, ceketinin ceplerini şişiren yumruklarıyla yanımıza yaklaştı.

Aksi tesadüf olacak, tam bu aralık genç zabit bana bir kompliman yapmak için 'Ne güzel gözleriniz var!' diyordu. Bu sözleri duyan Naci dudaklarını büktü.

'Yüzbaşı efendi! Gözleriniz sağlam değil, dedi. Bari gözlük kullansanız...'

Yüzbaşı gülümseyerek sordu:

'Bu da niçin küçük beyefendi?'

Naci asabiyetle:

'Niçin mi?' dedi. 'Eğer dediğim gibi gözlük kullanmış olsaydınız, bunu bana sormaz, gözlerinizle görürdünüz. Behire'nin gözlerinin güzelliğini tabii mi zannediyorsunuz?

1 Varlık.

Yanılıyorsunuz beyefendi! Behire, gözlerini böyle güzel yapmak için kirpikleri dik tutan o kara sabunu tükürükle ıslatarak saatlerce aynanın karşısında uğraşır.'

Naci'ye hain hain bakarak yavaşça:

'Budala,' dedim.

Yüzbaşı şaşırmış, bir söz söyleyemiyordu. Benim yerime o utanmıştı. Şakaya çevirmek için:

'Küçüğün sözüne ehemmiyet vermeyiniz,' dedim. Bana âşıktır da, gözlerimi güzel yapıp herkesin karşısına çıktım mı kıskançlığından söyleyeceği sözleri şaşırır. O, gözlerimi boyasızken de sever!'

Naci, azametle dudaklarını büzdü:

'Seni eğer sabah haliyle görmemiş olsaydım, belki de bu kabil olabilirdi.'

Yüzünü gözünü buruşturarak devam etti.

'Fakat bir kere öğleden evvel 11'de karşıma çıktın. Galiba henüz uykudan kalkmıştın. Bir gün evvelki sürmelerin sıvışmış, hemen yüzünün yarısı simsiyah kesilmişti. Sonra da gözlerinin altından şakaklarına giden kırmızılık da yoktu. Meğer o tatlı renk de boyaymış. Dudakların da bembeyazdı. Bir damla bile kan...'

Sözünü yarıda keserek:

'Susacak mısın sen?' dedim. 'Bu akşam sana bir hal olmuş.'

'Bu akşam değil,' dedi. 'Sen Şişli'ye geldiğinden beri bana bir şeyler oldu. O kadar soğuk bir kızsın ki... Hele kendini de güzel zannetmiyor musun? İşte o zaman tahammül olunmaz bir hale giriyorsun.'

Artık iyiden iyiye sabırsızlanmıştım.

'Sen de,' dedim, 'kendini büyük bir adam farz ederek lakırdıya girip tuhaflık etmek istediğin zaman çekilmez bir şey oluyorsun.'

Yüzbaşıyla ikisini beraber bırakarak yerimden kalktım.

Biraz sonra da eve avdet etmiştim. Fakat Naci'nin münasebetsizlikleri bu kadarla kalmadı. Kendisine o günden sonra yüz vermediğim için de arkamdan yapmadığı dedikodu kalmıyordu.

Günün birinde, bir ahbabımda Naci'ye tesadüf ettim. Onu görür görmez, azıcık terbiyesini vermek için azametle:

'Buraya gel küçük,' diye çağırdım. Kavga etmeye iyiden iyiye karar vermiştim.

Naci, gayet ciddi ve yaşlı bir adam vakarıyla yanıma yaklaştı.

'Kuzum,' diye başladım. 'Aklını mı kaybettin? Ne oluyorsun? Nasıl utanmadan benim aleyhimde bulunuyorsun? Ayıp değil mi? Ablanın bu kadar iyi arkadaşıyım. Gözüme tükürükle sürme sürüyorsam sana ne? Bunu söylemek yakışır mı? Vallahi seni kardeş gibi sevmemiş olsaydım, yüzüne bakmazdım. Sana bu yakında bir şeyler oldu. Başında bir hastalık mı var?'

Naci, acı bir gülüşle:

'Ne'm olduğunu pekala biliyorsun Behire,' dedi.

Onun bu kadar ciddiyetini görünce dargınlığımı unutarak:

'Ayol pek büyük mü olmuşsun,' diye güldüm.

Naci bana cevap vermedi. Gözleri de hali de ezbere bildiği bir dersi şaşırmamak için bir nefeste söyleyen küçük bir mektepli gibi başladığı söze:

'Biliyorsun Behire,' diye devam etti. 'Saklamaya lüzum var mı? Yalnız sen değil, bunu bütün Şişli biliyor. Seninle bu iş için daha ciddi bir surette konuşmaya ihtiyacım var. Babam, derslerime devam ve askerden kurtulmam için bir kolayını bulup beni Berlin'e yolluyor. Dört veya beş sene sonra doktor olarak döneceğim. Henüz çok gencim Behire, sen de çok gençsin.'

Kaşlarımı çatarak:

'Ay... sonra,' dedim.

Naci:

'Çılgın gibiyim Behire,' diyordu. 'Bütün yaptığım şeyler çirkin, çirkin. Hakkın var. Herkese senin aleyhinde sözler söyledim. Fakat bilirsin ya Behire, anlıyorsun ya... Kıskanıyorum! Ben senin söylediğin gibi bir çocuk değilim. Tam on dokuz yaşında bir gencim. Ne yapayım Behire, o kadar güzelsin ki...'

Şaşkınlıkla kendimden geçkin:

'Ne? Bu hoş vallahi,' dedim.

Naci hep:

'Dinle Behire, dinle,' diye söyleniyordu. 'Bilmezsin bunları susmak için ne kadar cebr-i nefs[1] ediyordum. Fakat artık kuvvetim yok. Seni o kadar çok, o kadar çok seviyorum ki...'

'Naci kendine gel,' dedim.

Bir tebessümle başını iki tarafa sallayarak:

'Çok geç Behire,' dedi. Sen bana unutmak, kendime gelmek tavsiye ediyorsun. Halbuki ben sana bana gelmeni rica edecektim. Behire, eğer istersen, eğer beklersen, nişanlım olur musun? Berlin'e gitmeden evvel senden bir cevap almak istiyorum.'

Hayretle:

'A... A... Destur, çocuk çıldırdı!' dedim.

Bu sözüm üzerine Naci hıçkırarak kanepeye düştü. Bir taraftan ağlıyor, bir taraftan:

'İstemiyor, istemiyor,' diyordu. 'Ben ise ölmek istiyorum.'

Herkes etrafımızı almıştı. Artık bu vakanın Şişli'de yaptığı dedikoduyu tasavvur et! Rezil olduk."

Behire sustu. Feylosofane başını sallayarak:

"Herkesin deliliği bir türlü, dedi. Galiba dünyada bir tek tam akıllı adam yok!"

---

1 Kendini zorlamak.

"Ya zavallı Naci ne oldu?" diye sordum. Behire güldü:

"O vakadan bir hafta sonra Berlin'e gitti. Üç senedir hâlâ orada."

Güldüm:

"Demek ki," dedim, "doktor olmasına bir sene kalmış. Sen de daha evlenmedin!"

Behire de güldü:

"Öyle ama," dedi, "o artık Darü'l-Fünun'a gitmiyormuş."

"Ya ne yapıyormuş?"

"Of, sen de çocuk gibi sualler sorarsın Sabiha. Orada hemen her talebenin yaptığını yapıyormuş. Büyük film kumpanyalarında figüranmış."

"Bütün talebe mi sinemada oynuyormuş?" dedim. "Amma yaptın ha!"

Behire, "Ben sana hepsinden değil, ekseriyetten bahsettim," dedi. "Tabii içlerinden çalışanlar da vardır. Sinemada boy gösteren yalnız talebe değil."

Sonra kulağıma doğru eğilerek:

"Şu isimleri duy da şaş," dedi. "Başta..."

Behire'nin söylediği isimler yüzümü kızartmıştı.

"Bu kadar çok mu?" dedim. "Mümkün değildir!"

Behire daha çok şeyler biliyormuş gibi başını salladı. Fakat cevap vermedi.

5

DÖRDÜNCÜ TALİP

Behire, dalgın dalgın söyleniyordu:

"Dördüncü talip babamın mektep arkadaşlarından kırk yaşını geçkin biriydi. Neme lazım, gayet şık giyinirdi. Elbiselerinin ütüsü, yakalarının temizliği, boyun bağlarının zarafeti hakikaten ilk nazarda göze çarpardı.

Kıpkırmızı ve uzun saçlarını -briyantinle- ensesine kadar sıkı sıkı tarardı. Dördüncü talibim beyefendi, yeni bir Avrupa seyahatinden avdette babama rast gelmiş, adresimizi almış ve bizi ziyarete geleceğini söylemiş.

Bir gün öğleden sonraydı. Ben, piyanonun başında şarkı söylüyordum. Babam da sobanın başında oturmuş, ellerini ısıtıyordu. Hizmetçi kapıdan girerek bir beyin geldiğini haber verdi. Babam kalktı, dışarı çıktı. Ve bir dakika sonra yanında misafirle içeri girdi.

Babam beni ona takdim ederken, ben yerimden kalkarak başka bir iskemleye oturmak istedim. Fakat bu hareketimi gören Necmettin Bey:

'Rica ederim küçük hanımefendi,' dedi. 'İşgal ettiğiniz mevkiyi terk etmeyerek musikideki behre[1] ve malumatınızın ne derecelere vardığını çakerinize[2] izhar etmek lutf-ı âlü'l-âlinde[3] bulununuz!'

Sözlerinden bir şey anlayamamıştım, tam kaşlarımı çatarak:

---

1 Nasip, hisse.

2 Kul, köle.

3 En yüce lütuf.

'Bir daha söyler misiniz efendim, anlamadım,' diyeceğim ki bir pot kıracağımı anlayan babam:

'Haydi kızım,' dedi. 'Bir şey çal, beyefendi istiyor.'

'Peki baba,' diyerek piyanoya dönünce Necmettin Bey:

'Küçük hanımefendi gibi,' diye söylenmeye başladı. 'Simalarında hissiyat-ı rakika[1] ve nezîhe okunan cidden asri[2] bir genç hanımın, böyle halisane ricaları derhal kabule müsaraatle[3] o nermîn[4] parmakların ucundan kayan ilahi ve esatirî[5] nagamât[6] kadar müessir ve ulvi olacağından katiyyen şüphe caiz olmayan nağmelerle bu köhneleşmiş ruhlarımızı bîpâyân[7] neşe ve sürurlara gark edeceğinden bir dakika bile şüphe etmek küstahlığı herhalde benden sudur edecek bir hata olamazdı.'

Saçma sapan birkaç hava çalıp iskemlemde döndüğüm zaman gördüğüm manzara karşısında gülmemek için ne hale girdiğimi bir ben bilirim.

Necmettin Bey, gümüş kostümlerinin içinde kıpkırmızı bıyıklarından daha dimdikti. Gözleri -Allah vermesin- tavana doğru kaymıştı. Kendinden geçkin bir halde çaldıklarımı dinliyordu. Ben döner dönmez ellerini birbirine vurarak:

'Ne sanat! Ne sanat...' diyordu. 'Parmaklarınızdan dökülen nagamâtı dinlerken öyle pâyânsız bir vecd ve istiğrak içindeydim ki sanki zümürrüdîn[8] bir meşcerenin[9] içinde sakin ve dil-nüvaz[10] şarıltıyla akan suyun billurî sadasını du-

1 İnce.
2 Zamana uygun, modern.
3 Acele, acele etmek.
4 Yumuşak.
5 Mitolojik.
6 Ezgiler.
7 Bitmez.
8 Zümrüt rengi.
9 Koru.
10 Gönül okşayan.

yuyordum. Kendimi büsbütün başka bir âlemde zannediyordum. Bu anda, dağdağa-i hayattan uzaklaşmıştım.'

Bunları söylerken, bir taraftan da beni alkışlamak için ancak birkaç dakika ellerinden çıkardığı sarı eldivenleri giymeye uğraşıyordu. Kendisiyle o gün hemen yarım saat kadar konuştuk. Fakat yemin ederim Sabihacığım, söylediklerinden bir şey anlayamamıştım. Böyle hiç bilmediğim sözleri, görsen o ne kadar hızlı hızlı konuşuyordu.

Giderken -şimdi pek yakında oturduğu için- sık sık bizi ziyaretleri ile rahatsız edeceğini söyledi. Hakikaten sözünde durdu. Haftada en aşağı dört gün bize geliyordu. Böylece bir ay geçmeden onunla iyice teklifsiz oldum. Necmettin Bey her dakika beni methetmekten geri kalmıyordu. Ne komplimanlar Sabihacığım, bilemezsin. Her tarafım, kim olduğunu bilemediğim âlihe-i hüsn ü ân[1] hanımefendiye benziyormuş. Güzelliğin en ideal derecesine çıkardığı bu âlihe-i hüsn ü ân hanımı ne kadar çekemediğimi tabii anlarsın. Yürüyüşüm, bakışım, gözüm, kaşım, ne olduğunu anlamadığım bir şeye hemen teşbih olunuyordu.

Mesela, odanın kapısı açılıp da güzeller güzeli olan ben, vücud- ı nermînimin latif inhinalarla kıvrılarak âlihe-i hüsn ü ân hanımefendinin reftar-ı[2] dil-âşûbunu[3] andıran sâhirane[4] edamla gözlerine göründüğüm zaman, ruhuna taze bir hayat bahşediyormuşum.

Vallahi böyle söylüyordu ki Sabihacığım, hiç şaşırma. Ben daha neler duydum. Gözlerim yıldızsız karanlık bir gecenin umk-ı[5] esrarengizi, saçlarım en hissiz kalpleri ipekli kıvrımlarıyla bağlayacak bir kemend-i bi-aman oldu. Her şeyim aca-

1 Güzellik ilahesi.
2 Yürüyüş.
3 Ruhu, gönlü etkisi altına alan.
4 Adeta büyülercesine.
5 Derinlik.

yipleşmişti. Kendi kendimi tanıyamıyorum. İşte Sabihacığım böyle bütün bir kış haftada dört gün bize gelerek Necmettin Bey bana âşık oldu. Bahtımdan olacak, dünyada ne kadar "manyak" adamlar varsa benimle evlenmeye kalkıyorlardı. Tabii Necmettin Bey de benimle evlenmek isteyecekti.

Bir gün giderken elimi tuttuğu zaman gene her zamanki gibi çabuk çabuk konuşarak:

'Elleriniz ellerime dokununca,' dedi, 'kıymetli vücudunuzun bir ra'şe-i mesud[1] ile sarsıldığını duyan abd-i acizinize yarın sizinle istikbal hakkında görüşmek için müsaade vereceksiniz. Evet, o pak, nezih ve âli vicdanınız buna müsaade edecek. Bu uzun ve ezici senelerin didişmeleriyle bî-tâb ü tüvan[2] kalan kalb-i şikestemi[3] garik-ı saadet[4] ederek -dünyadaki bütün hassas ve yüksek kadınların yapması elzem olan bu hareketinizle- ahlâkınızın ulviyetini bir kere daha takdirkârânınızın[5] enzârına[6] arz edeceksiniz.'

Ve cevabımı beklemeden apartmanın merdivenlerinden, 'Ne nezahet, ne masumiyet, ne hassasiyet...' diyerek uzaklaştı. Sözünün sonlarını duyamadım.

Ertesi gün, söylediği gibi geldi. Çay günümüzdü. Fakat annem daha hazır olmadığı için ben salonda onu yalnız karşıladım. Zaten galiba o da beni yalnız bulmak için böyle erken gelmişti. Odaya girdiği zaman yerimden doğrulmak istedim. Halbuki Necmettin Bey, şimdiye kadar benim bütün teklifsizliklerime rağmen kendisinde görmeye alışmadığım bir teklifsizlikle:

---

1 Mutluluk, saadet hissiyle titreme.
2 Takatsiz, güçsüz.
3 Kırık.
4 Saadete gark olmuş.
5 Beğenenler.
6 Bakışlar.

'Telaşa ne lüzum var nur-ı didem,[1]' dedi. 'Ben sizin için yabancı mıyım? Şimdiden sonra hep ayaklarınızın dibinde yaşamak, evet, aşkla, saadetle yaşamak istiyorum. Ve bu arzumu size müjdeleyerek ta ne zamandan beri müşterek emel ile çarpan iki genç kalbin ateşîn[2] heyecanını teskin etmek lazım değil mi? Evet, ey masum genç kız, dinleyiniz. Artık sizden ayrılmamak, güzelliğinizin karşısında ebedi ve sonsuz bir sermestî ile gaşy olmak[3], ilelebet mariz[4] ve pür-heyecan ruhumu, sizin de benim için çarpan kalbiniz ve ruhunuzla birleştirerek mezc etmek,[5] sonra bir ruh ile yaşayan iki cisim olmak istiyorum. Evet! Bu benim en has, en nezih emelimdir. Eminim ki, ey gencine-i melahat u zarafet,[6] siz de böyle düşünüyorsunuz.'

'Aman beyefendi,' diye cevap vermek istedim.

'Çehre-i masumanenizi kaplayan bu humret-i hicap[7] ile gönlümü nasıl daha fazla yed-i iktidarınıza aldınız. Nuhbe-i âmâli[8] olan saadete erişen bir genç kızın gözlerinden lemean[9] ile âsâr-ı zevk ve sürüru temaşa etmek, acaba hangi âşık-ı şuride-dili[10], cinnet-i safa ile büsbütün mecnun etmez? Hangi gönül, maşuka-yı canının karşısında cûş ve hurûş[11] ederek sayha-i teşekkürünü[12] halikına kadar duyurmak için uzun uzun bağırmaz?'

---

1 Gözümün nuru.
2 Ateşli.
3 Kendinden geçmek.
4 Marazlı, hasta.
5 Karıştırmak.
6 Güzellik ve zarafet hazinesi.
7 Utanç hissiyle oluşan kızarıklık.
8 En büyük emel, ideal.
9 Parıldama.
10 Gönlü, kalbi perişan.
11 Coşmak.
12 Şükür haykırışı.

Muhakkak adamcağız muvakkat bir çılgınlığa uğramıştı. Çünkü bu sözleri söylerken uzun uzun haykırıyordu.

'Fakat beyefendi,' dedim.

'Evet,' diye yeniden, bir kere daha sözümü kesti. 'İtirazlarınızı biliyorum. Pederinize bir şey açmak lazım geldiğini söylemek istiyorsunuz değil mi? Önce pederinizin her şeyi bilmesi lazım diye düşünüyorsunuz, yanılıyorsunuz. İlk önce pederiniz, yani peder beyefendi ile bu meseleyi halledebilirdim. Fakat bu terakki ve medeniyet asrında, iki genç kalplerini ebeveynlerine küşade[1] kılıp arz-ı hal etmeden evvel aralarında anlaşmalıdırlar. Ve böyle düşündüğüme çok iyi ettim. Zira bu iyi haberi öğrenir öğrenmez gözlerinizde parlayan şule-i saadeti[2] ilk önce gören ben oldum.'

Bir dakika susmasından istifade ederek:

'Fakat beyefendi,' dedim, 'Allah'ı severseniz bir dakika siz susunuz da ben söyleyeyim.'

'Evet,' dedi, 'zevcem olunca bütün hakk-ı kelam[3] sizin olacak. Hatta şimdiden söyleyiniz, bekliyorum.'

Sabihacığım, bana bir sersemlik gelmişti. Konuşmak için söz bulamıyordum. Karşımdaki adamın kalabalık sözleri o kadar zihnimi yormuştu ki iki kelimeyi bir araya getiremiyordum. Ne sebeple bilmem, ben de onun gibi öyle eski moda, edebi bir kitap gibi konuşmak istiyordum. Halbuki lügatlara bir türlü ne aklım ne de dilim yetişebiliyordu. Necmettin Bey'i gayriihtiyari taklit etmek istedikçe dilimin ucuna her gün gazetelerde gözüme ilişen basmakalıp ve manasız hürriyet-i ebediye, istiklal, iktisadi, Divan-ı Umumiye, Mülkiye-yi Şahane tebliğ-i resmi, istikraz-ı dahili gibi bir sürü sözler geliyordu.

---

1 Açık.

2 Saadet alevi.

3 Söz hakkı.

'Teşekkür ederim Behire,' diyordu. 'Bu sükûnetiniz bana en tatlı evetten daha kıymetlidir. Hemen bu akşam pederinize aşkımızdan bahsedeceğim.'

Nihayet biraz kendimi toplayarak:

'Beyefendi,' dedim. 'Ben sizinle evlenmek istemem.'

'Masumane hicabınızın sizi nerelere kadar sürüklediğinin farkındasınız,' dedi. 'Sevinçle söylediğinizi bilmiyorsunuz. Evet, Behire! Söylediğini bilmiyorsun. Halbuki gel, gel kalbimin üstüne o güzel başını daya da dinle. Bak bu dil-i biçare cananı için nasıl çırpınıyor?'

Kollarını açmış, beni kucaklayacak gibi ilerliyordu. Ne olduğunu bilmiyorum. Cevap vermiyordum. Fakat eli elime değince:

'Yangın var!' diye bağırmışım. Kanepenin üstüne düştüm, ağlıyordum. Feryadımın üstüne herkes odaya koşuşmuştu. Yalnız Necmettin Bey ortada yoktu. O gürültüde sıvışmıştı. Herkes bana 'Ne oldun?' diye soruyordu. Fakat ben adamakıllı şaşırmıştım. Ana lisanımı bulamıyordum. Zihnimde birçok manasız sözler birbirini kovalıyordu. Mütemadiyen, 'Asakir-i Osmaniye, Misak-ı Milli, Tıbbiye-i Şahane, zafer-i nihai,' diye ağlıyordum.

Behire sustu.

"Peki," diye sordum. "Necmettin Bey ne oldu?"

"O günden sonra bir daha bize gelmedi," dedi. "Zaten Şişli'den taşınmıştı."

Behire gülerek sustu. İnce parmaklarıyla esvabını buruşturuyordu.

6

BEŞİNCİ VE ALTINCI TALİPLER

Behire, parlak bir kahkahayla, "Beşinci ve altıncı taliplerim, iki amcazade idiler," diye söze başladı.

"Onları ta çocukluğumdan beri tanırdım. Hemen hemen ellerinde büyümüştüm. Birisi ne kadar ateşli ve gürültücü ise diğeri o kadar sessiz ve miskindi. Birisi kalın ve gür sesli, gayet çabuk konuşur, diğerinin ise sesi ince, zayıf ve lakırdıları ağzından tek tek dökülüyordu. Birinin ismi Halim, diğerinin Şeci idi. Halim çok kavgacı, Şeci çok korkaktı.[1] Şeci, otuz altı yaşına rağmen karanlıkta yalnız kalamazdı. Halim ise gözlerini taştan esirgemez, her kavganın içine atılır, her köşeye girer çıkardı.

Ufacık tefecik Şeci, dünyayı umur etmez, herkesin sözüne uyar, halinden şikâyet etmezdi. Halim ise herkese karışır, haksız işe tahammül edemez, intizamı severdi. Bir kere Boğaziçi'nden dönerken onu köprüdeki hamalları sırayla yan yana dizerken görmüştüm. Hamalların intizamsız duruşlarına tahammül edememişti.

Halim, uzun boylu ve şişmandı. Şeci, kısa boylu ve zayıftı. Halim'in yukarı doğru kıvrılmış bıyıkları sapsarıydı. Şeci'nin tek tük ve yalnız burun deliklerinin altında bırakılmış bıyıkları simsiyahtı. Şeci, eski konaklarda ekseriyetle tesadüf olunan, vaktinden evvel kartlaşmış, mütevekkil, sessiz Çerkez

1 İsimler sırasıyla "yumuşak huylu" ve "cesur, yiğit" anlamına gelmektedir.

kalfaların bir eşiydi. Halbuki Halim, azametli, kavgacı ve iyi besili süt nineye benzerdi.

İkisi de ailemizin dostlarıydılar. Çehrelerini ilk önce çocukluğumda görmüştüm. Hürriyetin ilk haftaları Halim, göğsünde allı beyazlı kokartıyla nümayişlerin önünde, sarı bıyıkları dimdik, yüzü kıpkırmızı, göğsü çıkık, gözleri ateşli dolaşırken, Şeci bize gelir, pencereden akın akın geçen bu insanlara daha bakarken gözleri süzülür, boynu bükülür ve:

'Siz hiçbir nümayişe iştirak etmiyor musunuz?' diye soran babama yorgun gözlerini çevirir:

'Aman beyim, kerem ediniz. Bu gürültüye karışacak bende hal var mı?' derdi.

31 Mart Vakası'nda Hareket Ordusu Ayastefanos'tayken ortadan kaybolup, üç gün sonra, sarı uzun saçlarının üstünde keçe külahı, omzunda tüfeğiyle görünen Halim, tam on beş günlük bir aramaktan sonra Şeci'yi Erenköyü'nde ikamet eden bir teyzenin köşkünde, korkudan büsbütün zayıflamış bir halde bulmuştu. Olan bitenden haberi olmayan Şeci, 1 Nisan'dan beri iltica ettiği teyzesinin evinden bir kere bile dışarı çıkmamış:

'Ayol, cülus toplarını da mı duymadın?' diyen amcazadesine:

'Benim korkudan top sesi dinleyecek halim mi vardı...' diye cevap vermişti.

Daha sonraları Halim'in iştirak etmediği bir miting, bir gürültü, bir harp yoktu. Şeci ise böyle bir hal vukuunda hemen etekleri biraz sarkan pardesüsünü alarak kapağı bizim eve atardı. Odanın bir köşesinde büzülerek:

'Aman Yarabbi,' derdi. 'Bu adamlar da böyle didişmeye üşenmezler mi? Dünyanın gidişini onlar mı düzeltecekler? Böyle geldik böyle gideriz. Toplaşmaya, bağrışmaya, harp et-

meye ne lüzum var? Ağızlarından lokmalarını mı almışlar? Bir de alsalar efendim... Allah rezzak-ı âlem[1]... Kimse aç susuz kalmaz.'

Böyle uzun müddet incecik, zayıf sesiyle her sözü tek tek ve uzata uzata söyleyerek konuşur dururdu.

Şunu da söylemeyi unutmayayım ki Halim ile Şeci çok sevişirlerdi. Halim, Harb-i Umumiye'de ihtiyat zabiti olup cepheye giderken bir kolayını bulup amcazadesini İstanbul'a yerleştirmişti. Hayatlarında bir kere bile kavga etmemişlerdi. Halim, pek kavgacı olmakla beraber, amcazadesine hiç darılmamıştı. Çünkü Halim emreder, Şeci itaat ederdi. Çünkü Halim merhamet eder, Şeci korkardı. Eğer aralarına ben karışmamış olsaydım, bu hal böylece devam eder ve dört ay evvel Halim Anadolu'ya giderken gene Şeci'yi buraya rahatça yerleştirir ve yalnız olarak giderdi. Halbuki böyle olmadı, Halim bu defa Şeci'de bir rekabet görerek korktu ve emretti. Şeci de:

'Ayol benim ta Anadolulara kadar gidecek halim mi var...' der gibi bakan zavallı gözlerindeki mana-yı istirhama rağmen onu takibe mecbur oldu.

Mütarekeden sonra bu iki amcazade, bizim eve pek sık gelmeye başlamışlardı. Meğer ikisi de bana âşık olmaya başlamışlarmış. Vallahi Sabihacığım, son güne kadar bunun farkında bile değildim. Zira böyle bir şeye ihtimal vermezdim. Nihayet bir gün ben evde yalnızken Şeci geldi. Bizden iki apartman ileride ikamet ettiği halde, hâlâ yorgunluktan nefes nefeseydi. Selamlaştıktan sonra karşıma oturdu. Yarım saat kadar gözleri süzük, başı önüne eğilmiş, uykudaki bir adam gibi gürültüyle nefes alarak kaldı. Sonra mahmur gözlerini bana kaldırdı ve lakırdıya başladı. Öyle ki her cümleden sonra yorgun başı bir kere göğsü üzerine düşüyor ve biraz aralık

1 Bütün varlıkların rızkını veren.

kalan dudaklarını zahmetle kapıyordu. Şeci'nin halinde bugün büsbütün bir başkalık vardı.

'Behire,' diyordu. 'Her zamanki gibi her sözüme gülmeyerek, beni şöyle hanım hanım, ciddi ciddi dinleyiniz. Sizinle konuşmadan evvel doğrusu beybabanıza açmaya dilim varmadı. Otuz altı yaşındayım. Halim vaktim yerindedir. Zevceme öyle servet ve debdebe içinde değil fakat kendi halinde ve mesut bir hayat verebilirim. Sizi çocukluğumdan beri tanıyorum. Tam istediğim kadınsınız. Sizi seviyorum. Fakat korktuğum bir şey var. Halim de sizi seviyor ve yakında isteyecektir. İşte ben ondan evvel davrandım! Buraya geldim ve...'

Birden kapı açılmış, Halim yıldırım gibi odaya girmişti. Şeci'nin soluk dudakları arasından son nefesi kadar feci bir,

'Halim!..' çıktı. Zavallının yemyeşil kesilen çehresi göğsü üzerine düşerek kendinden geçti.

Ben meselenin "trajik"liğine rağmen kahkahalarımı tutamıyordum. Halim, Şeci'nin üzerine doğru yürürken benim kahkahalarımı bir feryat zannederek durdu ve:

'Hayır,' dedi, 'emin olabilirsiniz Behire, bir kadın yanında çirkin bir harekette bulunmadım.'

İri kollarını çıkık göğsü üzerine kavuşturdu. Kendini kurun-ı vustâi[1] bir asilzadeye benzettiğini bakışlarından anlıyordum.

'Demin Şeci size hakikati söyledi,' dedi. 'Ölümün karşısında bile çarpmayan kalbimi siz esir ettiniz. Sizi seviyorum... Zevcem olacaksınız yoksa hem kendimi hem de Şeci'yi öldürürüm!'

Davalaciro rolünü yapan bir aktör kadar haykırıyordu. Galiba bu sesin kuvvetiyle olacak, Şeci gözlerini açtı. Fakat am-

1 Ortaçağ'a ait, Ortaçağ'dan.

cazadesinin son sözleri üzerine rengi büsbütün uçarak gözlerini tekrar kapadı. Bu defa başı arkaya doğru yuvarlanmıştı. Nihayet bir saatten fazla uğraştıktan sonra ikisine de ikisiyle de evlenemeyeceğimi anlattım. Zannederim, Halim'in o halini gördükten sonra Şeci kendiliğinden beni almaktan vazgeçmişti. Onları da böylece başımdan savdım. Bu vakadan on beş gün sonra Halim, Şeci'yi alarak Anadolu'ya gitmişti. Galiba onun İstanbul'da kalmasını tehlikeli bulmuştu."

Behire sustu. Halen karşılıklı gülümsüyorduk:

"Hadi Behire," dedim, "şimdi bana yedinci talibi de anlat." Behire bir şey saklamak ister gibi:

"Ohh," dedi. "Artık hikâyelerim bitti."

"Hepsi bu kadar mı?" diye sordum. "Bütün seni isteyenlerin içinde, bir tane de senin beğendiğin olmadı mı?"

Behire önüne baktı. Bir müddet tereddütten sonra:

"Hepsi bu kadar değil Sabiha," dedi. "Bir de sonuncu var ki onu ben de istemiştim. Dur, ben acıktım. Çay söyleyeyim de gene anlatırım."

Ve dışarı seslenerek:

"Vicdan... bize çay hazırla," dedi. "Pek acıktım. Kilerin anahtarı konsolun üzerinde."

7

YEDİNCİ TALİP

Çay fincanını masaya bırakarak, küçük, işlemeli çay havlusuyla ağzını sildi.

"Ah Sabihacığım," dedi. "Asıl bu son vaka beni hayattan ve bilhassa izdivaçtan büsbütün soğuttu. Eğer onu tanımamış olsaydım, hâlâ idealimi bulacağım diye ümit edip dururdum. Bunun için de bir türlü yengemin evine gelmeye razı olmazdım.

Onda istediğim meziyetlerin hepsi vardı. Daha doğrusu ben öyle zannediyordum, vâkıa,[1] boyu istediğim kadar uzun, omuzları istediğim kadar geniş ve tarz-ı telebbüsü[2] tahayyül ettiğim derecede zarif değildi. Sonra bana düşündüğüm gibi senenin altı ayını seyahatlerle geçirtecek bir serveti olduğunu da zannetmiyordum. Her şeye rağmen kendisini çok beğenmiştim.

Biliyorsun, harp esnasında yaptığı birkaç mühimce işle babam zenginler sırasına geçmişti. Fakat mütarekeden sonra nasıl oldu bilmiyorum, ticarete pek aklım ermez, babam pek az zamanda hemen bütün servetini kaybetti. İşte bu aralarda onunla tanıştım. Çok nazik ve kibardı. Her şeyden anlıyordu. Bir konuşması, hele bir gülüşü vardı ki... Sık sık buluşuyorduk. Her girdiğim salonda ona tesadüf ediyordum. Sen beni o zamanlarda bir görmeliydin. Adamakıllı Celal Bey ile meş-

1 Gerçi.

2 Giyim tarzı.

gul olmaya başlamıştım. Onu göreceğimi bildiğim günler, aynanın karşısında en aşağı bir saat hatta daha fazla kalırdım.

Onunla salonun bir kenarına çekilip gayet "lirik" mübahaselere girişmek, arada bir göz göze bakışmak, bütün bir kış benim meşguliyetimi teşkil etmişti. Öyle ki şimdi hatırladıkça gülüyorum."

Vakaya, Celal Bey'e, hatta sersem Behire'ye bile pek fazla ehemmiyet vermeye başlamıştım.

"....."

"Vallahi halim ömürdü. Onu göreceğimi ümit ettiğim bir yere gidip de kendisini orada bulamazsam sesim sadam kesilir, herkesle dargın gibi salonun bir köşesine sinerdim. Fakat bir de onu beklediğim bir yerde karşıma çıkarsa, helecanımdan elimde ne tutarsam ufak bir çığlıkla yere atardım.

Böylece kaç defalar çay fincanını ya kendi veya komşularımın üstüne döktüm.

Nihayet bir gün bana ilan-ı aşk etti. Hem de gayet ciddiyetle. Annesinin annemle konuşmak istediğini ilave etti. Öyle güzeldi ki... Öyle tatlı söyleşiyordu ki, tamamıyla idealim olmadığı halde, 'Hayır, olmaz, anneniz gelmesin,' diyemedim. Esasen buna lüzum da yoktu, değil mi Sabiha? Herhalde o benim halimden kendisini reddedemeyeceğimi çoktan anlamıştı.

Ertesi gün annesi geldi. O kadar sabırsızdım ki, ayağımdan iskarpinleri çıkarıp sofayı geçtim. Bu aralık arkamdan gelen hizmetçi kıza gayet müthiş ve tehditkâr bir tavırla parmağımı sallayarak bu yaptığım şeyden annemi haberdar ederse gözlerini oyacağımı söyleyerek salonun kapısına kulağımı dayadım ve dinledim.

Sabihacığım meğer onlar bizi hâlâ eski zenginlikte zanne-

diyorlarmış. Şimdi halleri belliymiş. Celal'in bir işi yokmuş. Halbuki beni o kadar seviyormuş ki eğer benimle evlenemezse deli olur veyahut ölürmüş. Bunun için babam ona bir işe başlamak için en aşağı on on beş bin lira kadar bir paracıkla muavenet edebilirmiş. Zaten bunu hanımefendi kendi oğluna bir iyilik olsun diye söylemiyormuş, ben de onun oğluna âşıkmışım, düşün Sabiha! Ben de Celal'i seviyormuşum. Bunu da annesi olacak bu cadı karı biliyormuş.

Fakat gayet tabii olarak, on beş bin lira olmadan Celal beni alamazmış. Deli gibi olmuştum. Daha fazla dinlemeden odama kaçtım. O hiddetle elime geçirdiğim kâğıtla ona bir temiz ağzının tadını verdim. Kendim için on beş bin lira olmadığını ve bir koca satın almak için on beş paramın bile mevcut olmadığını yazarak bir daha karşıma çıkmamasını ihtar ettim. Aksi takdirde nerede görürsem o kirli, yağlı, uzun saçlarını yolacağımı söyledim.

Annem, akşam bu olanları babama anlatırken babam hiddetinden yerinde ter ter tepiniyor:

'Hele hele çapkına da bakın,' diyordu. 'Sanki ben ona gidip kızımızı al diye yalvarmışım... Bu da Frenk taklidi bir evlenmek olacak.' Sonra anneme dönüyor:

'Hanım hanım,' diyordu, 'baksana! Hem kızını istiyorlar, hem de üzerine para...'

Bu sözleri duyan ihtiyar dadım, başını trajik bir tavırla iki tarafına sallayarak:

'Şaşma oğlum, şaşma,' diyordu, 'bunun burası Şişli... Daha neler göreceğiz?'"

Behire susmuştu. Dudakları asabiyetle büzülmüştü. Gözlerinde, bebeğini içinde bir harika bulmak ümidiyle kırdıktan sonra boş bulan bir çocuğun sukut-ı hayali okunuyordu. Bundan Celal Bey'in Behire'yi kendi zannettiğinden pek fazla meşgul ettiğini anlıyordum. Şefkatle ellerini elime alarak:

"Zavallı Behireciğim," dedim. "Fakat böyle ümitsiz olmak hiç doğru değil... Elbette idealini bulacaksın. Öyle genç, öyle güzelsin ki..."

Behire şiddetle ellerini ellerimden çekerek yerinden fırladı. Azametle gözlerini kısıp dudaklarını bükerek:

"Sabiha," dedi. "Rica ederim bana bir daha idealimden, izdivacımdan bahsetme..."

Sonra biraz yumuşayarak boynunu büktü:

"Ma cherie, insan yengesinin evinde de yaşayabiliyor," dedi.

DOĞRULUK YÜZÜNDEN

1

Çok akıllı ve çok kurnaz bir kadın değilim. Bunu ne ben ne de başkaları iddia edebilir. Kalemi, hemcinslerime nasihatler vermek maksadıyla elime aldığım zaman, bu hakikat nazarımda birdenbire bütün acılığı ile tecessüm etti.

Akıllı bir kadın olduğumu iddia edemeyeceğimi söyledikten sonra, sizde yazılarımı okumak için heves ve arzu kalır mı, bilmiyorum. Sade şunu söylemek isterim ki, benim anlatmak istediğim şey sırf kendi hayatım ve hayattaki kendi tecrübelerimdir. Bundan bir netice çıkarıp müstefid[1] olmaksa ancak sizin zekânıza ve idrakınıza bağlı olan bir şeydir.

Ben öyle zannediyorum ki, hayatta her bir hadise anlamak ve görmek kabiliyetinde olan insanlar için bir ders... bir ders-i ibrettir.

Siz de öyle bulmuyor musunuz, ben belki başkaları için ehemmiyeti olmayan, ufacık vakalardan, küçücük hadiselerden, hayatta muvaffak olabilmek için lazım gelen tecrübeleri topladım.

Şimdi beni böyle tecrübeli ve hayatta muvaffak olabilmiş bir kadın görünce, zannetmeyiniz ki sizlerden başka evsafı[2] haizdim...

Hayır! Benim herkesten fazla bir şeyim olmadığı gibi, kusurlarım da pek çok... ama sayılamayacak kadar çoktur.

---

1 İstifade eden.

2 Nitelikleri.

Bunları nasıl tashih ettim? Neden dolayı şimdi iyi bir evi, muti'[1] ve sessiz bir kocası, büyük bir serveti, cemiyette, salonlarda ve hısım ve akrabaları nezdinde mühim bir mevki olan bir kadın oldum?

İşte sadece size bunu anlatmak istiyorum. Eğer siz de sabredip yazılarımı sonuna kadar okuyacak olursanız, belki bunlardan bir netice çıkarıp ve kusurlarınızı tashihe uğraşarak hayatta bir mevki sahibi olur, cemiyette herkesin muhabbet ve hürmetini kazanırsınız.

Ben eminim ki bu nasihatlerime insanlardan yüzde doksan beşinin ihtiyacı yoktur. Çünkü yüzden doksan beşinde, bana hayatımda engel olan o mühim kusur bulunamaz!

Hayatımda kazandığım tecrübelerime güvenerek bunu iddia edebilirim! Yirmi beş senelik hayatımı nasıl geçirdim? İşte bunu anlatmaya başlıyorum. Bunu dikkatle dinleyiniz.

Hayatımda ilk mühim vaka, ... nezaretinde çalışan babamın, tensikatta kadrodan çıkarılması ve bizim amca Lütfi Bey'in evine sığıntı olarak düşüşümüzdür. Ben, hayatımı o günden sonra idrak edebildim.

On beş yaşında ince uzun, kara gözlü, kumral saçlı, afacan bir kızdım. Babam işinden çıkar çıkmaz, evdeki Mariya'yı ve muallimeleri savdık. O günden sonra, ... Sultanisi tâlibanından[2] idim.

On beş yaşında ve talebe olduğum halde, bin türlü kusurum vardı. Hele asıl bir tanesi ta yakın bir zamana kadar hayatımda maruz kaldığım bütün felaket ve mahrumiyetlere sebep olmuştu. Size bin türlü kusurum vardı diyorum.

Mesela, zaifleri, vukufsuzları sever, zorbalardan haz etmezdim. O kadar iyi bir kalbim vardı ki, lüzumsuz yere şefkat ve muhabbet sarf etmekten adeta israf etmekten zevk

1 İtaat eden.
2 Öğrenci.

duyardı. Keşke bu kadarla kalsaydım. Size asıl mühim kusurumu söyleyeyim de şaşınız: Yalan söyleyemezdim!

Hayret ediyorsunuz değil mi? Evet... Yalan söyleyemezdim. Doğru olan her şeye karşı körü körüne büyük bir aşkım vardı.

Doğru olduğunu bildiğim, iman ettiğim bir şeyin aksini söylemek hatta bana en büyük bir saadet ve refah temin edeceğini bilmiş olsam, bir türlü onu söylemez, öleceğimi bilsem, fikrimde inat ederdim.

Kimsenin gönlünü kırmaktan çekinmeden doğruyu söylediğim içim mektebe gider gitmez arkadaşlarımın çoğu tarafından sevilmemeye başladım.

Sınıfın bir ucunda tek başıma oturur, başımı kitaplarıma eğer, yahut hocamın yüzüne kaldırır, dinler ve çalışırdım.

İnsanlarla ilk önce [orada] temas etmeye başlamıştım. Ve yalana, iftiraya, müdahaneye[1] karşı olan istikrahım[2] orada başladı.

Bu, kalbimi dolduran, gözlerimi kamaştıran hakikat aşkıyla yapmayacağım çılgınlık yoktu. Hakikaten ideal sahibi bir insandım. Kendimi bir mefkûre uğrunda hayatlarını feda eden kahramanlara benzetirdim.

Mektebi bitirmeye iki sene vardı. Dost edinemediğim için sınıfta ve teneffüs vakitleri yalnız kala kala öyle bir hale gelmiştim ki, sade kitaplarımın içine gömülüyor, onlardan sıkıldığım zaman da bir kenara çekilip bence hepsi birer yalancı ve müdahinden ibaret olan küçük hanımları yüksekten inen bir bakışla süzüyordum.

Bu hakperestlik, görüyorsunuz ya, beni nelerden mahrum ediyordu. Bilmiş olsaydım ki, dünyada yapılan dostlukların arasında, içinde ne kadar yalan, ne kadar müdahane de olsa,

1 Dalkavukluk.
2 İğrenme.

yine en iyi ve samimisi şu mektep sıralarında, mektep bahçelerinde yapılanlardır. Benim de biraz yalan ve müdahaneyle iyi, sevimli ve samimi dostlarım olabiliyordu.

Benim bu doğruculuğum, yalnız arkadaşlarımı sıkmıyor, hatta hocalarımı, hocalarımın içinde bilhassa hesap ve hendese muallimlerini rahatsız ediyordu.

Müdire hanıma gelince, zannediyorum ki o da benim kadar dikbaşlılığımdan müştekiydi.[1]

Mektebin içinde adeta acayip ve harikulade bir mahlûk gibiydim. Yalnız sınıf arkadaşlarımın değil başka çocukların da nazar-ı dikkati ve hayreti üstüme çekilmişti. Mektepte herkes beni dikkafalı yahut "kör kadı" diye çağırıyordu.

Beni sevmediklerine, benden çekindiklerine, sınıfta etrafımdan kaçtıklarına ehemmiyet vermiyordum. Herkesin benden yavaş yavaş kaçması, beni daha mağrur ediyor, aşkımın, mefkûremin büyüklüğüne iyiden iyiye bağlıyor, iman ettiriyordu.

Daima arka sıralarda oturan ve bütün gayretlerine rağmen bir şeyler öğrenemeyen sarışın Nermin'e "istidatsız" demekten utanmadığım gibi, sol tarafımda oturan ve güya tuhaf söz söylemek ve hazır cevap olmakla şöhret olan kumral Cavidan'a, henüz bir kere bile sözlerine gülmediğimi açıktan açığa söylemekten çekinmiyordum.

Hakikat olan her bir şey, nazarımda çirkin değildi. Madem ki Hikmet Muallime'nin sesi kısıktı ve bu ses hiç şüphesiz sınıfın her tarafından duyulamazdı... Binaenaleyh, ona bunu ihtar etmek, bence gayet tabii bir hareketti. Beni bir sual sormak üzere çağırmasını beklerdim. Sıra bana gelip de ayağa kalktığım zaman, sınıfın ta öbür ucunda oturduğumdan ve sesinin kısık olması sebebiyle söylediklerini pek iyi anlayamadığımı bildirir ve nezaketle kendisinden biraz daha yük-

1 Şikâyetçi.

sek sesle derslerini takrir etmesini rica ederdim.

İşte böyle, tekdirler, izinsizlikler, cezalarla dolu mektep hayatımı bitirmek ve diplomamı almak üzereydim. İmtihanlara dört ay kalmıştı. Kör kadılığım yüzünden hiçbir arkadaşım olmadığından derslerime çok çalışmıştım. İmtihanları muvaffakiyetle geçirip şahadetnamemi[1] alacağımdan hiç şüphem yoktu.

Bir gün, tarih muallimimiz, ya hastalandı, yahut -pek iyi hatırlamıyorum- galiba başka bir yere tayin olundu. Her neyse bize yeni bir tarih muallimi geldi. Bu, çok şişman, fesini daima arkaya atıp beyaz kıvırcık saçlarını gösteren, koca ağızlı, şiş karınlı bir adamdı. İlk gördüğüm zamanlar, neden onu gördükçe elinde üzüm salkımları aradığımı anlayamamıştım. Fakat onu göre göre, düşüne düşüne keşfettim ki, bu Muammer Bey tarih muallimi kıyafetine girmiş pür sıhhat bir baküsü andırıyordu.

Sınıfa ilk girdiği gün, dersini gayet iyi verdi. İkinci derste, sonlarına doğru, gözlerini boş boş süzmeye başladı ve kısa bir müddette yarı aralık göz ve ağzıyla başı bir tarafa yıkılmış, sesli sesli nefes almaya, adeta horlamak mukaddimesi yapmaya başlamıştı. Fakat hırçın müdire hanımın elindeki çıngırak onu birden yerinden fırlatarak selam verip sınıfından çıkarttı.

Üçüncü derste, artık iş işten geçmişti. Kapıdan girip selam veren Muammer Bey, kürsüsünün arkasındaki iskemleye vücudunu zahmetle yerleştirdikten sonra bize iki yüz ellinci sayfayı açıp okumamızı ihtar etti. Ve beş dakika geçmeden sınıfı dolduran horlama sesleriyle mışıl mışıl uyuyordu.

Artık iki aydır bu böyle devam ediyordu. Sınıfın tembelleri bu işten çok memnundular. Onun dersinde, hemen çantalarından çıkardıkları romanları okumakla vakit geçiriyor-

1 Diploma.

lardı. Fakat ben ve benim gibi imtihanlarda muvaffak olmayı kuran birkaç talebe de bu halden müştekiydik.

Bir gün hocamıza bir oyun etmeyi düşündük. Nihayet üçüncü ayın sonunda bir gün, onun böyle uyurken mükemmel surette yüzünü gözünü boyamayı ve bu kılıkta sınıftan dışarı çıkarmayı kararlaştırdık. Nasıl oldu? Bilmiyorum. Sınıf arkadaşlarım mı çok kurnaz, ben mi çok budalaydım? Elime bir şişe mürekkep ve bir fırça vermişlerdi. Yarım saat sonra hocamızın güzel yüzü, şişman yanakları mor mürekkeple acayip bir renge girmiş ve hâlâ uyuyordu.

Ben de yerime gelmiş, oturuyordum. Bizi bu sene mektepte bırakmayı döndürmeyi kurmuş olan bu uykucu hocaya yaptığım oyundan pek memnundum. Bütün sınıf da benim gibi düşünüyorlardı. Hepsi memnun ve ellerimi sıkıyorlardı.

Çıngırak çalındı. Muallimimiz uyandı, selam verdi. Gözlerini ovuştura ovuştura sınıftan çıktı. Açıkgözlülerin birçoğu fırlamış gitmişti. Biz sınıfta dokuz on kişi kalmıştık. Hocanın yüzünü bu halde görünce müdire hanımın ve müdür beyin nasıl koşarak sınıfa geleceklerini düşünüyorduk.

Şimdi bana merakla soruyorlardı:

"Ne diyeceksin Emine?"

Ben, başım yukarıda, doğruyu söyleyeceğimi bildiriyordum. Bütün sınıfın daima uyuklayan bu muallimden müşteki olduğunu ve sınıfta uyuduğuna delil olarak işte böyle yaptığımı söyleyecektim. Çünkü hakikat buydu.

Beş dakika geçmeden sınıfa gözleri büyümüş ve hiddetle giren müdire hanımın karşısına çıkmıştım. Başımı azametle kaldırarak ona olanı biteni anlattım. Sınıfta hakikati söyleyen, yaptığını itiraf eden, sade ben olmuştum. Diğerleri hep inkâr ediyorlardı. Mürekkep şişesini elime sıkıştıran Cavidan bile yaptığım bu fena şeye mâni olmak istediğini fakat olamadığını yeminle müdire hanıma anlatıyordu.

Ben ne yaptım biliyor musunuz? Yüksek sesle, dersinde uyuyan hocanın bir sersem ve çocukların eğlencelerine yarayacak bir maskara olduğunu bildirdikten sonra, öyle bir hocanın mektepte bulunduğundan haberi olmayan müdür bey ve müdire hanımın mektebin idaresinde lüzumsuz olduklarını söyledim. Ve her işi beraber yaptıktan sonra inkâr eden, iftira eden küçük hanımların da birer kocaman ahlâksız olduklarını ilave ederek sınıftan çıktım.

İşte şahadetname almaya bir ay kalarak, mektebi böyle terk etmiştim.

2

Mektepten çıkıp da başımboş kalır kalmaz, ne oldu? Etrafıma şöyle bir göz gezdirmeye başladım, işsiz, meşguliyetsiz yaşayan insanlar muhakkak surette kendilerine bir dert edinmek istiyorlar.

"Sıkıntı, bütün fenalıkları halk eder,[1]" derler. Ben de diyeceğim ki sıkıntı ve işsizlik bütün genç kızların aşkını halk eder. Çünkü bunda tecrübem var! Benim aşkımı da onlar icat etti.

Mektepten çıkalı beş hafta olmuştu ki, hiçbir şeyle uğraşmayan başım, kendine bir iş edinmişti. Âşıktım! Kemal-i ciddiyetle, kemal-i azametle âşıktım.

Bunu saklamaya ihtiyaç hissetmiyorum. [Kendimi] Amcamın kızlarının kütüphanelerinde, bir buçuk aydan beri okuduğum *Graziella*, *Paul ve Virginie*, *Raphael* gibi romanlardaki hissî kahramanlara benzeterek iftihar ediyordum.

Kimi sevdiğimi mi sormak istiyorsunuz? Her halde on on yedi yaşında bir genç kızın fevkalade bir adam seveceğini zannedebilecek kadar saf insanlar yoktur ya!

İnsan on yedi yaşındayken, elinin altına kim tesadüf eder, gözünün önüne kim gelirse, onu sever. Ben de böylece en fazla gördüğüm birini, hafif, sarı, çıkık alınlı, uzun saçlı, eski elbiseli, zavallı bir genci sevdim. Ama niçin sevdim? Neden sevdim? Bunu bana sormayınız. Ben bile bilmiyordum. Onu evvelleri, Nişantaşı'ndan İstanbul'un ta öbür ucundaki mektebime giderken görmüş ve beğenmiştim. Her gün birbirimize tesadüf ederdik.

---

1 Yaratmak.

O elinde bir sürü kâğıtlar ve kitaplarla Cağaloğlu Caddesi'nden aşağı inerken, ben arkadaşlarımdan ayrılarak adeta koşarcasına önüne geçerdim. Sonra beraber yokuşu iner, Sirkeci'den tramvay caddesine çıkar ve köprüyü geçerdik. Ben Tünel'e gidip bilet alıncaya kadar o Tünel'in önünde durur, iri ela gözlerinin mükedder nazarlarıyla beni süzer, sonra rengi güneşten solmuş elbisesinin yakasını düzelterek ve patlak, bol iskarpinlerini ayaklarında zorla sürükleyerek oradan uzaklaşırdı.

Mektebe gidip derslerimle meşgul olduğum zamanlarda bu vakaya o kadar ehemmiyet vermezdim. Fakat mektepten çıktıktan tam beş hafta sora... Düşüne düşüne, mektebi terk ettiğim günden beri artık göremediğim bu sarı benizli, çıkık alınlı, uzun saçlı çocuğu sevdiğime karar verdim.

Öyle! Bütün gün beni düşündüren, tembelleştiren, mükedder eden, sabırsız yapan, sade iç sıkıntısı veya meşguliyetsizlik miydi? Bunu hemen inkâr ediyorum. Neden? Bilmiyorum. O çocuğu sevmek bana iç sıkıntısından şikâyet etmekten galiba daha şairane geliyordu! Nazarlarımda mevkiimi yükseltiyordu. Aynaya baktığım zaman, âşık bir kız seyrettiğim için adeta mağrurdum ve hep kendi kendime:

"Bu gördüğün kız, seven bir kızdır," diye tekrarlardım. "Ve bu seven kız da işte sensin."

Hele beş haftadan beri kaybettiğim sevgili, ne güzel, ne değerli, ne ehemmiyetli bir şahsiyetti. Onun zamanında yaşayan insanlar tarafından anlaşılmayan, büyük bir şair olduğuna emindim!

İri gözlerinin etrafındaki mor halkalarla, bu gözlerin hazin bakışı da o manayı ifade etmiyor muydu? Arkadaşlarımın pek korkunç olduğuna müttefiken karar verdikleri o korkunç alnın altında, büyük bir zekânın mevcudiyetini pekala anlamıştım. Yüzünün sarılığını, çalışarak, hissederek yaşanmış günlerde kazanmış olduğu da aşikârdı.

Eğer saçları kirli ve uzun, elbiseleri daima ütüsüz ise bu da onun, hayatın ufak tefek teferruatına ehemmiyet vermediğini ve böyle şeylerle meşgul olamayacak kadar büyük bir mütefekkir olduğunu ispat etmiyor muydu?

Gömleklerinin, kravatlarının ve bilhassa ayakkabılarının eskiliği de, parasız olduğunu gösteriyordu. Parasızlık zaten bütün büyük feylesof, şair ve sanatkârların... Evet! Bütün büyük adamların meziyeti olduğunu ben pekâlâ bilirdim.

Onu sevdiğime o kadar kâni olmuştum ki, artık gece uykularımı uyuyamıyordum. Her gün sabahtan akşama kadar, karşı evlerin duvar ve cumbalarından başka bir şey görmeyen penceremde oturur, bir taraftan Werther'i yüzüncü defa okur, bir taraftan da onu düşünürdüm. Böyle geçen zamanlarımın birinde, nihayet onu görmeden yaşayamayacağıma karar verdim! Ne yapmalıydım? Bilmiyordum. Fakat iyi bir tesadüf, imdadıma yetişti.

Annemle İstanbul'a doktora gidecektik. Sizi uzun uzadıya sevinçlerimi, helecanları, ümitlerimi ve endişelerimi anlatmayacağım. Her neyse, o gün annemle geçince ümit ettiğim gibi onu gördüm. Helecan içindeydim. O gün onun yüzünü her zamankinden daha sarı, gözlerini her zamankinden daha derin, fesinin altından taşan acayip alnını her zamankinden daha dolu ve manalı gördüm. Soluk elbiselerinin bezginliğinde, kravatının rüzgârla uçuşunda, ayağından bir an evvel çıkıp rahat etmek isteyen bol sarı iskarpinlerini zahmetle taşıyışında bile bir asalet ve sanat vardı.

Ona köprünün üstünde rastgelmiştik. Harbiye tramvayına beraber bindik. Bu defa beni tramvaydan indikten sonra bırakmamıştı. Eve girerken arkama döndüğüm zaman, onu orada gördüm.

Artık benim için yeni bir hayat başlamıştı. Her gün sabahtan akşama kadar penceremin önünde oturuyor, onu

bekliyordum. O da her gün yorgun, bitkin, solgun kapımın önünden geçiyordu.

O zamanlar ondaki ruhun, Mendelssohn'un, Weber'in hasta sanatkâr [ruhuna] bir karabeti var zannederdim ki, şiirleri onların besteleri kadar mariz, heyecanlı ve hummalıdır.

Zamanlar böyle geçiyordu. Ben bir Alman romans [kahramanı] kadar sade-his olmuştum. Onu sevdiğimden emin olduğum kadar, onun da beni sevdiğinden emindim. Hayalimde ben onu Graziella gibi seviyordum. Onun bana karşı Werther'in hislerini andıran duyguları vardı.

Pek bir söz söylemeye fırsat bulamıyorduk. Sade penceremin altından geçerken uzun uzun, derin derin bakışıyorduk... Nihayet meşum gün, meşum saat geldi. Bütün âşıklar gibi biz de ayrıldık.

Bir gün odama çekilmiştim. Annemin odasıyla odamın arasındaki kapı aralık duruyordu. Birden annemin odasında hızlı hızlı konuşulduğunu duydum. Annem sert bir sesle babama:

"Vallahi, bu böyle devam edemez," diyordu. "Yengene söyleyeceğim. Bizim de genç kızımız var. Rezil! Her gün akşamüstü buradan geçmeyi iş güç edinmiş! Bir de camlara bakıyor ki... Sana bile söylemeyecektim ama! O küçük Mevhibe işi büsbütün çığırından çıkarır. İyisi mi ya sen ya ben söyleyelim de işin önünü alsınlar!"

Babam soruyordu:

"Nasıl bir adam bu?"

Annem cevap veriyordu:

"Nasıl adam olacak! Üstünde bol, yırtık yırtık elbiseler, ayağında patlak iskarpinler! Dilenci midir, nedir?"

Ne olduğunu anlamıştım, ne yaptığımı bilmez bir halde aralık kapıdan geçtim. Anneme kadar solgun ilerledim.

"Anne," dedim, "yanılıyorsunuz. O Mevhibe için geçmiyor. Amcamın kızlarından haksız yere şüphe edildiğine tahammül edemedim."

Annem ve babam hayretle yüzüme bakıyorlardı. Yaptım hareketten mağrur devam ettim.

"O, Mevhibe için değil anneciğim, benim için geçiyor. O bir dilenci değil, büyük bir şairdir. Beni seviyor. Ben de onu seviyorum."

"Ne?"

Kulağımın birinin kıskaç gibi kuvvetli iki parmağının arasında ezildiğini duydum. Annem beni kulağımdan sürükleyerek yatak odama attı.

Bu mevzu üzerine bir daha ne annem ne de babamla konuştuk. Ertesi gün Maltepe'deki teyzemin köşküne bir ay için sürüldüm.

Avdetimde, beyhude yere haftalarca sevdiğimin pencerenin önünden geçmesini bekledim. O zamandan beri onu bile göremedim. Kim olduğunu anlamadım. Yalnız bildiğim şey, hakikati söylemek merakının onunla ayrılışıma sebep olduğuydu.

İşte ikinci defa olarak doğru sözlülüğümün cezasını bu suretle çektim.

3

Harb-ı Umumi'nin üçüncü senesiydi. Amcamın evindeki vaziyetimiz günden güne fenalaşıyor, adeta feci bir hal kesbediyordu. O zaman ben, çalışmaya karar verdim. Artık oldukça büyümüş bir kızdım. Gazetelerde ne kadar ilan görsem, koşar; nerede bir müsabaka işitsem, iştirak ederdim. Böylece birçok gayretlerden sonra nihayet Muzaffer Latif Efendi'nin ticarethanesine kâtibelik ile kabul olundum.

Sabahları erkenden evden çıkar, dokuza doğru Sirkeci'ye pek yakın... Han'ın üçüncü katındaki yazıhaneye gider, akşam yediye kadar orada çalışırdım.

Muzaffer Latif Efendi, harbin ikinci senesine doğru zengin olmuş; kırk-kırk beş yaşlarında, zayıf, yuvarlak burunlu, yanakları çöküк, kumral bıyıkları çok sık ve ağzına doğru düşük bir adamdı. Ahlâkı da yüzü de sevimli değildi. Bu adamın bana, aydan aya otuz lira vermekten başka hiçbir meziyeti yoktu. Şeker, gaz ve pirinç üstünde spekülasyon yapar; beş kuruşluk bir kâr için saatlerce konuşmaktan, didişmekten çekinmez; müşterilerini insafsızca çalmak için saatlerce suhuletle yalan söyler, fukaraya muaveneti sevmez; dilencilere bazen nasihat, fakat ekseriyetle tekdirden başka sadaka vermez; üstelik de kendi zekâsını, dehasını, güzelliğini, şahsiyetini beğenir. Ama pek çok beğenir bir adamdı.

Bir seneden beri, iyi terzilere diktirmeye başladığı elbiselerini, ellerinin sekiz parmağına taktığı elmas, pırlanta, zümrüt, yakut yüzükleri, kravat iğnelerini, kol düğmelerini herkese göstermek için hiçbir fırsatı kaçırmazdı. Bir seneden beri teneke tütün tabakasını atıp, yerine, cebine yerleştirdiği,

üstünde elmas ile M. L. harfleri bulunan altın tabakasını teşhir için herkese dakikada bir sigara ikram ederdi.

Hiç hoşuma gidecek bir adam değildi. Fakat yanında çalışalı dört ayı geçmiş olduğu halde bir kere bile kavga etmemiş, yani ondan azar işitmemiştim. Gayet dikkat ve ciddiyetle çalışıyor; aydan aya bize pekâlâ yardımı dokunan otuz lirayı alınca, memnuniyetimden oynamak istiyordum. İşlerim tahammül edilecek dereceden fazla ve kazancım Muzaffer Latif Efendi'nin ayda kazandığı birkaç bin lira ile mukayese edilince hiç mesabesindeydi. Ama ben yine müşteki değildim. Çok kanaatkâr bir insan olduğum için, halimden memnundum.

Ebeveynim de benim gibi düşünüyorlardı. Eğer benim o müthiş kusurum olmasaydı, harp senelerini iyi kötü, oldukça rahat geçirebilecektik. Fakat size söyledim ya! Yalan söyleyemez, doğru gördüğüm, doğru zannettiğim bir şeyi inkâr edemezdim. Hatta bunda menfaatim bile olsa!

İşte bir gün de, Muzaffer Latif Efendi'nin yazıhanesinden kovulmama sebep de bu huyum oldu.

Sıcak ama bunaltacak kadar sıcak bir yaz günüydü. Yazıhanemin önüne oturmuş, yine öteye beriye mektuplar yazmakla meşguldüm. Birden kapı açılarak Muzaffer Latif Efendi geniş bir tebessümle içeri girdi. Merdivenleri koşarak çıkmış olmalı ki sık sık nefes alıyordu. Kapıdan deli gibi telaşlı girmişti. Yazıhanemin önüne kadar gelerek beni kolumdan tutup yerimden kaldırdı.

"Aman Emine Hanım," diyordu. "Bir dakika camın önüne geliniz. Bakın size ne göstereceğim!"

Benim çalıştığım odadan Muzaffer Latif Efendi'nin yazıhanesine geçtik. Bir dakika sonra, caddeye bakan pencerenin önündeydik.

"Bakınız! Şu kapıdaki otomobile bakınız! Nasıl?"

Kapının önünde, kanarya sarısı renkte otomobili gördüğüm zaman kahkahalarla gülmekten kendimi alamadım.

"Hakikaten," diye söze başlıyordum. Muzaffer Latif Efendi sözümü kesti.

"Çok güzel değil mi?" dedi.

"Evet, çok güzel! Şimdiye kadar bundan daha gülünç bir araba görmemiştim," dedim.

"Efendim?"

Sözümü anlamamış zannederek tekrarladım.

"Bundan daha gülünç bir araba ömrümde görmemiştim. Acaba bunu alan hangi tabiatsızdır?"

"Efendim?"

Muzaffer Latif Efendi'nin yüzüme kemal-i hiddetle baktığını görünce yaptığım şeyi anlar gibi oldum, birden sustum.

Pencerenin önünde birbirimize yakından dik dik bakıyorduk.

"Bu otomobili kimin aldığını biliyor musunuz?" dedi.

"Hayır," dedim.

"Benim otomobilim dersem, demin söylediğiniz sözlerden mahcup olur musunuz, Emine Hanım," dedi.

"Katiyen efendim," dedim. "Ben utanacak bir şey söylemedim. Hakikati söyledim."

"Demek bu otomobil..."

"Ancak bir harp zenginin alabileceği, kullanabileceği tarzda bir şey..."

"Emine Hanım, beni tahkir ediyorsunuz!"

"Estağfirullah efendim, hakikati söylüyorum. Hakikat hiçbir zaman tahkir addedilemez."

Gayet tabii bir sesle konuşuyordum.

"Emine Hanım," dedi. "Bu otomobili çirkin bulmakta ısrar ediyor musunuz?"

"Evet efendim."

"Fakat benim otomobilim."

"Beğendinizse güle güle kullanınız!"

"Fakat ben aldım, diyorum."

"Beğendinizse, pek iyi ettiniz. Fakat elbette koyu renk ve süssüz bir oto, çok daha kibar olurdu."

"Emine Hanım! Anlamıyor musunuz? Ben aldım..."

"Anlıyorum efendim! Güle güle kullanınız!"

Pencerenin önünden çekilip yazıhanemin başına geçtim. Söylediğim sözlerin neden Muzaffer Latif Efendi'nin hoşuna gitmediğini anlamıyordum. Ben hakikati söylemiştim. Buna kızacak ne vardı sanki?

Muzaffer Latif Efendi'nin bir müddet odasında hızlı hızlı konuştuğunu duymuştum. Sonra kapı açılarak içeri girdi. Yazıhanemin başına geçti. Kollarını göğsü üzerine kavuşturup, bana bakmaya başladı.

"Hâlâ otomobili beğenmemek fikrinde sabit misiniz?" dedi.

Bugüne kadar onun bu kadar inatçı olduğunu bilmiyordum.

"Dakikada bir fikir değiştiremem," diye cevap verdim.

"Demek otomobil..."

"Evet, çirkin!"

"Bugün ayın on beşi Emine Hanım!"

"Öyle mi efendim?"

"Artık işinize devam etmeye lüzum kalmadı. Yerinize başkasını getireceğim. İşlerinizden memnun değilim!"

"Halbuki dün, bana pek memnun olduğunuzu söylemiştiniz!"

"Dün dikkat etmemişim, dün başka bugün başka..."

"Olabilir a!"

"Akşama kadar çalışmanıza da hacet yok."

"Peki efendim."

Şaşkın, yerimden kalkarak başımı düzeltmeye başladım. Arkasını dönmüş, pencereden bakıyordu. Tam kapıya yaklaşmıştım, arkamdan seslendi:

"Acaba otomobilin rengi, düşündükçe hoşunuza gitmiyor mu?"

"Hayır efendim!"

Yalan söyleyemezdim ya! Kapıdan çıkarken kendi kendine söylendiğini duydum.

"Halbuki bu kızcağız fena çalışmıyordu. Keşke bu kadar tabiatsız, inatçı ve terbiyesiz olmasaydı."

4

İzdivaçta mesut oldum zannetmeyiniz! Bende o tâli...[1] Hayır, hayır, o açıkgözlülük ne gezer!

Eğer talihe, kısmete, tesadüfe inanıyorsanız büyük bir hata etmiş olursunuz. Dünyada her şey... ama her şey kendi elimizde, kendi irademizdedir.

Mesut değilim... Talihsizliğimden demek, pek yanlış bir sözdür. Herkes kendine layık olan hayatı yaşar ve o hayatta kendine layık olan refah ve saadeti bulur.

İzdivacımda mesut olmadımsa, bunda zavallı talihi mesul tutmaktaki manayı anlayamıyorum. İzdivaçta mesut olmadım, çünkü mesut olmaya layık bir insan değilmişim!

Muzaffer Latif Efendi'nin yazıhanesinden -söz aramızda- kovulduktan bir buçuk sene sonra evlendim. Kocam otuz ile otuz beş yaş arasında, şişmanca, orta boylu, kumral saçlı, kesik bıyıklı, daima modasız fakat gayet temiz giyinir, altın saat ve kordonlu, hali vakti yerinde bir kalem efendisiydi.

Birbirimizle ebeveynimizin arzusunu yerine getirmek için evlenmiştik. Yekdiğerimizle o kadar çok meşgul olmuyorduk Sabahları o işe gitmeden evvel selamlaşır, akşam eve geldiği zaman yine selamlaşırdık. O hemen yatak odasına çekilip dinlenmek için uzanır, yalnız akşam sofralarında konuşabilirdik.

Kocam oldukça terbiyeli bir adamdı. Sade büyük, ama dünyadaki kadınların hiçbirinin affedemeyeceği kadar büyük bir kusuru vardır! Son derece hasisti. Buna mukabil hiç kıskanç değildi. Cebindeki paraya ziyanı dokunmadıktan sonra, istediğim gibi yaşamaya, istediğim ahbaplarla görüş-

1 Talih.

meye, istediğim yerlere gitmeye mezundum.

Beni adamakıllı serbest ve rahat bırakıyor, benimle hiç meşgul olmuyordu. İzdivacımızın ilk ayı... Bir ay için bana bıraktığı paranın hesabını isteyen kocama hayret ve hiddetle baktım. O paranın hesabını kimseye vermeye mecbur olmadığımı zannettiğimi söyledim. Kocam hasisti fakat terbiyeli bir adamdı.

"Şimdiden sonra hesabı tutsanız daha iyi olur Emine," dedi. "Böylece ayda ne kadar harcettiğimizi biliriz."

Hâlâ ısrar ettiğini gördüğüm zaman pek hiddetlenmiştim. Fakat hiddetim gözlerimi kapamış, muhakememi bozmamıştı. Kocamın hasis bir adam olduğunu, hiddetimin arasında, tereddüt etmeden anlamıştım. Bu büyük bir hakikatti. Hemen sözüne cevap olarak:

"Meğer ne kadar hasis bir insanmışsınız!" dedim. "Bu da hiç sevmediğim bir ahlâktır."

Hasis kocam, herkes gibi kusurunun böyle olduğu gibi yüzüne vurulduğunu istemedi ve işte aramızda ilk kavga böyle oldu.

Ertesi ay, kocamın para harcetmekten çekindiğini bildiğim için ben çok fazla sarf etmeğe başladım. Zira kocamın ne kadar para kazandığını öğrendiğim gün, hayalimde bir bütçe tanzim etmiştim. İşte hakiki bütçemizi ona benzetmek için lazım gelen muvazeneyi kocamın hasisliğine mukabil gayet müsrif olarak temine gayret ediyordum.

Nihayet ay sonu geldi. Kocama hesap verdim. Harc olunan paranın yüzde kırkı ev masrafına, onu kocamın cep haçlığına, ellisi de benim tuvaletime sarf olunmuştu.

Bunu okuyan kocamı, kan boğacak zannettim. Birdenbire yerinden fırladı. Size kocam terbiyeli bir adamdı demiştim! Hayır... hayır... yanılmışım. Gayet terbiyesiz ve kaba bir adamdı.

Bana neler ama neler söylemedi... İkinci kavgamız, fakat bu defa büyük ve acı bir kavgamız oldu. Ben onun evini bırakarak babamın evine döneceğimi söyledim. O, bilmem nasıl cevap verdi? Nihayet, ağladım... ağlaştık ve barıştık.

Ertesi ay için parayı ayın on beşine kadar elime aldım. Fakat ayın on beşine doğru evin halinden şikâyet etmeye başladım. Onun lakırdıları haksız olduğu için gücüme gidiyordu. Fakat benim sözlerim doğru olduğu için onun bunlara hiddetlenmesine hayret ediyordum. Ona sade rahat bulmak için evlendiğimi, eğer hasis, bu derece iğrenç surette hasis olduğunu bilmiş olsaydım, onun zevcesi olmaya razı olmayacağımı ve onu azıcık bile sevmediğimi söylüyordum ve bütün bunlar gibi bir sürü hakikatler.

Kocama iltifat etmek için yalan söyleyemezdim ya! Ay başında tabii bir kavga daha! Kocam elbiseye, dantelaya, ipeğe, iskarpine, lavantaya verilen paraları ziyan addedecek kadar kuş beyinli bir adam! Erkekler ne kadar zeki olduklarını iddia etseler, kadınlarının tuvalete ait bin türlü saçmaya, yaşamak için muhtaç olduklarını kıyamet gününe kadar anlamayacaklar vesselam.

İşte beyhude yere, bu hakikati kuş beyinli kocama öğretmek için iki senelik hayatımı feda ettim. Fakat o, bu şeyi anlamak kabiliyetinde iktidarında ve hevesinde değildi! Zaten beraber geçen hayatımız bir azap olmuştu. Yalansız yaşanılmayacağını o zaman daha anlamıyordum. Benim bu doğru sözlülüğüm yüzünden, her gün yeni bir kavga ediyorduk. Hakikat olan her şeyi kocamdan saklamıyordum. Kayınvalidem açıkgözlü ve becerikli bir kadındı. En fazla o, kavgalarımızın önünü alıyor, benim doğru sözlerimi tevil ederek oğlunu iknaya uğraşıyordu. Zaten oğlunun üzerinde büyük bir nüfuzu da vardı. Bu da ayrıca kocam hakkındaki teveccühümü (!) arttırıyordu.

Her neyse, bir gün kayınvalidem beni evine çağırttı. Kavgalarımıza en fazla ne sebep olduğunu biliyordu. Beni önüne alıp birkaç sözden sonra, bu ay yine hesap verirken tuvalet tarafındaki rakamları masraf tarafına nakletmemi söyledi ve kocalara daima doğru hesap vermek, doğru söz söylemek pek fena olduğunu, onların yalansız idare edilmeleri mümkün olmadığını, kendisinin bile bütün hayatı böyle geçirdiğini ve şimdi bile zavallı kayınpederime -mahzâ[1] iyi geçinmek için- günde otuz yalandan fazla söylediğini anlattı. Ben ne yaptım? Hemen yerimden kalkarak aramızda geçen kavgalara kimsenin müdahale etmek hakkı olmadığını, yalan söylemeyi ise tecrübe bile etmeden ahlâksızlara bıraktığımı söyledim ve selam vermeye lüzum görmeden odadan çıktım.

Sonra ne oldu biliyor musunuz? Şu doğru söz söylemek derdinden, ayın sonunda kocama hesap verirken yüzde altmış tuvalet masrafı gösterdiğim için her zamankinden daha müthiş bir kavga ettik. Ben ona "hasis" dedim. O bana "müsrif" dedi. Bağırdım, çağırdım, bayıldım, ağladım... Sonra başımı örtünce, amcamın evine, annemin babamın yanına kaçtım. Bir hafta sonra kocamdan ayrılmıştım.

1 Sadece, yalnız.

5

Sanki kocamdan ayrıldıktan sonra rahat yüzü mü gördüm? Ne gezer! Benim felaketim, ağzımın içinde, yalan söylemekten aciz olan o melun dilimdeydi. Mektepten şahadetname almadan çıkışıma, hayatta biricik aşkımı kaybetmeme, işimden kovulup kocamdan ayrılmama hep o ahlâksız sebep olmamış mıydı? Fakat kocamdan boşandığım zaman henüz bunu anlamamıştım.

Amcamın evine döndüğüm zaman, kemâ-fi-s-sâbık,[1] doğru söylemek yüzünden herkesin gönlünü kıran, kendine dost edinemeyen, kimse tarafından sevilmeyen, zavallı bir sersemdim.

Annemin yanına avdetimden ve kocamdan ayrıldıktan üç ay sonraydı. Beni biraz oyalamak istediğini söyleyen amcazadem Mevhibe, azıcık etrafımı görmemi, gürültüye karışmamı ve ahbap edinmemi tavsiye ediyordu. Ben de onun sözünü dinleyerek, ona uyarak ortaya atıldım.

Her pazartesi Mevhibe'nin Osmanbey gazinosuna pek yakın olan apartmanına giderek onun misafirlerine çıkıyor; yine onlarla beraber kesem yetişebildiği kadar tiyatrolara gitmeye, mevsiminde adada birkaç gün otelde kalmaya gayret ediyordum.

Mevhibe'nin beni tanıştırdığı ahbaplar, önce beni kemal-i şevk ve muhabbetle karşılamışlardı. Bana hakiki olmayacak kadar ifratlı bir muhabbet gösteriyorlar, kimisi çaylarına, kimisi akşam yemeklerine davet ediyor, kimisi de birlikte tenezzühler[2] teklif ediyordu.

---

1 Eskiden olduğu gibi.

2 Gezinti.

Bu kadar samimi ve muhabbetli dostlar bulduğum için adeta ben de kocamdan ayrıldığım zamandan beri bozulmuş olan sinirlerimi yatıştırıyor, kapkara gördüğüm hayatımı yeni bir renk ve şekilde bulmaya başlıyordum, çok memnundum. Adeta mesut ve kederimi unutmuş, rahat rahat yaşıyordum.

Fakat bu sükûn ve saadet ancak dört ay devam edebilmişti. Dört ayın nihayetinde yavaş yavaş herkesin benden yüz çevirmeye başladığını fark ediyordum. Ne eski davetler! Ne eski pür-tehalük[1] selamlar! Ne eski samimiyet! Ben sebebini anlayamıyor ve bi'l-mecburiye yeni ahbaplarımdan oldukça çekilmeye gayret ediyordum.

Mevhibe'ye dostlarının hakkımda gösterdikleri teveccühün ne sebeple eksildiğini sormaya karar vermiştim. Onun için pazartesinden başka bir gün intihap[2] ederek ona gittim.

Mevhibe, o cevizli aynasının önünde oturmuş, siyah kısa saçlarını kıvırıyor, bir taraftan da benimle konuşuyordu. Hiç mukaddimeye lüzum görmeden Mevhibe'ye dostlarının bana yaptıkları muamelelerden şikâyete başladım. Kemal-i dikkatle saçlarıyla meşgul olan Mevhibe, mütebessimane beni dinliyordu.

Sözümü bitirdiğim zaman:

"En fazla kimden müştekisin?" dedi.

"Nazmi Paşa'dan" diye cevap verdim. "Ne zaman salonda beni görse, selam vermeden kaçıp gidiyor."

"Peki güzelim, sen acaba ona ne yaptın?" diye sordu.

"Hiçbir şey yapmadım," diye cevap verdim.

"Düşün!"

"Ne kadar düşünecek olursam olayım pekâlâ da ben onu darıltacak bir şey yapmadım."

"Öyleyse ben söyleyeyim! Nazmi Paşa musikiyi pek sever değil mi?"

---

1 Büyük bir istekle, can atarak.

2 Seçmek.

"Öyle görünmek ister."

"Bütün bestekârları da pek iyi bilir değil mi?"

"Hayır, hiç, hiç de bilmiyor!"

"Kendisi öyle zannediyor."

"Yanılıyor."

"İşte ben de onu sana söylemek istiyordum. O yanılmış, yanılmamış sana ne? Onu tashih etmek senin vazifen mi?"

"Ben kimseyi tashihe uğraşmadım."

Mevhibe elindeki saç maşasını yanına bırakmıştı.

"Geçenlerde bir akşam, onun yüzüne karşı, musikiden bî-behre olduğunu söyledin! Bir de saçını başını yolarcasına coşup, ilahi bir parça gibi dinlediği şeyin adi bir vals şante olduğunu yüzüne vurdun! Bu sana yakışır mı?"

"Peki yalan mı söyledim?"

"Daima doğru söylemek, bazen yalan söylemekten fenadır."

"Demek Paşa bana onun için kızdı. Öyle mi? Bana darılacağına notamın üstünü okusaydı hak verirdi. Peki, Lamia'ya ne diyelim?"

"Ona da saçlarını boyamak için kullandığı boyanın pek fena olduğunu söyledin."

"Bu, halisane bir ihtardı!"

"Eksik olma yavrum!"

"Demek o da bana kızmış öyle mi? Ben ona doğru bir şey söyledim. Ya Nedime?"

"Nedime de şiir okumaya kalkıştığı zaman sesinin aç bir dilenci sesini andırdığını söyledin!"

"Yalan mı abla? Bunda bir fenalık var mı? Ben ona 'Bir başkasının yanında söyleme, gülünç oluyorsun,' dedim. Zannederim bu dostluktan başka bir şey değil.

"Böyle dostlukların lüzumu yok!"

"Peki... Ya Celal Bey'e ne olmuş?"

"Celal Bey'e Napolyon'un Bourbonlar'dan olmadığını söyledin!"

"Peki bunda kızacak ne var?"

"İddia ettin."

"Elbette iddia ederim abla! Bunu bilmeyen insan var mıdır?"

"Madem ki Celal Bey bilmiyormuş!"

"Canım, Celal Bey bir cahil ise kabahat benim mi?"

"Cehaletini yüzüne vurmak sana yakışır mı?"

"Peki ne diyecektim? Napolyon... Bourbon ailesinden mi diyecektim? Abla, ölürüm de ben böyle bir saçma söylemem."

"Sen de ölünceye kadar dost edinemezsin! Herkes senden kaçar."

"Neden? Tarihte herkesin malumu olan bir şeyi bildiğim için mi?"

"Hayır, yavrum! Doğru olduğunu bildiğin şeyleri, velev ki bir saniye bile olsun, nezaketen unutamadığın için!"

"Ben bildiklerimi unutacağıma Celal Bey yirmi yedi yaşına gelinceye kadar tarih öğrenseydi daha iyi olmaz mıydı?"

"O başka, bu başka mesele..."

"Hiç de başka değil abla!"

Mevhibe, saçlarını tarayıp düzelttikten sonra bana döndü. Siyah, parlak gözleriyle gözlerimin içine bakarak:

"Emine," dedi. "Seni sevdiğimi bilirsin. Hayatında bir defacık olsun, söz dinlemek istemez misin?"

"Peki, ne olacak abla..." dedim.

Ellerini uzatarak ellerimi tuttu.

"Söyleyeceğim sözleri tutacağını vaat et," dedi.

"Peki abla!"

"Senden bir şey daha isteyeceğim Emine! O da elinden geldiği kadar yalan söylemek!"

Hayretle yüzüne baktım. O hâlâ ısrar ediyordu:

"Vaat et görelim! Haydi... Haydi vaat et bakalım."

6

Vaat ettim... Evet... O gün beni nasıl kandırdı, neler söyledi, nasıl ikna etti bilmiyorum.

Emine! Doğrudan başka bir şey söylemeyen Emine! Yani ben ona lazım oldukça yalan, evet, yalan söyleyeceğimi vaat ettim.

İlk tecrübeyi Mevhibe'nin salonunda yaptık. Nazmi Paşa'nın beğendiği eski mazurkanın klasik bir parça olduğunu; Lamia'nın saçlarının rengini pek beğendiğimi; Nedime şiir söylerken sesinde şimdiye kadar dikkat etmediğim tatlı bir ahenk bulduğumu, Celal Bey'le konuşurken bir gün evvel Büyük Ansiklopedi'de Napolyon'un Bourbonlar'dan olduğunu okuduğumu söyledim!

Hakikat olmayan bütün bu şeyler, muhatap ve muhatabalarımın hoşuna gidiyordu. Üç saat sonra düzme yalan ve müdahane ile bütün Mevhibe'nin dostlarının muhabbetini kazanmıştım.

Evde aynı surette harekette devam ettim. Amcamın, yengemin, annemin, babamın, herkesin hoşuna gidecek bir yalan buldum. İçi sıkıldıkça hepimizi azarlayan, kasıp kavuran amcama tekaüt zabitlere birkaç biner lira ikramiye verileceğini duyduğumu söyledim. Yengeme, bir Amerikalı genç doktorun, sade kadınların yüzünde bir ameliyat yaparak onları gençleştirmenin çaresini bulduğunu ve yakında İstanbul'a gelmek üzere olduğunu haber verdim. Sabahtan akşama kadar kavgadan başka bir şey yapmayan bu çifte, lüzumsuz zannedeceğiniz yalanların nasıl tesir ettiğini düşünseniz bile, gözünüzün önüne getiremezsiniz. Birisi alacağı ikramiye ile

yapacağı iratları[1] düşünmekle, diğeri Amerikalı doktor gelir gelmez gençleşip otuz seneden beri sevmekten vazgeçemediği kocasının yeniden kalbini kazanmak hülyasıyla günlerce meşgul olup kimseyi rahatsız etmediler. Annemle babamı bütün kadro haricilerini yeniden birer hizmete tayin edeceklerini gazetede okuduğumu söyleyerek kandırdım. Kaç gün yüzlerini güldürdüm.

Doğrusu, yalan söylemek için bu kadar istidadım olduğuna hayretler ediyordum. Tam yirmi dört seneden beri yalan söylemediğim günlerin yerine, bol bol, fazla fazla, kocaman kocaman yalanlar söylüyordum. O kadar yalan söyledim, kendimi yalan ve müdahane ile herkese o kadar sevdirdim ki, nihayet tanıdıklarım içinde bir erkek... zengin, kibar, orta yaşlı, yakışıklı bir bey bana âşık oldu. Âşık olmakla kalmadı. Yalanlarıma öyle kandı, benim de kendini sevdiğime o kadar inandı ki benimle evlendi. Şimdi onun zevcesi, sevgili, güzel, idareli, iyi ahlâklı kadınıyım!

Beni ne kadar sevdiğini görseniz, hayret edersiniz. Fakat ben de doğrusunu isterseniz, ilk izdivacımda yaptığım gibi beceriksizlikler yapmıyorum. Herhalde, ayda elimize geçen paranın, şimdi yüzde altmışını değil, yetmiş beşini bile tuvaletime sarf edecek olsam, zevcime tuvalet masrafına ancak yüzde beş gittiğini söylüyorum. Yaşamak için harcedilen paranın bu kadar çok olduğunu gördüğüm için, gelecek ay tuvaletime daha az sarf edeceğimi söylüyorum. Ve kocam buna bir türlü razı olamadığı için o ay, ayrıca da kendisinden en aşağı bir kat tuvalet hediye alıyorum.

Yirmi liraya yaptırdığım iskarpinlerimin bana dokuz liraya mal olduğunu söylediğimden ve kocam bu fiyatı gayet ucuz bulduğundan, bana bir daha ısmarlamam için başı üzerine yeminler ederek ısrar ediyordu. Sonra, sanki yalnız bu mu?

1 Gelir.

Ben onu daha neler nelerle kandırıyordum. Her gün yüzünü daha güler görmek için ona neler, ne asılsız, ne saçma, ne olmaz yalanlar söylüyordum. Ona, kendini ne kadar sevdiğimi, dünyada çekilip tek başımıza bir yere kapanmak istediğimi, onsuz yaşamayacağımı her gün... her gün tekrarlıyordum. Adeta yalanla sarhoşum! Yalanla sarhoş değil, yalanın verdiği zevkle sarhoşum!

Şimdi kendi kendime soruyorum. Acaba neden? Neden tam yirmi dört sene yalan söylemedim? Acaba doğru sözlü olmanın manası, kıymeti, iyiliği neymiş? Madem ki insanlar yalan severmiş, hangi muazzip,[1] merhametsiz şeytan benim gözlerimi karartıp zihnimi bunatmış, tam yirmi sene doğru söylemeyi bir büyüklük zannettirmiş?

Hamd olsun! Ben artık kusursuz, mesut bir kadınım. Bana haset etmeyiniz! Eğer siz de tuttuğunuz işte muvaffak olmak, hayatta mesut olmak, zevciniz tarafından sevilmek, herkes tarafından beğenilmek istiyorsanız, yalan... utanmadan, sıkılmadan, çekinmeden yalan... daima, her zaman, hiç durmadan yalan söyleyiniz! Sade, sade yalan!

1 Eziyet eden.

SANİHA SAYFİYEDE

1

Saniha Evde

Münir Bey, sigaranın külünü tablaya silkerken:

"Emin ol kızcağızım," dedi. "Bu mümkün olsaydı, elimden gelen her şeyi yapar ve seni böyle konakta oturmaya bırakmazdım."

Saniha, dargın, önüne bakıyordu. Annesi müstehziyane:

"Ne konak," diye kocasının sözünü kesti. Münir Bey, karısına sabur[1] ve halim gözleriyle bakarak onu gücendirmemek için:

"Hakkın var Peyker," dedi. "Ne konak!"

Peyker Hanım, kanepenin üstünden hiddetle alâ tütün paketini alarak asabi parmaklarla bir sigara sarmaya başladı. O her zaman kavga etmeye hazırlandığı vakit böyle yapardı.

"Bunun böyle olduğunu biliyordunuz da," dedi. "Niçin çocuğa geçen tatillerde, 'Gelecek sene seni istediğin gibi gezdireceğim. İstersen adada bir köşk tutarız veya otelde birkaç gün kalırız veyahut Boğaziçi'ne gideriz,' dedin? Çocuk bu konağa, bir müddet harikzedegâna,[2] sonra muhacirlere, daha sonra bilmem ne yetimlerine mektep olan bu konakta oturmaya alışkın mıydı? Bu konak ha! Bunun neresi konak? En

1 Çok sabırlı.

2 Yangından zarar görenler.

adi bir kulübe, bundan kat kat iyidir. Yağmur yağdı mı şemsiye açmadan gezilmiyor. Güneş battı mı sürgüsüz, anahtarsız sokak kapılarından girmesi beklenen hırsız korkusuyla titremekten başka bir şey yapmak mümkün olmuyor. Konakmış! Beyefendi, asıl Nişantaşı'ndaki o canım konağı, Şişli'deki apartmanı, adadaki köşkü sattınız. Bu konak değil! Anlıyor musunuz? Konak değil!"

Münir Bey, mahcubiyetle önüne bakıyordu. O, harp senelerinde tüccar olmaya heves etmiş, sahib-i servet bir kalem efendisiydi. Zevcesi ile kızına daha çok para verebileceğini ümit ettiği ve kim bilir nasıl bir şeytana uyarak, kendinin nasıl bir iş adamı olduğuna emin olduğu için bütün emlakını tereddüt etmeden satmış ve o paraları işte on beş ay içinde tamamıyla bitirmiş ve yine hükümetten aldığı mütevazı maaşına muhtaç olmuştu.

"Hakkın var karıcığım," dedi.

Peyker Hanım kocasına perestiş ederdi. Ve işte onun için fazla söylenmeden sustu. Odadaki sükût pek sıkıntılıydı. Saniha, miskin miskin, tahtaları aralık duran eski tavana, kalın yün perdeli pencerelere bakıyordu.

"Demek şimdi?" diye şımarık bir sesle sordu.

"Şimdi... işte burada kalacaksın. Güneş görmeyen bu rutubetli konakta."

Peyker Hanım yeniden söylenmek ihtiyacı hissediyordu:

"Baban," diye devam etti, "artık hiçbir şey düşünmediği gibi sıhhatimizi de ihmal etti. Tuvaleti lüks kıyas ederek bırakmıştık. Hoş, zaten ben giyinmezdim ya! Fakat sıhhatimiz için elzem olan bu hava tebdili nasıl bırakılırdı? Ben yine kendimi düşünmüyorum. Ben bir senede her şeye alıştım."

"Fakat hanımcığım!"

"Rica ederim, sus! Fakat filan yok. Görüyor musun kızın rengini?"

"Hakkın var. Fakat..."

"Hakkım varsa düşün! Hangi doktora gitsek de bu çocuğu göstersek Davos'a yollayın derler. Veremden bedter[1] ayol!"

Peyker Hanım ikinci sigarasını telaşla sarmaya başlıyordu. Münir korkarak:

"Buna bir çare-i hal bulsak," dedi.

"Rica ederim. Hangi çare-i hal? Para mı bulacaksınız? Eğer öyleyse, adada köşk tutmadan evvel çocuğun ayağına bir ayakkabı al... Bak, podösüet ayakkabıları uyuz kedi yüzüne döndü. Yağmurda bu, çamurda bu, açık havada bu! Adada köşke giderken insanın hiç olmazsa bir çift ayakkabısı olur."

"Öyle değil hanım, maksat hava tebdili değil mi? Madem ki paramız yok, işi başka türlü hallederiz."

"Başka türlü, nasıl?"

Onu Münir Bey de bilmiyordu. Saniha esneyerek:

"Parasız ne olabilir ki?" dedi. Sonra parmağındaki yüzüğün taşıyla oynayarak hırçın hırçın:

"Ben bu seneyi ne şevk ve arzu ile beklemiştim," diye ilave etti.

Münir Bey hep önüne bakıyor, zihnen aile arasında ufak bir gürültüye sebep olan bu tebdil-i hava meselesine bir vasıta-yı hal arıyordu. Eğer bu ay bakkalın borcunu vermeyecek olursa, alacağı nısf[2] maaştan diğer borçları verdikten sonra ayın sonunu bulmak için on yedi lira kadar bir para artacaktı. Acaba birkaç ay evvel diktirdiği elbisesinin son taksiti olan beş lirayı bu ay savsaklayabilir miydi?

O zaman Saniha'yı ancak bir iki gün için adaya otele götürebilirdi. Fakat bu bir tebdil-i hava sayılamayacağı gibi Saniha'ya oraya gitmek için annesinin söylediği vechile hiç

1 Beter.

2 Yarım.

olmazsa bir çift iskarpinle bir tuvalet lazımdı. Halbuki yirmi üç lira ile bu şeylerin istihsali adimü'l-imkân[1] idi. Başka bir şey yapamazlar mıydı?

Saniha, asabi parmaklarla masanın kenarına vurarak:

"Bunalıyorum," diye mırıldandı. "Bu evde bunalıyorum."

Zavallı Münir Bey, her ay sıkıntıdan ve üzüntüden, içinde her gün biraz daha küçüldüğü elbisesinin yakasıyla oynuyordu ve Peyker Hanım'ın kemal-i dehşetle üçüncü hücuma hazırlandığını, üçüncü sigarayı parmakları arasında bükmeye başladığını görerek anlıyordu.

O dehşetin verdiği bir gayretle bir anda dâhiyane bir şey düşündü ve eliyle başına vurarak:

"Altın madeni mi?"

Peyker Hanım, dudaklarını müstehziyane büzüyordu.

"Hayır, hayır! Saniha'nın tebdil-i hava yapabilmesi için bir çare."

Saniha, başını kaldırmış, dikkatle babasını dinliyordu. Münir Bey, daha emin bir sesle devam etti:

"Bu ay bir tertip yapıyorum. Ay başında, aylıktan borçlara bir parça serpiştirdikten sonra, elimde yirmi üç ile yirmi beş lira arasında bir para kalıyor."

"Ney?"

"Bir ayakkabı kaça alınır? Saniha kendine bir ayakkabı alır, üstünü de biraz düzeltir."

"Sonra?"

"Saniha'yı birkaç gün için Moda'da teyzesinin yanına yollayamaz mıyız?"

"O da niçin? Sığıntı gibi mi?"

Münir, karısının lakırdısını anlamamış gibi:

"Yok hanım," dedi. "Birkaç gün için çocuk Moda'da açılır."

---

1 İmkânsız.

"Teyzesinin yanında çatlar. Şimdi Güzide de evlendi. Orada..."

"Yok anneciğim!" Saniha, söze atılmıştı. Ben teyzemi çok severim. Sonra da parasız bir tebdil-i hava!

Babasının boynuna sarılarak, bu fikir hakkında konuşmaya başladılar.

Peyker Hanım:

"Teyzesi çocuğu acaba nasıl kabul eder ki," diye söyleniyordu.

2
Besime Teyze'nin Evinde

Besime Teyze, Saniha'yı gayet mültefit[1] bir çehreyle karşılamıştı. Saniha, annesinin endişelerinin lüzumsuz olduğunu görmekten mütevellit bir saadetle bu bad-ı heva[2] sayfiyenin tamamıyla tadını çıkarmaya karar vermişti.

Saniha, tembeldi. Açık havada, ağaç gölgelerinde yatarak gayet hissi romanlar okumayı, iyi mefruş[3] bir salonda pencereleri yarım kapayarak piyano çalmayı, sonra da denize nâzır pencerelerden ufukları seyrederken tahayyülata dalmayı pek severdi. Ve bu sayfiyede, sükûnu, sessizliği, yalnızlığı ve mefruş salonları bulacağından emin olduğu için Besime Teyzesinin ona tahsis ettiği en üst kattaki süslü odasına yerleşirken gayet memnundu.

Hele birkaç gün evde bulunmamak, sabahtan akşama kadar kapıyı çalan alacaklılara binbir yalan uydurmak derdinden kurtulmak, geceleri de yoksuzluğun verdiği sıkıntıyla olur olmaz şey için kavga etmemek... Bütün bunlar, Saniha'ya Besime Teyze'sinin evini bir cennet gibi sevimli ve güzel gösteriyordu.

Besime Teyze, çok damarlı ve kalın boynunun üstündeki dört köşe ve yassı kafasıyla tıpkı tahtadan yapılmış oyuncak askerlere benzerdi. Daima yerinden fırlamaya müheyya[4] gibi titreyen mavi gözleri, fena bir boyayla boyandığı için yeşile

1 İltifat eden, güler yüz gösteren.
2 Bedava.
3 Döşenmiş.
4 Hazır.

bakar sarı saçları vardı. Hele sesi... Siste kalmış vapurların ötüşü gibi boğuk ve çatlak bir sesti. Saniha, Besime Teyze'sinin sesini çocukluğundan beri hiç, hiç sevmezdi. Birkaç günlük değişikliği onun misafirperverliğine medyun olacağını düşündükçe, bilaihtiyar onun sesine karşı bile ruhen bir meclubiyet[1] duyuyordu.

Saniha, kadirşinas bir çocuktu. Teyzesinin asabiyetini, içi hicranla çok dolmuş ve kırılmış bir kadın gibi daima iç çekişini, kocasının her bir hareketine sabırsızca başını sallamasını, bir çok şeylere hamlediyor; adeta bu tahta kafalı teyze ile sanki çok büyük bir felaket geçirmiş, su-i talihine[2] mağlup olmuş ve bu mağlubiyetini dargın bir tevekkül ile karşılamış gibi daima bârid[3] nazarlarını yerden kaldırmayan ve hiç konuşmayan enişte sini muhayyel bir romana kahraman yapıyordu. Hayatı biraz romanların mübalağasıyla telakki etmeyi, çalışkan muhayyilesi pek severdi.

Teyzesi, nazarında, enişte sinden maruz kaldığı bir sadakatsizliği affedemeyen ve affedemediği halde birtakım duyguların tesiri ve nüfuzu altında kocasından ayrılamayan ve bütün hayatı hem kendine hem erkeğine azap ve işkence etmiş bir zavallı kadın; enişte si de bu sadakatsizliği hakiki bir aşk yüzünden yapmış ve aşkını kaybettiğinden beri sessiz, adeta dilsiz kalmış, bedbaht bir adam olmuştu. Fakat bu çift, Saniha'nın nazarındaki bu roman kahramanları, vakarlarını ancak akşam yemeğinin sonuna kadar muhafaza edebilmişlerdi. İlk geldiği akşamdı. Yemekten sonra terasede kahvelerini içerken Saniha, adadaki köşklerindeki akşamları tahattur ederek gözlerini kısıyor ve tıpkı o köşkte olduğu gibi geniş ufuklu bir denizi seyrediyordu ki ufak ve ehem-

1 Tutkunluk.
2 Talihin kötülüğü.
3 Soğuk.

miyetsiz bir vaka, ona teyzesiyle enişte sinin bütün zevc ve zevceler gibi geçinemeyen bir çift olduğunu öğretti.

Besime Teyze, kocasının ayaklarını uzatırken masanın renkli ve çiçekli örtüsüne sürdüğünü görmüştü. Ve işte onun için söylenmeye başlamıştı. Saniha, teyzesinin ne müstebit ve çaçaron bir kadın olduğunu öğreniyordu. Bir saniye içinde bütün tarihçe-i hayatlarını anlatmaya başlayan Besime Hanım:

"Zaten," diyordu. "Zaten daha seni ilk gördüğüm gün, daha koltukta o koskoca ayaklarınla gelinlik elbisemin eteğine basıp da kopardındı. Hiç unutmam! Merdivende seyircilerden bir kadın, 'Doğrusu vükela düğününde etek çamurlayan, gelinin yanında yürümesini bilmeyen seviyede damatlar görüleceğini zannetmezdim,' diye yanındaki kadına söyleniyordu. O dakikada, senden sıtkım sıyrıldı, gelinlik tacım başıma çeki taşı kadar ağır gelmeye başladı. Senin ne mal olduğunu anlamıştım. Ama ne yaparsın ki, iş işten geçmiş, imamlar dua etmiş, şerbetler verilmiş... Biz de koltuktaydık.

Hele bir kere, henüz on beş günlük evliydik. Sofranın üstüne pancar turşusu döküp hem örtüyü hem de benim canım mavi canfes elbisemin eteğini berbat etmiştin. Zaten pancar turşusunu yemek de nereden aklına geliyordu?

Tabiatsızlık olsun, maşallah hepsi sende mevcut! Hangi birini sayayım... Bu az buz bir şey değil, dile kolay. Yirmi beş der geçersin ama yirmi beş sene geceli gündüzlü yaşanmış bir ömür."

Saniha, enişte sinin yüzüne bakıyordu. Altmışa yakın bir yaşta olmasına rağmen kumral saçları henüz ağarmamıştı. Fesi biraz arkaya doğru inik[ti], bumburuşuk ağzının üstündeki düşük ve dolaşık bıyıkları, söz söylemek için hiç kullanılmayan bu menfezi, örümcek ağıyla örtülmüş bir kömürlük penceresi gibi setrediyordu. Sağ elinde bir kehrüba

tespih, sol elinde de ucunu çiğnediği yine kehrübadan bir ağızlık vardı.

Besime Teyze devam ediyordu:

"Sana az mı tembih ettim, az mı öğrettim ki ayakkapları pistir. Sofra örtülerine, masa örtülerine, kanepelere, yastıklara sürülmez. Bu, iğrençtir, pisliktir dedim. Bak, bak, söz kâr eder mi? Sözümü dinlerken yine ayaklarını örtüye sürmeye başladın."

Besime Hanım, kocasının bütün bu sözleri yüzünü değiştirmeden, gözünü kırpmadan dinlediğini görüyordu.

"Ayaklarım sürülmüyor."

Enişte Bey, sakin bir sesle bu sözleri söylüyor ve ayaklarının yerini değiştirmiyordu. Besime Hanım, biraz daha hırçın bir sesle yeniden ihtar etti. Bu defa kocası, gözlerini kapayarak tespih çekmek için parmaklarını oynatmaktan başka bir hareket yapmadı.

Besime Hanım, gitgide daha tizden çıkan bir sesle kocasına sözlerini tekrarlıyordu. Fakat bu da fayda vermiyordu... Besime Teyze, ona bir sersem ve inatçı olduğunu söyledi. Enişte Bey, gözlerini açarak sigarasının dumanlarına daldı. Besime Teyze, kocasına ondan nefret ettiğini, bütün hayatını onunla geçirdiği için işte böyle vaktinden evvel ihtiyarladığını, sararıp solduğunu, saçlarını ve dişlerini kaybettiğini yana yakıla ağlayarak söyledi.

Enişte Bey, ikinci sigarasını yakarken başını bile çevirmeden:

"Ayaklarım sürülmüyor," diye tekrarladı.

Halbuki Saniha, bu ayakların örtüye sürüldüğünü görüyordu. Nihayet Besime Hanım, yerden bir çılgın gibi fırlayarak masayı yerinden devirdi. Ve Saniha, annesinin eski bir elbisesinden bozarak düzelttiği sarı şarmöz elbisesinin devrilmiş çiçekliğin suyuyla ıslandığını dehşetle gördü. Fakat

teyzesinin piyanonun yanındaki koltuğa feryatlar ve gözyaşları içinde düşmesi üzerine felaketini unutarak onu ayıltmaya koşuyordu.

İçeride teyzesiyle uğraşırken, Enişte Bey yere devrilen masayı kaldırıyor, eski yerine koyuyor ve üstlerinde birer kuş resmi işlenmiş kanava terliklerini örtüye süre süre uyumaya hazırlanıyordu.

O geceden beri Saniha'nın rahatı münselib[1] olmuştu. Teyzesi, enişteyle kavga etmediği saatlerde ya hizmetçilere veya Saniha'ya çatıyor, onları paylıyordu.

Müstebit ama ne müstebit bir kadındı. Saniha bu sayfiye projesinin bozuk çıktığını görmekle müteellim oluyordu. Bir dakika rahat edemediği gibi bir saniye huysuz teyzesinden izin alıp da evden çıkamamış, karşıdan hayran hayran baktığı sahile kadar gidememiş, kürek çekememişti.

Böyle parasız yazlığın ne feci bir şey olduğunu idrak eden Saniha tevekkül ile artık konağa (!) dönmek zamanı geldiğini düşünüyordu.

İşte o, bu düşüncelerle meşgulken Besime Teyze, Saniha'yı yanına çağırdı ve onu saçları kıvrılmış gördüğü için mutadı vechile bir müddet tekdir ettikten sonra,

"Saniha," dedi, "beni iyice dinle!"

Saniha, onu iyice dinliyordu. Başka türlü yapmasına korkusu mâniydi. Besime Teyze:

"İyi dinliyor musun," diye sözüne devam etti. "Ben senede iki kere, bir yaz, bir de kış, İstanbul'daki bütün dostlarımı dolaşarak her birinde birkaç gece kalıp, onları ziyaret borçlarımı öderim. İşte yine ziyaret zamanım geldi. Yarın bu işe başlıyorum."

Saniha kızarıyordu. Teyzesinin sözünün arkasını dinlemeden:

---

1 Kaçmış, kalmamış.

"Ben de bu akşam eve dönerim," dedi.

"O da ne demek?"

Besime Teyze'nin mavi bilyaya benzeyen gözleri dönüyordu.

"Eskiden ben böyle gezmeye çıktığım zaman Güzide ablanı götürürdüm. Onu şimdi koydunsa bul! Uzun lafın kısası, yarın seninle gideceğiz. Ben annene haber yolladım."

Saniha memnuniyetle:

"Peki teyze," dedi.

"Yoksa naz mı ediyorsun?"

"Hayır, hayır, teyze! Evvela nereye gideceğiz?" diye sordu.

"Bebek'e, eltime!"

Saniha, teyzenin evinde rahatsız olmaya başlamıştı. Belki bu evde bulamadığı sükûnu Bebek'te bulmak ümidiyle seviniyordu. Teyzenin yanaklarını öptü.

3
Saniha Bebek'te

Besime Teyze'nin eltisi, orta yaşlı, şık, sevimli bir hanımefendiydi. Saniha, Moda'dan Bebek'e uzun uzun ve işkenceli bir seyahat yaptıktan sonra, Bebek'teki bu sevimli yalının kapısından girdiği zaman, birkaç seneden beri onda hasıl olan bir kanaate rağmen akıllı insanların parasızca da olsa güzel şeylerden müstefit olabileceklerini düşünmüştü.

Elti Gülsüm Hanımefendi, misafirperver, neşeli, adeta çocuk denecek kadar saf ve temiz yürekli bir kadındı. Bir de Amerikan Koleji'nde okumuş Bedriye isminde şişman ve bütün şişman kadınlar gibi hassas bir kızları vardı.

Saniha bu eve girdiği zaman, burada hayatın pek tatlı geçeceğini düşünmüş, ve adeta fena kalpli bir kız olsa, bu yalıda yaşayanlara haset edeceğini anlamıştı.

O, sıkıntıyı, üzüntüyü, derdi sade kendi konaklarından başka bir yerde oturmaz zannediyordu. Saniha aldanıyordu. Saniha, herkesin kendine göre bir derdi olduğunu bilmiyor... Saniha, şikâyete ve gayrimemnun olmaya hiçbir sebepleri olmayan insanların bile hayatı tahammülsüz yapmak için ellerinden gelen gayreti sarf ettiklerini bilmiyordu.

Mesela bir çılgın gibi gülen, şarkı söyleyen, şakalaşan, hoplayan, zıplayan, sonra da akşamları bütün aileyi ve misafirleri hatta çipil gözlü hizmetçileri Eleni'yi bile etrafına toplayarak, bütün Arabi ve Farısi kelimeleri yanlış telaffuz etmesine rağmen onlara yüksek sesle, hissi ve âşıkane romanlar okumayı pek seven -on beş günden beri yeni hasıl olmuş bir edebiyat merakıyla- hiç edebi olmayan şeyleri okuyan

Bedriye'nin bile hayatından memnun olmadığını ve on beş günde bir değişen aşklarının şiddeti, izdivaç tasavvurlarının adem-i tahakkuku[1] ve serveti elli bin liradan aşağı adamlarla izdivacına mâni olan babasının sertliği yüzünden, hayatından müşteki olduğunu anlamamıştı.

Halbuki daha Bebek'teki yalıya geldikleri günün sabahı, Bedriye'nin babası İrfan Bey'le merdiven başında tutuştukları bir kavga ile uyandığı zaman, meselenin ne olduğunu ve bu sevimli kızın geceleri herkese roman okumaktan ve roman okumaktan yorulmuş gözlerine limon suyu sıktırmaktan başka dertleri olduğunu öğrenmişti.

Eniştesine pek fazla müşabeheti olan İrfan Bey ise, onun nazarında mesut ve zengin, bilhassa zengin olduğu için mesut bir aile babası mevkiinden çabucak düşmüştü.

İlk geldiği gece, lambanın samimi ışığında dizkapaklarından biraz aşağısını örten beyaz geceliği, takyesi ve terlikleriyle, şezlongun üzerine uzanmış ve iri fincandaki kahvesini birkaç yudumda içtikten sonra kendi yapacağı gibi hiçbir düşüncesi olmadığından, kucağındaki kedisiyle tempo tutarak horlamaya başlayan bu adamı, Saniha adeta gıpta ile seyretmişti.

Bu adamcağızın bütün arzu ve emellerine rağmen afacan kızının otuz lira bile maaşı olmayan bir adamla izdivaç arzusunda olduğunu görerek ve buna mâni olmaya çalışarak neler çektiğini öğrendiği zaman Saniha'nın gıptası merhamete munkalip[2] olmuştu.

Saniha, para sarf etmeden ve kurnazlıkla yaptığı bu tebdil-i havadan istediği kadar müstefit ve memnun olmaya bütün gayretini sarf ediyordu. Halbuki, Boğaziçi'nin havasın-

1 Gerçekleşmeme.
2 Değişen, dönmüş.

dan ancak geceleri odasına çekildiği zaman, birkaç dakika penceresini açık tutarak müstefit olmak için hemen bütün gün ve gece hastalıktan ve dolayısıyla cereyan-ı havadan pek korkan Gülsüm Hanım'ın odasında kapalı kalmaya ve onun odasında kaldığı için herhangi bir eşyaya el dokundurmadan evvel ve el dokundurduktan sonra mikroptan pek fazla korkan Gülsüm Hanım'ın ihtarıyla ellerini yıkamaya, adeta yıkaya yıkaya onları çok kullanılmış ve yıkanmış bir yemek havlusu gibi bumburuşuk yapmaya katlanıyordu.

Geceleri, evdeki kendi karyolası gibi kırık dökük olmayan, tahtalarıyla vücudu rahatsız etmeyen bir karyolada yatmak için, akşam yemeklerinden sonra saatlerce bir ufak iskemle üstünde, ses çıkarmadan, bir hareket yapmadan, camları sımsıkı kapalı bu odada İrfan Bey'in, enistesinin ve sarı kedinin horultularıyla Bedriye'nin *La Dame Auix Camelias*, *Paul ve Virginie* vb okuduğunu dinlemeye mecbur oluyor ve Boğaziçi'nde bir mehtap seyretmek hevesiyle Bedriye'nin okuduklarını dinlemek için kapının önüne oturan hizmetçi Eleni'nin okunan şeylere bilir bilmez, çipil gözleriyle ağladıkça kesbettiği iğrençliği görmeye tahammül ediyordu.

Saniha, bu parasız sayfiyenin bütün sıkıntılarını çekmiş ve daha bir şeyinden müstefit olmamıştı. O havasız konakta geçen günlerle solan sevimli yüzü, henüz değişik hava ile pembeleşmemişti bile. Saniha, her şeye rağmen eve döndüğü zaman yüzünü annesine değişmiş göstermek için daha tahammül etmeye karar vermişti.

Bir akşam sokak kapısının çalınması ile aşağı sofadan bir feryadın yükselmesi bir oldu. Saniha, Bedriye'nin odasında, pencerenin önünde oturmuş ve Bedriye'nin on beş günden beri sevdiği ve fakat parasız diye babasının vermek istemediği bir genç yüzbaşıyı anlatmasını dinliyordu. İşin ne olduğunu anlamak için Bedriye ile beraber merdiven başına koştular.

Besime Teyze aşağıdan:

"Hayır, hayır diyorum sana," diye bağırıyordu. "Anlıyor musun? Bir daha sen artık o münasebetsizliği yapmayacaksın! Eğer seni bir kere daha ikinci mevki tramvaydan inerken görürsem, vallahi kıyametleri koparırım, mahkemelere gider, avukatlar tutar da senden ayrılırım."

Saniha merdivenlerden aşağıya iniyordu. Besime Teyze, odada eltisine dönüyor ve:

"Yakışır mı Allah aşkına kardeş," diyordu. "Koskoca vükela damadı olacak. Vallahi yemin ediyorum ki, bir daha ikinci mevki tramvaydan indiğini göreyim, ondan ayrılırım. Bu adam bende ne haysiyet ne de şeref bıraktı. Rahmetli babacığım, mezardan başını kaldırsa da gözünün bebeği kızının çektiklerini görse..."

Saniha, merdivenin nihayetine gelmişti. Gülsüm Hanımefendi, kocasına daima itaat etmiş, kocasından korkmuş ve onu saymış bir kadın olmak hasebiyle, bu şeyi büyük bir hayret ve memnuniyetle seyrediyordu.

"Bütün hayatımı zaten sen çürüttün!"

Besime Hanım, kocasına dönmüş söyleniyordu:

"Daha," dedi, "bir haftalık gelin değildim. Seni trende ikinci mevki kompartımanda görmüş, arımdan rahmetli dedemin kolları arasında şırak diye düşüp bayılmıştım. Hatırlıyor musun? O zaman bana bin tövbe etmiştin. Hangi birini sayayım? Tam yirmi beş senelik ömür bu! Hani sana vardıktan iki sene sonra..."

Ve Besime Hanım, yeniden hayat-ı hususiyelerine ait bir vakayı yüksek sesle anlatmaya başlamıştı. Saniha, odaya girdi. İrfan Bey elinde tespih, gözleri kapalı, şezlongun üzerine uzanmış, bir şeyler mırıldanarak tespih çekiyordu.

Enişte Bey, pencerenin önünde gazetesini kemal-i dikkatle okuyordu. Besime Teyze hayatından birkaç vaka daha anlattıktan sonra:

"Anlıyor musun? Eğer bir daha seni tramvayda ikinci mevkide göreyim, yemin ediyorum, anlıyor musun, yemin ediyorum ki boşanacağım. Seni hasis, cimri musibet seni!" tehdidiyle sözünü kesti. Ve kocasının cevap vermediğini görerek daha hiddetli:

"Anlıyor musun!" diye bağırdı. "Şimdi, yarın yine ikinci mevkiye binecek misin?"

Kocası başını kaldırdı:

"Evet," dedi.

"Hayır, hayır..." Besime Hanım çılgın gibi bağırıyordu:

"Hayır, binmeyeceksin! Binmeyeceksin!"

Kocası ağzındaki sigarasını yakarak:

"Yanılıyorsun Besime," diyordu. "Bebek'te bulundukça her akşam ona bineceğim!"

"Öyle mi?"

Besime Hanım hiddetle kocasının üstüne atılmıştı.

"Öyle mi!" diyordu. "Öyleyse yarın artık Bebek'te değiliz!"

Acaba nereye gideceklerdi? Saniha, endişeyle, gidecekleri yerin hiç olmazsa bu yalıdan fena olmamasını temenni ediyordu.

4
Saniha Ortaköy'de

Besime Teyze, gözlerini açarak:

"Saniha tıkanıyorum," diye mırıldandı. Asabi parmakları, Saniha'nın elbisesinin kolunu buruşturuyordu. Sofrada idiler. Dürnev Hanım, Besime Teyze'nin yengesi -ağabeyinin zevcesi-, kırmızı, eğreti saçlı başını düz tutarak, hararetli, sürmeli ela gözleriyle sofradaki misafirlerin tabaklarındaki yemeğe kemal-i dikkatle bakıyordu.

Bu sabahtan beri burada, Ortaköy'ün dar sokaklarından birinde, avlusu sahrınç[1] gibi serin ve sakinleri avlusu kadar karanlık ve ciddi olan bu evde, Saniha'nın dayısının evindeydiler. Besime Teyze patlamaya müheyya bir sesle:

"Saniha, şimdi tıkanıyorum," diye tekrarladı.

Saniha, bir rezaletin vuku bulacağından emin, gözlerini tabağının içinden ayırmıyor, bir küçük petrol lambasıyla aydınlanan sofranın ta öbür ucunda oturan damat bey, siyah ve akıllı gözleriyle Saniha'ya bakıyordu.

Dürnev Hanım tatlı tabağını "Almayınız!" demek isteyen ca'li[2] bir nezaketle Besime Hanım'a uzatarak:

"Allah aşkına bir şey buyrunuz," diyordu.

Besime Hanım, son derece cebr-i nefis ile:

"Teşekkür ederim kardeş," dedi. "Çok yedim. Sofranızı sildim süpürdüm. Hele bey..."

"Maşallah iştihası yerinde!"

---

1 Sarnıç.

2 Sahte, yapmacıklı.

Dürnev Hanım kendini tutamamıştı. Gözleri onun tabağında merkuzdu.[1] Besime Teyze, "ya sabır"la beraber içini de çekti.

Saniha, dayızadesi Şefika'nın hançer gibi keskin nazarlarıyla vücudunun acıdığını duyuyordu. Şefika, kocasının her bir hareketinden kuşkulanan -bazen pek de haksız değildikıskanç, asabi ve âşık bir kadındı. Kocasına âşık olup varmış ve o günden beri -acaba haksız yere mi, kimse bilmiyorduonun tarafından aldatıldığına kanaat getirmiş, hasta bir kadındı.

Şimdi, sofraya oturduklarından beri, kocasının Saniha'ya atfetmeye başladığı uzun uzun bakışlardan sinirlenmeye ve kocasıyla halazadesinin arasında çoktan beri gizli bir münasebet olduğuna kâni olmaya başlamıştı.

Saniha, dayızadesinin gözlerinden korkuyor ve küçük eniştesinin sorduğu suallere gayet korkak bir sesle gözlerini tabağından kaldırmadan, kısa kısa cevaplar veriyordu.

"Saniha, enişteni görüyor musun? Kavun tabağına nasıl saldırdı!"

Saniha, Şefika'nın korkusuyla bunalmış, söylenilen sözü anlamıyordu. Şefika asabiyetle önündeki ekmeği bıçakla doğruyordu.

"Saniha, yengeni görüyor musun? Tabak boşaldıkça nasıl sararıyor?" Saniha, gözlerinin içine kadar kızarıyordu.

Dürnev Hanım, kocasının vefatından beri hasisleşmişti. O, çok para sarf edilir korkusuyla; kocasını her kadından kıskanan kızı, kocasının her kadını seveceği endişesiyle; oğlu da gece rahat rahat ve vaktinde uyumamak telaşesiyle, misafirleri hiç sevmezler ve eve bir misafir geldiği zaman onlara bu hislerini izhar etmemek için ne kadar cebr-i nefs etseler muvaffak olamazlardı.

---

1 Dikilmiş, saplanmış.

Dürnev Hanım, bundan sonraki geceleri taht-ı emniyete[1] almak telaşıyla, "Aman ne iyi ettiniz de gelip böyle bir gece de bizde kalmayı hatırladınız," diyordu.

Besime Teyze, bu sefer deminki "ya sabır"dan daha hızlı bir "la havle" okudu. Şefika, gözleri hipnotize olmuş gibi kocasının gözlerinde, kaşları çatılmış, dudakları titriyor, elleri asabiyetle masanın örtüsünü buruşturuyordu. Evinde her zaman sükûti ve abus olan kocası Şefika'nın evinde tanıdığı bir talâkat ve nezaketle küçük Saniha'ya binbir sual soruyor, binbir şey anlatıyordu.

"Kahveyi de şekerli mi istersiniz?"

Dürnev Hanım, soruyordu. Besime Teyze asabiyetle dudaklarını büzerek:

"Ben kahve istemem," dedi.

Dürnev Hanım telaşla Saniha'yı göstererek:

"Çocuklar da kahve içmez," diyordu.

Besime Teyze, kocasının, "Ben isterim," dediğini duyunca, şimdi deminki "la havle"den daha hızlı bir "ya sabır!" çekti.

"Şekerli değil, değil mi?"

"İlahi Dürnev!" Besime Teyze kendini tutamamıştı.

"Söylemeyeyim dedim ama çatlayacağım. Ayol sana ne oldu? Bu ne hal? Ne gümüş göz olmuşsun!"

Dürnev Hanım, kendini müdafaa ediyordu.

"Aaaa... O nasıl söz! Vallahi hiç değil. Hiç de gümüş göz olmadım."

Sofranın öbür ucunda Şefika asabiyetle kocasına dönüyor:

"Aman Ömer! Bu gece ne konuşuyorsun," diyordu. "Başım tuttu. Baksana Saniha da sıkıldı. Ne olur, bir gece de baş başa kaldığımız zaman söyleşsek! Bir sene var, seninle bir saat konuştuğumu bilmiyorum. Bir de ağzın açıldı mı maazallah susmasını bilmiyorsun."

---

1 Emniyet altına.

Saniha, "Estağfirullah, sıkılmadım," diyecekti. Fakat sofranın öbür ucundan yükselen sesler, herkesin nazar-ı dikkatini o tarafa celbetmişti.

Besime Teyze artık lisanına hakim olamıyor ve söyleniyordu:

"Dürnev! Yazıklar olsun sana! Korkma, korkma, yarından fazla kalmayacağım. Ama doğrusu, paşa ağabeyim sağ olsaydı, bu geceki muameleni hoş görmezdi.

Dürnev Hanım, yusyuvarlak vücudunun üstünde şişman yüzlü, küçük başını hayretle arkaya doğru deviriyor:

"Aaaa!" diyordu. "Bu gece yine sana bir hal oldu. Şimdi bana çıkışacak ne var? Sana ne yaptım?"

"Daha ne yapacaktın? Evine geldiğim için kaldırıp başıma bir şey vurduğun eksik! Kapıdan girdim, rengin kül gibi oldu. Yarım ağızla 'Sefa geldiniz!' dedin. Buraya geldiğime bin kere pişman oldum. Sofrada ikram ederken bir ayna olmalıydı da yüzünü görmeliydin! Bu halini gören, iki misafir ağırlamaktan aciz, fakir bir kadıncağız zannederdi. Elhamdülillah, ağabeyim ne seni ne de çocuklarını öyle fakir, parasız bırakmadı."

Dürnev Hanım, yuvarlak gözlerini büsbütün açıyor:

"Aaaa! Besime! Bu sözleri de sana hiç yakıştıramadım," diyordu.

Besime Teyze gitgide kızışıyor, susmasını ihtar eden Saniha'yı:

"Sen karışma bücür," tevbihiyle azarladıktan sonra Dürnev Hanım'a:

"Ben de sana bu geceki muamelelerini yakıştıramadım," diyordu. "Senede bir evinin kapısını çalmam, korkma! Yarın Şefik'le buradan gidiyorum. Yalnız böyle bir muamele yapacağına 'Evde yok' dedirteydin daha iyi giderdik! Çocuklarındaki hale bak! Biz geldik diye Şefika renkten renge girdi.

Öyle ya, öyle ya! O da bu yaştan sonra halam kocamı baştan çıkarır diye korkmuştur.

Damat Bey sofradan yavaş yavaş sıvışmıştı. Şefika:

"Hala, rica ederim," diyordu. "Söylediğinizi bilmiyorsunuz!"

"Siz de yaptığınız muameleyi bilmiyorsunuz. Paşa ağabeyim size bu terbiyeyi mi vermişti? Sofrada kocan Saniha ile konuştu diye adamcağızın başının etini yemeğe başladın. İstanbul'da doğmuş, büyümüş insanlara göre değil, vahşilere benziyorsunuz. Ah rahmetli paşa babamla ağabeyim mezardan başlarını kaldırıp da sizin bu halinizi bir görseydiler...

Besime Teyze başını çevirip kavununu bitirdikten sonra, şimdi bu gürültüye rağmen uyuklamaya başlayan kocasını görmüştü.

"Görüyor musun, Saniha kızım," diyordu. "Görüyor musun şu hasis adamı? Bize ne muamele ediyorlar, o nasıl uyuyor! Buradan kaçmışım ne fayda? Bu menhus adamdan nerelere kaçacağım? İşte bak! Tam yirmi beş senelik ömrüm böyle geçti. Bu adamla geçti. Ne gençliğimi, ne hayatımı anladım kızım! Bak ne talihsizim!"

Besime Teyze, sofra başında mışıl mışıl uyuyan kocasının iskemlesini:

"Uyan... Uyansana! Kalksana!" diye çekiştiriyordu. İskemle sallandıkça kocasının horultuları ziyadeleşiyordu.

5
Saniha Çamlıca'da

Dağınık ve gürültülü odanın içinde, gürültüyü bastıran bir ses, "Peyman!! Gel çocuğu kucağımdan al," diye bağırdı.

Besime Teyze, sabırsız bir hareketle, parmaklarıyla kulaklarını tıkıyordu. Saniha biraz asabileşmiş, önündeki küçük bir oğlan ile ondan biraz büyücek bir kızın saçlarını okşuyor, çocuklar da ikisi birden vızıldıyor ve saçma sapan şeyler anlatıyorlardı.

Ortaköy'de Besime Teyze'nin sinirlenmesiyle, bütün ev halkı uykusuz bir gece geçirmişler ve ertesi sabah hemen Şefik'le beraber Besime Teyze ile Saniha sokağa fırlayıp Üsküdar'a geçmişlerdi. Oradan bir araba ile Besime Teyze'nin hemşirezadesi Ulviye'nin -sekiz çocuğu, bir kocası, bir babası ve dört birbirinden sersem hizmetçisiyle ikamet ettiği- Çamlıca'daki köşküne gitmişlerdi. Şimdi sekiz saatten beri oradaydılar.

"Peyman! Gel çocuğu kucağımdan al, diyorum! Kız, beynini patlatacağım, neredesin?"

"Geliyorum efendim!"

Evin ne tarafından geldiği belli olmayan hımhım bir ses cevap veriyordu. Ulviye, şişman ve iri vücudunun üstündeki beyaz zannolunacak kadar sarı saçlı başını sallayarak, şişman ve büyük yüzü kıpkırmızı, masmavi gözleri bağırmaktan yerinden fırlamış, ikizlerden birini sabırsızca kucağında tutuyordu.

"Hay Allah belanı versin! Kız, gelsene ayol!"

Bu sesin gürlüğüne rağmen, kucağındaki çocuk alışık bir tevekkülle mışıl mışıl uyuyordu. Halbuki kenardaki şezlongun üzerine atılmış diğer bir bohça... bir yığın... kundakta bir çocuk, avaz avaz kulakları yırtan bir feryatla ağlıyordu.

Ulviye, mosmor yüzünün damarlarını şişiren bir feryatla:

"Nedime," diye bağırıyordu. "Nedime gel! Biraz kardeşine bak menhus! Bir de senin oynaman eksikti. Gel diyorum sana!"

Kesik, kumral saçlı, iri gözlü, sekiz yaşlarındaki küçük kız, yaşlı bir dadı vakarıyla şezlongun yanına yaklaşarak:

"Cicim, cicim! Ne olmuş bakayım? Bak, vah vah..." diye söylenerek çocuğu okşamaya, sallamaya, susturmaya uğraşıyor, fakat bir türlü muvaffak olamıyordu.

Besime Teyze, tepesindeki topuzu oturduğu koltuğun kenarına dayamış, gözlerini kısarak bir şeyler homurdanıyordu. Dışarıda güzel bir yaz akşamı vardı. Saniha, yanındaki çocukları okşarken mütehassir[1] nazarlarla pencereden görünen kırlara bakıyordu.

"Saniha, git Peyman'ı çağır kuzum!"

Saniha bir adım atmıştı ki, ayaklarına yerdeki küçük ayı postu takılarak sendeledi.

"Ama Saniha, sen de ne nazlı imişsin, ne kırıtıyorsun!"

"Gidiyorum abla!"

Saniha, gürültüden ağrımaya başlamış olan başını iki elleriyle tutarak ilerliyordu. Merdiven başına gelince:

"Peyman! Peyman!" diye diye seslendi.

"Geliyorum küçükhanım, geliyorum."

Aşağıdan, siyah ve kesik saçları yüzüne düşmüş, şişman gövdesi sallanarak yürüyen, yırtık elbiseli bir kadın merdivene gelmişti.

"Peyman, çabuk olsana!"

---

1 Hasret çeken.

Peyman, şişman vücudunu merdivenlerden zahmetle çıkarıyordu. Hımhım bir sesle:

"Geliyorum hanımefendi," dedi.

"Nazım! Nazım nerede?"

"Aşağıda... Enişte nizle beraber bahçedeler."

Ulviye, kucağındaki çocuğu Peyman'ın kollarına atarak tiz bir feryatla pencereye koştu.

"Nazım! Nazım, neredesin menhus? Bahçede gezeceğine gel de biraz çocukları tut! Artık harap oldum."

"Geliyorum Ulviye!"

"Anne! Anne! Nedime otomobili bana vermiyor."

"Nedime, kız!"

Nedime annesinden yediği bir tokatla yere yuvarlanırken ayağı takılarak Besime Teyze'nin gözlüğü, tütün paketinin bulunduğu masayı devirmiş, eliyle de yerde oturan oğlanın önündeki yemek tabağına çarparak içindeki külbastı Besime Teyze'nin kucağına fırlamıştı.

"Ay... Artık bu ne hal?"

Besime Teyze, gözlerini açarak yerinden kalkıyordu.

"Ulviye, bu nasıl ev Allah aşkına? Bu ne feryat, bu ne gürültü? Burası tımarhane mi ev mi, belli değil."

Ulviye hiddetle Besime Teyze'ye döndü.

"Kuzum teyze! Evimin nesi var? Sizinki kadar tımarhaneye benzemesin! Bizimkiler çocuk gürültüsü ama sizin evde büyükler öyle feryatta!"

"Aaaa! La havle! Kız çıldırdı! Senin azametini kim çeker ki, deli..."

"Sizinkini ancak enişte m çeker."

"Ulviye, Allah'tan bul! Sen ne çaçaron olmuşsun!"

"Sizden geçmiştir."

Ulviye, tok sözlü bir kadındı. Hışımla odadan fırladı.

"Saniha kız! Niye etrafına bön bön bakıyorsun Allah aşkı-

na? Nedir senin bu halin? Gel de üstümü silsene!"

Saniha, şaşkın şaşkın, odanın bir köşesinde dövüşen ve ağlaşan iki çocuğa bakıyordu. Besime Teyze tekrar:

"Saniha! Saniha! Gel!" diye bağırdı. Saniha sızlayan başını kımıldatamıyordu, gürültü ile bunalmış, sersemlemişti.

Çamlıca'daki bu gürültülü köşke geleceğine, yazı yangın yerindeki konakta geçirmiş olsa idi daha iyi edeceğini düşünüyordu.

"Peyman! Çocuk uyandı. Nazım, gel! Al oğlanı bahçeye çıkar. Külbastıları nasıl yaktınız ayol? İkbal! Çocuğun sütü kaynıyor. Ayyy, Osman uyandı! Peyman, feryadı duymuyor musun? Allah kahretsin seni!"

Saniha kulaklarının uğuldadığını hissediyor! Dizleri dibindeki üç çocuğun bir ağızdan:

"Teyze! Teyze! Teyze bahçeye çıkalım, top oynayalım," dediklerini bir sivrisinek vızıltısı gibi duyuyordu.

Sonra Besime Teyze'nin:

"Üstümü silmeye gelsene! Hay sersem hay!" dediğini işittiğini zannetti. Pencereden, bahçede eniştesinin uzun bir koltuğa yaslanmış uyukladığını, Ulviye'nin kocası Nazım'ın da ağaçları budadığını gördü. Hummalı bir hasta gibi:

"Bad- ı heva tebdil-i hava!" diye sayıkladı.

6

"Gidiyor musun Saniha?"

Saniha, elinde ufak sarı çantasıyla kapının önünde duruyordu. Besime Teyze, ağır ağır başını kaldırdı.

"Evet teyze. Artık vapura yetişmek lazım."

"Nasıl, yine başın filan dönmüyor ya!"

"Hayır teyze."

"Sakın yine vapurda düşüp bayılma! Bu sene benim misafirliklerimi rezil ettin!"

Saniha, mahcup ve sakin önüne bakıyordu.

"Öyle ya! Sinsi sinsi halılara ne bakıyorsun? Bebek'te hiç yoktan bir şeye kızdım. Sen huyuma gidip beni yatıştırmaya uğraşmadın. Ortaköy'de dersen yine öyle... Ne vardı sanki dayının damadıyla öyle senli benli konuşacak? Orada da beni bir akrabadan ettin. Derken sinirlerim yatışsın diye masraflar edip ta Çamlıca'ya çıktım. Orada da bir parça fazla gürültü var diye şırakkadanak düştün bayıldın! Biz de nefes almadan Moda'ya dönmeye mecbur olduk."

Saniha, sabırlı sabırlı önüne bakıyor ve cevap vermiyordu. Bu hal, Besime Teyze'yi galiba büsbütün hiddetlendiriyordu.

"Eğer o kadar nazlı iseniz, öyle kimsenin evine misafirliğe gitmeye kalkışmayınız! Vallahi Ulviye bize darıldı. Hakkı var ya kızın..."

"Teyze! Bayılıp bayılmamak insanın elinde midir?"

"Elbette elindedir ya! İstediğiniz öyle, istemediğiniz böyle! Dünyayı kendi keyiflerine göre çevirecekler! Babanın bütün paraları, köşkleri, konakları bir senede mahvetmek, kül etmek elindeydi ama!"

"Teyze! Şimdi onunla bunun ne münasebeti var?"

"Yooo Saniha! Sesini kes bakayım!"

O kadar tiz bağırmıştı ki, Saniha korkusundan gözlerini sık sık kırpıyordu. Susmaya mecbur olmuştu. Besime Teyze, gözlüklerini takarak devam etti:

"Elbette onunla bunun münasebeti var ya! Cebinizde beş para yok. Kuru bir azamet ve nazınız var. Öyle ya, öyle ya! Annesinin üç senelik şarmöz çarşafını bozup elbise yapan hanımefendi arından ayılıp bayılmaz da, sonra Ulviye'nin çocukları biraz gürültü etmiş diye düşüp bayılır."

"Teyze, orada siz de sıkılıyordunuz!"

"Sen başka, ben başka... Senin ne gamın, ne kasavetin var? Ben içi yanmış, kül olmuş, darlaşmış bir kadınım! Annen gibi kocanın iyisine düşmedim. İyisi, dedim. O da iyisi değil ya! Fakat hiç olmazsa inatsızı! Bak eniştene, bu sabah yine beni çıldırtmadı mı?"

"Yeni ısmarladığı kostümü, bin kere söyledim, lacivert yap, dedim. Bu sabah terzisi kına renkli bir kat elbise getirmesin mi? Deminden beri saatlerce ağlıyorum. Bak, akşam gelince ben ona göstereceğim."

Saniha, deminki tekdirlerin asıl sebebini şimdi anlıyordu.

"Vah vah, teyzeciğim," dedi. "Demek kına rengi yapmış ha!"

"Kına rengi yapmış ya! Zaten bu rengi eskiden beri sever. Düğünümüzün ertesi günü bu renkte bir kostüm giymişti. O zaman yeni evlilik, ağzımı açıp bir şey söyleyememiştim. Ama işte o zamandan beri enişten soğumaya başladım. Yalnız o elbise mi ya! Kaç kere, ya yaz, ya kış, her sene birtakım o uğursuz renkten intihap edilir. İnat adam vesselam! Bundan yedi sene evvel, yine bu yüzden boşanacak kadar olduk. Rahmetli paşa ağabeyimin evine kaçmıştım. Her şey olup bitiyordu. Ama sonra yine ne oldu bilmiyorum, kendim eve döndüm. Kızımın hatırı için... Sanki o da sonra benim hatırı-

mı dinledi! Evlendikten üç ay geçmeden bizim antika damat bey, dışarıda iş bulduk diye kızı alınca dünyanın öbür ucuna götürdü. Benim nankör kızım da ona uydu."

Saniha sabırsızlanıyordu. Bileğindeki saate bakarak teyzesinin:

"A! Vapur kaçacak," diye sözünü kesti.

"Haydi, haydi iki gözüm, gidiniz! Hepiniz nankör, hepiniz hain. Haydi, haydi ne duruyorsun?"

Saniha elini öpmek için yaklaşıyordu. Besime Teyze:

"Haydi hanım, haydi. Zahmet etmeyiniz. Vapuru kaçıracaksınız. Antika konağınıza gitmeye geç kaldınız. Kırık çerçeveleriyle, tüten ocakları ve mandalsız kapıları gözünüzde tüttü. Köşküm sizi rahatsız etti. Herkes kendi alışık olduğu yeri arar."

"Bilseniz ne kadar haklısınız teyze!"

Saniha, teyzesinin elini öptü. Biraz sonra kapının önünde idi. Mesut adımlarla yürümeye başlamıştı. Besime Teyze'nin hakkı vardı. Evi, kırık çerçeveleri, dökülen camları, tüten ocaklarıyla evi gözünde tütüyordu.

Bir an evvel evine gitmek için uçmak, kanatlanmak istiyordu. Oh! Evinin nâ-kabil-i tahammül[1] olduğunu zannettiği gürültülerinin kavgalarının ne kadar sessiz ve vakur olduğunu anlamıştı. Hatta alacaklılara yeni bir yalan uydurmak mecburiyetini bile -bıraktığı vakit olduğu gibi- pek fena ve tahammül edilemeyecek bir şey gibi telakki etmiyordu. Hatta biraz onları arıyordu.

Bu sayfiye derdinden kurtulduğu için omuzlarından ağır bir yük kalkmıştı. Hakikaten bu bad-ı heva sayfiye yüzünden epey şeyler kaybetmişti. Soğukkanlılığını, sıhhatini, sabrını. Fakat bununla beraber bir şey kazanmıştı ki o da tecrübe!

Moda iskelesinde biletini alıp Kalamış'tan gelen vapuru seyrederken kendi kendine:

---

1 Tahammül edilemeyecek.

Evet diye düşünüyordu. Şunu tecrübemin sayesinde öğrendim ki, insan gücünün yetmediği şeyleri yarım yamalak yapmaya teşebbüs etmemeli. Parası olmayanlar, sıcaktan bunalsalar bile sayfiyeye gitmeye heves etmemeli. Şeytana uyup da bu işe kalkışanlar, hiç olmazsa huyu iyi bir teyzenin evine gitmeli. Hele insan hayatında en fazla huysuz bir teyze ve inatçı bir enişteyle misafirliğe gitmemeye gayret etmeli. Bunların hiçbirine muvaffak olamazsa bari gittiği evde sekiz çocuk bulunmamalı ve...

Vapur kalkmak üzereydi. Saniha düşünmekte devam ederken dimdik iskelenin üzerinden bir cambaz maharet ve çevikliği ile geçiyordu.

İSTANBUL HANIMLARI NİÇİN DEDİKODUYA SEBEP OLURLAR?

-1-

Hüsniye - 40 yaşında, iri yeşil gözlü, siyah saçlı, güzel endamlı bir hanım, gayet mütevazı ve naziktir. Çay ziyafetlerine gitmez. Yirmi seneden beri müteehhildir.[1] Şişli'de, Ada'da, Moda'da, hatta Erenköyü'yle Kızıltoprak'ta aleyhinde bir tek dedikodu olmamıştır. Yüzünde boya yoktur. Saçları düz toplanmış, üzerinde nefti faniladan ropdöşambır vardır.

Sabiha - 24 yaşında, iri siyah gözlü, kırmızı dudaklı, beyaz tenli bir kadındır. Çok şen ve hafiftir. Her yerde aleyhinde söylenir. İyi tahsil görmemiş, çocuk kalpli, doğru sözlüdür. Yüzü çok boyalı, terzisi Beyoğlu'ndadır. Modellerini Femina'dan intihap eder. Üzerinde siyah şarmözden, geniş kollu, iki yanları uzun bir çay elbisesi vardır.

Hüsniye Hanım'ın evinde bir oda. Ortadaki masanın üzerinde bir semaver kaynar. Porselen çay takımları, beyaz keten çay örtüleri hazırdır. Saat öğleden sonra dört buçuk.

Sabiha - (Dizinin üstünde açtığı sol avcunun içine sağ elinin parmaklarıyla vurarak) Vallahi hanımefendiciğim, hakkınız var. Hakkınız var ama! (Çok esrarengiz bir tavırla bir müddet susar, sonra,) Ah siz, siz benim yerimde olmalıydınız!

Hüsniye - (Kendi kendine) Maazallah!

Sabiha - (Devamla) Evet, evet siz benim yerimde olmalıydınız da, size sormalıydım. Hanımefendi, buna benden başka

---

1 Evli.

bir kadın tahammül edemez, her şeyi düşündüm. Ayrılmaya kadar, ayrılmaya kadar her şeyi düşündüm.

Hüsniye - O nasıl lakırdı kızım.

Sabiha - (Gayet ciddi) Evet hanımefendi. (Lirik) Hayatımı ne şekle koyabileceğimi kendi kendime bin kere sordum. Hiçbir şeyin faydası yok, çekeceğim. Çünkü param yok hanımefendi. Sonra da üç çocuğum. O ise! (Sesini biraz alçaltarak) O ise bu harp seneleri, epeyce iyi şeyler yaptı.

Şimdi yükünü tuttu. Beni aldığı zaman, (sesini yükselterek) nezaretin birinde on parasız bir kâtipti. Allah için söylerim. O zaman evimiz küçüktü; kocam züğürttü ama başım da dinçti. Nasıl ki böyle bir harp zengini oldu, beni beğenmemeye başladı.

İkide birde (erkek sesini taklit ederek) "Sabiha, sen çocuksun. Senin bir şeye aklın ermez," diye lakırdılarımı ağzıma tıkıyor. Yalnız bu olsa... bir de bana tercih ettiği kadın.

Hüsniye - (Hayretle) Ortada bir de kadın mı var?

Sabiha - (Melodram) Bir kadın mı! (Trajik) Kadınlar, hanımefendi! Ortada kadınlar var.

(Sözünün yaptığı tesiri anlamak için bir dakika susar)

Hüsniye - (Ciddi bir teessüfle) Vah zavallı kızım!

Sabiha - (İçini çekerek) Bir tek kadın olsa, haydi sevdi diyeyim, affedeyim. Halbuki, evin içine ne aşçı, ne hizmetçi, çocuklara da ne dadı, ne sütnine tutabiliyorum. Sütninenin eline bir demet çiçek, aşçı kadına benim lavantalarımdan, evet kutudan bir şişe, hizmetçiye iki ipek çorap hediye ederken yakaladım. Geçenler de kırkını geçmiş bir ihtiyar hizmetçi kadın tutmuştum (Pot kırdığını anlayarak birden susar).

Hüsniye - (Müsamahakâr) İhtiyar bir hizmetçi mi tutmuştunuz?

Sabiha - (Gitgide daha mahcup) Şey, ne diyecektim...

(Birden sözü değiştirmek isteyerek) Aman! Artık bunlardan bahsetmeyelim hanımefendi. Bütün bu şeyleri sizden başka kimseye anlatmadım.

Hüsniye - (Sözü değiştirerek) İhsan Bey'in hanımı çay günlerini değiştirmiş öyle mi?

Sabiha - Evet. Şimdi pazartesi günleri kabul ediyor.

Hüsniye - Niçin?

Sabiha - (Gülerek) Bu İstanbul'da o kadar çok dedikodu yapıyorlar da doğruyu anlamak kabil değil.

Kimisi Lütfi Bey'in hanımı da o günü kabul ettiği için, kendisi de pazartesi tercih etmiş, güya herkese bütün İstanbul'un Necmiye Hanım'ın salonuna şitab ettiğini göstermek istiyormuş.

Bundan başka daha neler.. Bütün bu sözlere katlanıp sesini çıkarmadan tahammül etmeli. Herkesin sözüne bakılırsa, ben de saçlarımı siyaha boyuyormuşum. Kocamın bana temin ettiği refah o kadar büyükmüş ki ben evlendiğimden beri her sene biraz daha şişmanlıyormuşum. Kocama etmediğim eziyet kalmıyormuş. Hafiflik ediyormuşum. Deliymişim.

Hüsniye - (Protesto için bir hareket yapar)

Sabiha - (Çocuk saflığıyla) Yooo, hanımefendi. Hayır, demeyiniz. Son söz pek de yalan değil, ben de pek doğru, akıllı bir kadın değilim a! Hele geçen gün yaptığımı bir anlatsam, şaşar kalırsınız. Geçen gün, bulgurcu ile İhsan Bey'in evine çaya gitmiştik.

Hüsniye - Bulgurcu kim oluyor?

Sabiha - (Gülerek) Kim olacak, Nuri, kocam.

Hüsniye kahkahalarla güler.

Sabiha - (Devamla) Derken efendim Belkıs yanıma bir beyle beraber geldi. Ressam Avni Bey'miş. Bana takdim etti. Adama elimi uzattım ama gözümü kaldıramadım. (Gözkapağının üzerindeki sürmeleri elleriyle göstererek) Çocuk gi-

biyim. Gözlerimi böyle boyayıp da âlemin içine çıktım mı kimsenin yüzüne bakamıyorum. Bana öyle geliyor ki, ben onların yüzünü görmezsem, onlar da benim boyamı görmeyecekler. Her neyse. Avni Bey bir iskemle çekerek yanıma oturdu. Aman, bizim bulgurcuyu bir görmeliydiniz. Biraz fazla gülsem, kaşları çatılıyor. Kazara bir adamın ya dizine ya eline vursam gözleriyle işaretler ediyordu. Yarım saat konuştuktan sonra Avni Bey'le ahbap olduk. Artık boyalarımdan utanmıyordum. Bir lakırdı sırasında gözümü kaldırıp da yüzüne bakayım dedim. Keşke bakmasaydım. Gördüğüm şeyin doğru olup olmadığını anlamak için Avni Bey'i elinden yakalayınca pencerenin önüne sürükledim.

(Gülerek) Meğer onun boyu da antikaymış! İkimiz yan yana durduğumuz zaman benden kısa olduğunu anladım. Gözünü görebilmek için elimle çenesini tutup...

Hüsniye - (Mütehayyir) Çenesini mi tuttunuz?

Sabiha - (Bir başkasının kabahatini söyler gibi lakayt) Ya, hanımefendi! Çenesini tutup da yüzünü bana çevirdim. Bu yapılır şey mi?

Nuri o zaman ne hale girdi bilmiyorum. Fakat yaptığım münasebetsizlik bu kadarla kalsa yine şükür! Fakat ben rahat durur muyum? Sanki adamın bir gözü mavi, bir gözü sarı ise, bunun için bağırıp tepinmek lazım mı? Pencerenin önünde avazım çıktığı kadar, "Ayol, bulgurcu, gel bak!" diye haykırdım. "Avni Bey'in gözleri tıpkı bizim Pamuk'a benziyor."

Bunu hangi akıllı bir kadın yapar? Hele benim gibi üç çocuk anası... Billahi o zaman ölüyor, kendi kendimden utanıyorum. Siz söyleyin hanımefendi? Siz beni orada görmüş olsaydınız ne derdiniz? Kocama herkesin içinde "bulgurcu" diye hitap etmem bir rezalet, ancak yarım saatten beri tanıdığım bir adama ettiğim muamele diğer bir rezalet. Herkesin

bunun üzerine söylemediği söz kalmamış. Bunu da mı dedikodu sayacağız? Söyleyiniz hanımefendi!

Hüsniye - ...

Odanın kapısında görünen hizmetçi:

- Lütfi Bey'in hanımıyla, beyaz konağın küçük hanımları ile beyleri geliyor.

Hüsniye - (Yerinden kalkarak) Buyursunlar, çocuklara haber ver.

-2-

TERCİH ETTİKLERİ

Aliye - 18 yaşında, orta boylu, zayıf, ela gözlü, kumral saçlı, afacan bir mektep kızı. Çok konuşmaktan başka kusuru yoktur. Üstünde kısa, beli dar, siyah bir tayyör vardır.

Ahmet - 32 yaşında, orta boylu, yeşil gözlü, sivri potinli, matruş, çok pudralı bir genç.

Köprü üzerinde. Mevsim sonbahar.

Aliye - (Yanından hızla geçen Ahmet'i görerek) A!! Ahmet Bey, siz burada mısınız?

Ahmet - (Memnuniyetle) Ne iyi tesadüf! Nereye gidiyorsunuz?

– Mektepten geliyor, Beyoğlu'na çıkıyordum. Bir defter alacaktım. Teessüf mü ediyorsunuz? (Nezleli küçük burnunu cebinden çıkardığı büyücek muslin mendiliyle silerek) Havalar çok fena gidiyor. Beş günden beri. -Allah vermesin- öyle bir nezleye tutuldum ki...(Sözünü değiştirerek) Darılmayınız, ama beni çok lafa tuttunuz, artık gideyim. Daha Beyoğlu'na çıkıp döneceğim. Sonra vapuru kaçırırım.

– Müsaade ederseniz size refakat edeyim. Ben de Beyoğlu'na çıkıyordum.

– Maalmemnuniye! Zaten ben de konuşacak adam arıyordum. Sokakta yalnız yürümek hiç de hoşuma gitmiyor. Bugün konuşacak halim de yok ya! (Burnunu silerek) Ahmet Bey, ağır hastayım. Dünden beri başım o kadar çok ağrıyor ki gözümü açacak halim yok. Bu hastalıktan kurtulsam teyzemden rahat yok.

Beni muhakkak suretle öldürmeye karar verdiğine eminim. Bilmiyorum ki benden alacak ne hıncı var. Sanki bundan otuz sene evvel nişanlısını ben baştan çıkarmışım da onun için ondan vazgeçmiş. Bir görseniz! Her gün benimle kavga etmekten bir deri bir kemik kaldı. İkimiz de çekip duruyoruz. Bilmem ki sonumuz ne olacak? (Öksürüyor) İşte bu da teyzemin vekili. O yanımda yokken bu öksürükler lakırdıyı ağzıma tıkıyor. Bazen o kadar ümitsiz oluyorum ki intihara bile karar veriyorum.

– (Gülerek) İntihar mı?

– Öyle ya! Bunda gülünecek ne var? Başımdakiler çekilir dertler mi?

– Sizin ahlâkınız değişmiş.

– Elbette değişir. Evvelleri sabırlı, tahammüllü idim. Fakat artık sabır, tahammül bitti. Siz benim teyzemi tanımazsınız. O ne tahammül edilemez bir hastalıktır! O ne kıskançtır! Onun yaşadığı tarzda bir hayata tahammül edemediğim için benden fenası yok. Ahmet Bey, siz insaf ediniz de söyleyiniz. Ben daha bu yaşta beş kedi yavrusuyla bir odaya kapanırsam, çıldırır mıyım, çıldırmaz mıyım?

(Gülerek) Halbuki, onun bütün saadeti beş hayvan, hepsi ile ama hepsiyle ayrı ayrı konuşuyor. Sanki kediler söz anlarmış gibi!

(Yürümeye başlarlar.)

– Hem de biliyor musunuz? Teyze benden şüphe de ediyor. Siz herkesten iyi bilirsiniz ki, ben İstanbul'un en uslu kızıyım. Niçin evet demeyip kıs kıs gülüyorsunuz? Ha anladım, anladım. Amma da kötü ahlâklısınız. Sizinle olan ahbaplığımızı yüzüme vurmak istiyorsunuz, değil mi? Vâkıa, sizi tanımam biraz tuhafça oldu ama sizinle hep tesadüfen rastgelip konuştuk. Yoksa ötekiler, herkesler gibi o geceden sözleşip bir yerde buluştuk mu?

– Ya küçük Bahriye zabiti?

– Hâlâ mı onu soruyorsunuz? Amcazadem Mediha ile nişanlanacaklarını söylemiştim ama bana inanmadınız, günahımı aldınız. Doğrusunu isterseniz o da tabiatsız bir çocukmuş. İkimizi birden tanıdığı halde Mediha'yı bana tercih etti (öksürür) Aman bu (öksürür) aman bu öksürük de bende konuşacak kuvvet bırakmadı. Canım bir tek söz söylemek istemiyor. O kadar çok değiştim ki!

– Acaba ne oldunuz?

– (Gayet tabii) Ne olacağım? Âşık oldum.

- (Gülerek) Âşık mı?

– (Hep tabiî) Evet Ahmet Bey, çok seviyorum. (Daha samimi) O kadar çok... (Kendinden geçkin) O kadar çok seviyorum ki!

– Fakat kimi?

– (Neşeli) Her halde şanlı miralayı değil.

– (Hayretle) Şanlı miralay da kim oluyor?

– Beni teyzemden isteyen saçlı sakallı heyula! Adamcağızı görenler korkuyor. Yüzünden kaş, bıyık, kirpiğinden başka bir şey gözükmüyor. Teyzemle kavgalarımızın sebebi en fazla o ya! Ben onunla nasıl evlenebilirim. Size demin de söyledim ya! Dört aydan beri fena halde âşığım. Onu ilk önce Beyoğlu'nda köşe başındaki elbise mağazasının camının önünde gördüm. O ne boy! O ne endam! O ne omuzlar! Ya gözleri, ya ağzı! Emin olunuz Ahmet Bey, İstanbul'da ona benzeyen bir insan bulmak mümkün değildir. Sonra zarafeti, şıklığı! Her gün bir başka kostüm giyiniyor. Hepsi de vücuduna yakışıyor. Böyle sizler gibi (Ahmet'in omzuna dokunarak) vücuduna iyi bir şekil vermek için pamuklara sarılıp da gezmiyor.

Ahmet - (İstemeye istemeye güler) Tünelin önünde dururlar.

Aliye – (Devamla) Sonra nezaketi! Geçen gün yanındaki kadının omzundan kayan mantoyu öyle bir tutuşu vardı ki. Üşenmeden, bıkmadan saatlerce onu seyrettim. Dükkânların elektriği yanınca vaktin geç olduğunu ve tam üç vapur kaçırdığımı anladım. Onu bir gün görmesem, deli oluyorum. Ne dersimi yapabiliyorum, ne yemek yiyebiliyorum. Muhakkak her gün ama her gün onu görmeliyim. Mektepte herkes cumayı dört gözle beklerken ben cuma yaklaştıkça kederimden ağlıyordum.

– (Gülerek) Bari sizi üzmese de, o da cumaları Erenköyü'ne geçse!

– (Gülerek) Siz çıldırdınız mı Ahmet Bey? O hiç yürüyebilir mi?

– (Hayretle) Yürüyemez mi?

– (Hep gülerek) Tabii yürüyemez.

– Ya! Demek kötürümdür.

– (Kızgın) Kötürüm mü? Affedersiniz Ahmet Bey, bir şeyciği yok. Arslan gibi delikanlı! Yalnız canlı değil!

– (Hep şaşkın) Canlı değil mi?

– Evet, Ahmet Bey, canlı değil. (Dargın) Yoksa beni zamanımızdaki canlıları sevecek kadar çılgın mı zannettiniz? Eğer öyleyse teşekkür ederim. Kostümlerinin beli kadar akıllarının çerçevesi dar olan canlılarınızın bana lüzumu yok. Benim sevdiğim bir kukladır.

– Nasıl kukla!

– (Gülerek) Zannettiğiniz gibi, pastacı dükkânlarında, barlarda, tiyatrolarda cicilerini gösteren tek gözlüklü, pudralı, pomatlı kuklalardan... yani sizlerden değil. Benim sevdiğim bir manken!

– ...

– Niçin öyle yuvarlak gözlerle bana bakıyorsunuz? Bunda şaşıracak ne var? Evet, emin olunuz, sevdiğim, o büyük

elbise mağazasının camındaki manken. Hem bunda ötekilerine en ziyade tercih ettiğim şey nedir biliyor musunuz? Bahis ederim ki bilmiyorsunuz. Öyleyse söyleyeyim, sebeb-i rüçhan[1] dilsizliktir, hakkım yok mu?

– ...

– Durunuz, size izah edeyim de o zaman bana hak verirsiniz. Dünyada cahil bir erkeğin ağzındaki dilden muzır ve lüzumsuz hiçbir şey yoktur. Hatırınız kalmasın ama zamanımızda erkeklerin hemen hepsi tahsilsiz. Vâkıa onlar bizleri beğenmezler. Giyinişimizden başlayıp, tahsilimizi, terbiyemizi, içtimai hayattaki ayrılıklarımızı tenkit ederler.

Ama bizde bir parça düşünmeye, gördüğümüzü anlamaya, işittiğimizi muhakeme etmeye başladık mı, görüyorsunuz ya! Sizlere kimleri tercih ediyoruz. (Tünelin kapısında konuşmaya devam ederlerken birden kolundaki saate bakarak) lakırdı ile vakti anlamamışım. Çok geç olmuş, bugün yukarı çıkamayacağım. Kim bilir beni bugün görmeyince ne mahzun olur! Benden ona selam götürün, olur mu? Allaha ısmarladık Ahmet Bey!

– ...

Aliye döner, kalabalığa karışarak köprüye doğru ilerler.

1 Üstünlük sebebi.

-3-

BOŞBOĞAZ

Sa'diye - 27 yaşında, siyah gözlü, kumral, orta boylu, mahallenin en korktuğu bir dedikoducudur. Şişli'de, Adalar'da, Boğaziçi'nde, Moda ve civarında geçen her vakayı bilir. İkiyüzlü ve müstehzi, Harb-i Umumi esnasında bir ay Almanya'da, üç hafta da Viyana'da bulunmuştur. Mütarekeden beri tuvaletlerini Paris'ten getirtir. Eski kibarlardan iken izdivacıyla yeni zenginler zümresine girmiştir.

Üstünde bej gabardinden sıkı belli kısa bir tayyör, başında filizî başörtüsü vardır.

Cavide - 29 yaşında, sarışın, mavi gözlü, çok zayıf, çok uzun boylu, Türkçede çok imla hatası yapar.

İngilizce iyi okur, yazar. Fransızca, Rumca ve Ermeniceyi yanlış yanlış konuşur. İyi yürekli fakat çok boşboğazdır. İzdivacından beri tuvalete olan merakı geçmiştir. Kızıltoprak'ta oturur. Terzisi Haydarpaşalıdır. Üstünde beyaz keten bir yeldirme, ayaklarında keza beyaz iskarpinlerle beyaz kalın çoraplar vardır.

İhsan - 40 yaşında. Cavide'nin ablası, uzun boylu, siyah gözlü, siyah saçlı, solgun çehreli ve güzeldir. Kibar ahlâklı, sıkı dilli olup kimseyle meşgul olmaz.

Zevk-i selim ile giyinir. Üzerinde lacivert krepdöşinden çok sade bir ev elbisesi vardı.

Fazıla - 40 yaşında, İhsan'ın çocukluk arkadaşı, yeşil gözlü, kumral saçlı ve balıketindedir.

Yirmi beş yaşında bulunduğu zamanın modasına göre giyinir. Çok hassas ve içlidir. Üzerinden kloş, çok uzun bir etek ile süslü bir bluz vardır.

Dürnev - Kendi söyleyişine bakılırsa yirmi beş, tezkire-i Osmaniyesinde otuz iki, hakikat-i halde otuz dokuz yaşındadır. Açık kumral saçlı, sürmeli ela gözlü, çukur çeneli, tombul ve kısa boyludur. Güzel ud çalar. Hiçbir ecnebi lisanına vakıf değildir. Bütün gayretlerine rağmen zarif giyinemez. Bir buçuk sene evvel Üsküdar'dan Feneryolu'na nakil etmiştir.

Üzerinde ropdöşambırlık ipekli ve çiçekli kumaştan havai renkte "so dö li"[1] ile "dezabiye" arasında bir yeldirme, ayaklarında sarı bağlı iskarpinlerle iyi cinsten siyah ipek çoraplar, başında gülkurusu vual üstüne yağlıboya ile Kübist ressamları hayran edecek tarzda renkli çiçek resimleri tersim edilmiş bir başörtüsü vardır.

Sıcak bir yaz günü İhsan'ın evinde zarif bir misafir odası.

Fazıla - (Elindeki beyaz işi dizlerinin üstüne bırakmış. Gözündeki kulaktan takma gözlüğü saçlarının üzerine çıkarmış. Küçük elleriyle bir sigara sarmakla meşgul) Dışarıdan bir ses geliyor. Acaba kim olacak?

İhsan - (Oturduğu yerden dinleyerek) Bakalım. (Dinler) Bir ses yok. (Dürnev'e) Evet efendim, ertesi gün oraya...

Dürnev - (Sözünü keserek) Dışarıdan birisi "abla" diye bağırıyor galiba. Dinlerler.

Cavide - (Ses dışarıdan gelir) Abla, abla! Neredesin kuzum, evinizin hali nedir? Aşağıda bütün kapılar açık. Ne bahçıvan, ne aşçı, ne kızlar. Ortada kimsecikler yok. Ev mi bu sanki? Tımarhane.

(Kapıyı açarak girer)

Dürnev yerinden doğrulur, oradakiler kımıldanmazlar.

İhsan - Sen misin Cavide? Dışarıda ne diye bağırıyordun?

Cavide - (Gayet ciddi ve ağırbaşlı bir hanım tavrıyla ilerler, İhsan'ı öper.) Ablacığım, seni öyle göreceğim geldi ki. (Gidip Fazıla'yı öperek) Ayol ne oldunuz? Bir hatırlayıp da şu zavallı Cavide ne haldedir demezsiniz. Tencerem kaynarken...

---

1 Fr. Saut-de-lit, "sabahlık", "üstlük".

Fazıla - (Sözünü keserek) Aşağıda kapıları açık mı buldun?

Cavide - (Onu dinlemeden Sadiye'ye doğru ilerleyerek) A! İki gözüm, burada mıydınız? Güneşten gözlerim kamaştı. Odaya girince birden tanıyamadım. (El sıkarlar, hâlâ ayakta duran Dürnev'in selamına onun gibi bir temenna ile mukabele eder.)

İhsan - (Dürnev'e) Kardeşim Cavide'yi yeni görüyorsunuz değil mi?

Dürnev - (Mütebessim) Hayır, efendim. Yeni görmüyorum. Hanımefendiyle göz aşinalığımız pek eskidir.

Cavide - (Köşedeki koltuğa oturup gayet nazik bir tebessümle) Öyle mi efendim? Ben hiç zannetmiyorum. Her halde çehrenizi bir yerde görmüş olsam muhakkak unutmazdım. (Ötekinin anlamayacağından emin) Çünkü, unutulur simalardan değilsiniz. (Gülmesini mendiliyle saklamaya uğraşır, fakat muvaffak olamaz)

Fazıla - (Sigarasını yakar, sözü değiştirmeye uğraşır) Bugün hava müthiş sıcak.

Dürnev - Evet efendim.

Sadiyye - Fakat burası hiç sıcak değil, pek serin, tatlı bir rüzgâr.

Cavide - (Sözünü keserek) Aman asıl burası cehennem. Bizim tarafta hiç bu kadar sıcak yoktu. Buraya gelinceye kadar araba da bulamadım. Güneşin altında bittim, (Gülerek) bir de arabaya rastgelseydim, sanki cebimde para mı..

İhsan - (Cavide'ye susması için işaret etti. Sonra Sadiye'ye hitaben) Nasıl, yeni evimi bulmak için zahmet çekmediniz ya!

Sadiye - Katiyen. Çabucak buldum.

Cavide - (Gülerek) üç deli kızlı İhsan Hanım'ın evi diye sormuş olsaydınız, Büyük Cadde'de herkes çabucak gösterirdi.

Sadiye - (Yalancı bir telaşla) A!!

İhsan - Tuhaf sözler söylüyorsun Cavide.

Cavide - Neresi tuhaf? Sözüm de pek doğru. Senin üç kızına herkes böyle söylüyor, üçü de sana benzemiyor.

İhsan - (Sabırsızlanarak) Teyzelerine de benzemiyorlar.

Cavide - Evet, ne sana ne de bana benziyorlar. Her hallerinde bir hoppalık var.

İhsan - Olabilir.

Fazıla - İki gözüm Cavideciğim, onların burada sözü mü olur, üçü de çocuk.

Cavide - Çocuk mu? İsterseniz en büyüğüne, Mediha'ya da çocuk diyelim... Tam üç senedir çarşafta. Hem de söz aramızda, öyle bebek gibi on dört yaşında örtünmedi.

İhsan - Evet, on beşindeydi.

Cavide - İyi ettiniz ya! Şimdi ne eder. On beşin üstüne üç çekerse.

Dürnev - (Elleriyle parmaklarını sayarak.) Beş, bir daha altı, bir daha yedi, bir daha sekiz, on daha, on sekiz.

Sadiye - (Gülüşünü saklamaya uğraşarak Fazıla'ya) Acaba saat kaç olmalı?

Fazıla - Dört buçuk olmalı.

Dürnev - (Bileğindeki saati uzun müddet herkese gösterdikten sonra) Evet, doğru, dört buçuğu beş geçiyor.

Cavide - (Fazıla'ya) Amma da görmemiş şey.

Fazıla - (Yavaş sesle) Yavaş söyle kızım, duyar.

Cavide - (Sesini yükselterek) Allah Allah Fazılacığım. Bugün ablamla size de bir hal olmuş. İnsana ahlâk dersi vermeye kalkışıyorsunuz.

Fazıla - (İstemeye istemeye gülerek) İlahi kızım!

Cavide - İlahisi milahisi yok. Pek kibirlenmişsiniz, pek büyümüşsünüz. Bilmem ne oldunuz. Kocam işinden atıldığından beri beni pek hakir görmeye başladınız.

Fazıla - Estağfirullah kızım.

Cavide - Rica ederim Fazıla Hanım, şimdi de enişte-min dayısı bilmem hangi kalemde açık bir yer olduğunu ve İbrahim'i oraya kayırmak ihtimali bulunduğunu söylediği için yüzüme gülmeye kalkışıyorsunuz.

Sadiye - Ooo! Bu pek yakın bir ihtimal değil.

Fazıla - (Gitgide sıkılarak) Beni hiç tanıyamamışsınız. Te-essüf ederim kızım.

Cavide - Öyle ya, ablamın küçük maymunları ne delilik yapsalar, hoşunuza gidip çocukluk, alafrangalık, neşe olur. Ben bir tek söz söyledim mi?

İhsan - Rica ederim Cavide, çocuklarımın ismini olur ol-maz lakırdının arasına sokma.

Cavide - Niye sokmayacakmışım abla! Niye sokmayacak-mışım, artık ailemizin içindeki mevkiimden bana iğrençlik geliyor. Sonra onların, bebeklerinizin ismi her ağızda. Am-cazadeleri diye bir sürü züppenin arasında, dağ demezler, taş demezler, sabah gezintilerine çıkarlar. En büyüğü, evet abla, Mediha, geçen gün bilmem ne spor kulübünden iki gencin çektiği bir sandalın içindeymiş.

Fazıla - Öteki sandalın içindekiler, Avni ve Ethem idiler. Birisi amcaları...

Cavide - (Ağzından sözü kaparak) Öteki amcazadeleri, biliyoruz, biliyoruz. Nafile, canım. Bu her zamanki nakarat.

İhsan - (Gözleriyle Cavide'ye susmasını ve Sadiye'yi işaret eder)

Cavide - Ne o abla, yine gözlerinle ne işaret ediyorsun? (Birdenbire fikrini değiştirerek) Ben bunları sahihten senin kızların böyle bir şey yapıyor diye söylemiyorum. Sinirime dokunan herkesin onların aleyhinde ağızlarına geleni söyle-mesi. (Sadiye'ye) Vallahi o büyüğü bilseniz bir melektir. Ya zekâsı.

Sadiye - (Müstehzi) Pek iyi biliyorum. Çok severim.

Cavide - Sonra aleyhlerinde söylenen sözlerin hepsi ya-

lan, ama hepsi yalan. Yavrucaklar, ya amcaları, ya babaları ya da amcazadeleriyle gezerler. Evde kapanıp kalacak değiller a! En küçüğü, o Van kedisi kaç yaşındadır abla?

İhsan - On beşini bitirdi.

Cavide - Daha birkaç sene çarşafa koyma abla. Çocuğun hayatını karartma. (Dürnev'e) Heyhat, hanımefendi! Bizler hayatın ne acı bir şey olduğunu biliriz. (Gitgide daha lirik) Eğer ben de hayatta bütün arzularıma nail olsaydım... hem de bilseniz hanımefendi, arzularım, emellerim hepsi ne kadar sade idi. Ablam gibi büyük şeylerde gözüm yoktu. Bir küçük evceğizim, bir güzel, genç ve çok sevdiğim kocam, bir de çocuklarım olsun isterdim. Evceğizimizi Allah verdi ama nasıl bir ev. Güzel ve genç bir kocam da oldu. Fakat nasıl bir koca. Hiç olmazsa çocuklarım olsaydı. Melek bakışlı, güzel gözlü, ruha yakın bebekler.

Fazıla - (Gözlerini silerek) Aman kızım başka şeyler söyle.

Cavide - (Melodram) Efsus![1] Bütün genç kızlık emellerim bir serapmış. Hanımefendi, ben çok bedbaht ve sefil bir kadımım.

Dürnev - (Saf bir gülüşle) Aman hanımefendiciğim, Allah hakiki kederler vermesin. Bunlar nedir ki...

Cavide - (Gitgide coşarak) Hakiki kederler mi? Daha ne olacaktı! Maddi bir sefalet ise, o da var. Kocam işinden atıldı. Boşta gezip duruyor. (Sadiye'ye dönerek) Biz sizin gibi harp zengini olmadığımız için.

İhsan - (Sapsarı) Cavide... şey... Kapı vuruldu. Galiba telefon çalıyor zannettim. Git içeri baksana!

Sadiye - Biz mi harp zenginiyiz? Cavide Hanım yanılıyorsunuz. Ailem İstanbul'da senelerden beri tanınmıştır.

Cavide - (İhsan'ı dinlemeyerek) Siz değil ama! (Gülerek) Kocanız. Hiç de hayır demeyiniz. Ben benimkinin güzelliğine, siz de sizinkinin kesesine bakarak, ikimiz de dengimiz

1 Yazık, eyvah.

olmayan erkeklerle evlendik. Fakat ümit ederim ki siz mesut oldunuz. Darılmayınız ama! Yağ ticareti eden bir adama da layık değildiniz.

Sadiye - (Azametli) İltifatınıza teşekkür ederim. Ben izdivacımla çok mesut oldum.

Cavide - (Sadiye'nin esvaplarını ve elmaslarını süzerek) Fazla bile... Fakat kocanız da o spekülasyonlarla hepimizin canını iyi yaktı.

İhsan ve Fazıla gözleriyle hep susmasını işaret ettiler.

Cavide - (Devamla) Üstünüze baktıkça acaba tayyörünüzün mü yoksa küpelerinizin mi parasını ben verdim diye kendi kendime soruyorum.

Sadiye - (Bozulmuş) Çok tuhaf düşünceleriniz var. Saydıklarınızın hepsini kocam gecesini gündüze katarak çalışa çalışa aldı.

Cavide - (Gülerek) Aman ne çalışmak. (Sadiye'nin dargın simasını görerek) Artık bu söylediklerimde de darılacak bir şey yok. Ben deli bir kadınım. Aklıma her geleni söylerim. Sizin etrafınızın hepsi de benim gibi düşünür, fakat söylemezler. Demin Fazıla elinizdeki yüzüğe pek bakıyordu. Ablam da ayakkabılarınıza. Vallahi ikisi de onlara sahip çıkmak niyetindeydiler.

İhsan - (Bitkin) Cavide!

Cavide - (Devamla) Şu köşedeki hanımefendi de, (Birdenbire gayet nezaketle Dürnev'e dönerek) isminizi bilmiyorum efendim.

Dürnev - Dürnev cariyeniz.

Cavide - (Hep nezaketle) Estağfirullah efendim, (Sadiye'ye dönerek) Dürnev Hanım da boynunuzdaki incilerden gözlerini çevirmiyordu. Zannederim, o da incileri benim paramla takıyor diye düşünüyordu.

Dürnev - (Şaşkın) Aman efendim, estağfirullah, hanımefendiye benim öyle bir şey takdim etmek haddim mi?

Sadiye - Niçin haddiniz olmasın efendim? Yalnız Cavide...

İhsan - Cavide'nin şakaları her zaman böyle tatsız kaçar. Ayol Cavide, hanımefendiye latife ettiğini söylesene

Cavide - (Sadiye'ye) Sahih[1] bana darıldınız mı? (Yanına gidip birdenbire öperek) latifelerime başka bir mana vermeyiniz. Bilirsiniz, sizi gözüm gibi severim. Bir hocanın talebesiyiz. Mektep arkadaşı sayılırız. Zaten Avrupa'ya gidip geldikten sonra böyle benimle resmî oldunuz. Evvelden senli benli görüşürdük. O zaman insan ne söylese ağır lakırdı gibi olmuyordu. Şimdi bana darılmadınız ya?

Sadiye - (Cebri bir tebessümle) Hiç darılır mıyım?

Cavide - (Yerinden doğrularak) Artık bana müsaade. Vakit geç oldu. Yine bu parasızlık...

Fazıla - (Sözünü keserek) Güle güle kızım.

Cavide - (Sözünü bitirerek) ...Yüzünden yaya yürümeye mecburum. Az yol da değil. (Sadiye'ye dönerek) Sizi beklerim Sadiye Hanım, Bir kere de bana geliniz. (Dürnev'e) Sizi de beklerim Dürnev Hanım.

Dürnev - Rahatsız ederim efendim.

Cavide - (Sadiye'yi öperek) Bana hâlâ küskün müsünüz? Bütün söylediklerim latifeydi. Ablam da bilir ya! Her zaman sizin için ne iyi söylerim. Allah saadetinizi daim etsin diye dua ederim.

Sadiye - (Daima soğuk) Teşekkür ederim.

Cavide - (Ablasını öperken yavaş sesle) Amma da kinci imiş! Sanki bir söz söyledik.

---

1 Gerçekten.

BİR KUTU ÇİKOLATA

-4-

Fatma: 20 yaşında. İnce, zayıf, siyah gözlü, esmerce. Küçük yaşından beri müşteki olduğu bir Fransız mürebbiyesinin nezaretinden iki aydan beri kurtulmuştur.

Rezzan: 17 yaşında. Fatma'nın kardeşi, kırmızı yüzlü, siyah gözlü, sevimli ve neşeli, tatillerden sonra tekrar gidip kapanacağı mektebin düşüncesiyle birkaç gündür pek kederli.

Cevza: 16 yaşında, Fatma'nın en küçük kardeşi. Mavi gözlü, kumral saçlı, ince, yaramaz ve feylesof. Birkaç zaman sonra döneceği mektebi aklına bile getirmeden vaktini hoşça geçirir.

Belkıs: 19 yaşında, Fatma'nın arkadaşı. Sarışın, toparlak, daima güler, çok gülmekten başka kusuru yoktur.

Cevdet: 21 yaşında, kısa boylu, sarışın, biraz budalaca, Fatma'ya âşıktır. Pek şık giyinir. Geçtiği yerlerde sert bir lavanta kokusu bırakır. Kolunda altından, ince bir zincir bilezik, parmağında tek taş pırlanta yüzük vardır. Yazdığı mektupların üslubu yeknesaktır.

Mehtaplı bir gece, etrafı sarmaşıklı, demir parmaklıklarla çevrilmiş, büyücek, sevimli bir çiçek bahçesi. Saat dokuz buçuk. Dört genç kız bahçede gezinirler.

Fatma - (Biraz asabi) Ne budala şey. Tasavvur edemezsin ki Belkıs... Vallahi bazen gülecek halim olmuyor da adeta hiddetleniyorum. Düşün bir kere.

Cevza – (Gülerek lakırdısını keser) Aman abla, hiddetlenecek ne var sanki. Ne şirin şey.

Rezzan - Oh! Pek şirin. Eğer elinde bazen bir kutu şokola olmasa (gülüşürler).

Fatma - Her akşam köşkün etrafında dolaşıp duruyor. Komşuya gitmek, bahçeye çıkmak, hatta balkonda oturmak bile haddimiz değil. Buna tahammül edilir mi? O küçücük boyu, mini mini bacaklarıyla (Güler... güler)

Belkıs - Beni nerede görse, etrafımda hemen seni arıyor. Sonra sırıtıyor, selam veriyor. (Biraz düşündükten sonra) Ne yüzsüz şey.

Cevza – (Gayet ciddi) Ne fena kızlarsınız! Bir adamın bu kadar aleyhinde bulunduktan sonra, marifet onun getirdiği şokolaları da yememektir. Vallahi bir daha onun şokolalarını size tattırmayacağım. Buna nankörlük derler.

Fatma – Çılgın! Hem sana ne oluyor kuzum! O hediyeler sana mı? Hah hay... Bunları da mı üzerine alıyorsun?

Cevza - Abla telaşın nedir? Şokolalarınıza bayılmadım. Bari görülmedik şeyler olsa.

Rezzan - (Birden parmağını dudaklarına götürerek) Susss! (Dinlerler) Bahis ederim ki o! Dinleyiniz.

Fatma - (Kaşlarını çatarak) Gene mi?

Cevza – (Memnun dinleyerek) Ta kendisi! Onun ayak sesi hiç tanınmaz mı?

Belkıs – (Parmaklığa koşarak) Şimdi anlarız!

Belkıs eliyle sarmaşıkları iter. Yüzünü parmaklığa yaklaştırır ve müthiş bir sayha ile geri çekilir. Ötekiler gülüşürler.

Belkıs - (Nefes nefese) Oh Fatma! Yüz yüze geldik. Öyle korktum ki.

Cevdet – (Dışarıdan yavaş, boğuk fakat gülen bir sesle) Fatma, Fatma!

Fatma - (Yakındaki kameriyeye koşarak dişleri arasından) Budala!

Cevza- (Cesurane parmaklığa yaklaşarak, neşeli) Bonsu-

var mon ami,[1] nasılsınız?

Cevdet - (Memnun) Teşekkür ederim. Çok iyiyim. Siz nasılsınız?

Cevza - (Cevdet'in elini görmek için uğraştığından pek meşgul ve dalgın) Ben mi? Şey ...evet... (Birden elinde büyükçe bir paket görerek sevinçle) Oh! Pek, pek iyiyim!

Belkıs - (Tekrar parmaklığa yaklaşarak) Vay... Siz gene mi burada?

Cevdet- (Ciddi) Evet. Her zaman... Ölünceye kadar. Fakat, Fatma nerede?

Belkıs- (Gülerek) Aman ya Rabbi! Fatma'yı o kadar çok mu seviyorsunuz? O sizi sevmez ki...

Cevdet - (Mütebessim, onu dinleyerek) Fatma nerede?

Belkıs - (Sahte bir hiddetle) Aman! Bıktım ben sizin Fatmanızdan! Görmüyor musunuz? Ne kadar kıskancım. Ben ondan daha mı çirkinim?

Cevdet - Evet!

Belkıs - Oh! Ne küstahlık!

Cevdet - (Güler) Fatma nerede?

Belkıs - Siz beni gerçekten dinlemiyorsunuz.

Cevdet - (Seslenir) Fatma! Fatma!

Rezzan - (Sabırsız) Fatma öldü!

Cevdet - Ne fena kalplisiniz.

Rezzan - Size kaç bin defa köşkün etrafına dolaşmaktan vazgeçmeli, tembih ettim. Komşular görürlerse ne derler? Siz gerçekten deli misiniz? (Cevdet güler) Gülüyorsunuz ha! (Elindeki paketi görerek birden yumuşar) Fatma'dan ne istiyorsunuz?

Belkıs - (Fatma'ya yaklaşarak ve eliyle işaret ederek) Kocaman bir paket... Gözümle gördüm. Muhakkak şokoladır.

1 İyi akşamlar arkadaşım.

Gel kuzum Fatma, inat etme. Bizi bu kadar lakırdıya tuttu. Bari zararlı çıksın!

Fatma - (Gülerek) Aldatmıyorsunuz ya! (Saçlarını düzelterek parmaklığa yaklaşır)

Cevdet - (Mesut) Oh, Fatma! Sizi gördüğüme ne kadar memnunum!

Fatma - (Soğuk) Pek naziksiniz!

Cevdet - Bu sabah sizi istasyonda gördüm. Bilseniz yeni çarşafınız size ne kadar yaraşıyor. Fatma ne kadar güzelsiniz! Sizi böyle ara sıra görebilmek, benim için büyük bir saadet!

Fatma - (Mütebessim) Keşke ara sıra olsa...

Cevdet - (Elindeki paketi uzatarak) Bugün Beyoğlu'nda idim. Size bir parça şokola getirdim. Reddetmezsiniz değil mi?

Fatma - (Alarak) Teşekkür ederim.

Cevdet - (Fatma'nın elini öperek) Ne lütufkârsınız.

Fatma - (Sabırsız) Artık gitseniz... Komşular bir şey sezecek.

Cevdet - (Lirik) Ah... sizden ayrılmak...

Fatma - Hem rica ederim, böyle her akşam gelmeyiniz. Bu haliniz sezilecek olursa müthiş bir dedikodu olacak. Maazallah sonra ne yaparım. (Bu aralık köşkün bir penceresi açılır)

Pencereden gelen ses - Çocuklar neredesiniz? Fatma, Belkıs, Cevza bir kenara büzülürler.

Rezzan - (Ortaya çıkarak) Buradayız anneciğim! Belkıs gene bize şokola getirmiş. (Gülerek) Meşgul olduğumuz için sesimiz çıkmıyor.

Annesi - Üşümeyiniz de. Rüzgâr çıkarsa salona giriniz.

Rezzan - Peki anneciğim!

Fatma - (Parmaklığa yaklaşıp gülerek) Gitmiş. Ödü koptu.

Şimdi gülüşerek ve çikolata yiyerek parmaklığın kenarında gezinirler.

Cevza - (Ağzı çikolata ile dolu) Oh! Ne enfes şeyler. Bu küçük bey ne mübarek bir adam!

Fatma - Çocuklar siz yalnız işin tatlı tarafını nazar-ı itibara alıyorsunuz! Zannediyor musunuz ki, onun bu uygunsuz hallerinden kimsenin haberi olmayacak!

Bu aralık, sarmaşıklar hışırdar, Cevdet yüksek olmayan parmaklıktan içeri atlar. Kızlar dehşetli bir çığlık koparırlar.

Cevdet - (Budala, manasız gülüşüyle) Susunuz! Gürültü etmeyiniz!

Fatma (Hiddetle) Siz bir budalasınız. Ne yaptığınızı biliyor musunuz?

Rezzan - (Şaşkın) Ne cesaret!

Cevdet - Sokakta belki görürler diye yaptım. Şimdi tehlikesizce konuşabiliriz.

Fatma - Fakat bu haliniz tahammül edilir şey değil! Hemen şimdi çıkınız!

Cevdet - (Gülerek) Şimdi... şimdi...

Bu aralık bahçenin diğer köşesinde bahçe kapısı açılır. Cevdet hemen yere çökerek Belkıs ile Fatma'nın eteklerinin arkasına saklanır. Cevza da onları iltihak ederek mavi markizet eteğinin ucunu uzatıp Cevdet'in bulunduğu yeri kapar.

Rezzan - (Kapıya doğru koşarak) Ah Naci sen misin?

Belkıs - Ağabey, beni almaya mı geldin?

Naci - (Yaklaşarak) Evet... Bonsuvar çocuklar!

Cevza - (Titrek sesle) Bonsuvar Naci.

Fatma - (Yavaşça Belkıs'a) Şimdi bayılacağım.

Rezzan - (Naci'nin ilerlemesine mâni olmak isteyerek) Naci, dur. Bak sana ne söyleyeceğim.

Cevza - (Başını arka tarafa çevirerek yavaşça dişleri arasından) Ay, siz çıldırdınız mı? Ne eteğimi çekip duruyorsunuz? Bu da şaka mı, tam sırası ya.

Cevdet yavaş sesle soğuk soğuk güler.

Fatma - (Belkıs'a) İşitiyor musun Belkıs, görüyor musun? Bu ne mecnun? (Cevdet bu defa daha hızlı güler)

Fatma - (Ayağını kaldırır, topuğunu bütün kuvvetiyle Cevdet'in dizine indirir.) Biraz daha gülünüz!

Cevdet - (Boğuk sesle gayet yavaş) Of, dizim!

Belkıs - (Yutkunarak) Ayol sus!

Naci - (Uzaktan) Orada öyle sırayla ne duruyorsunuz?

Belkıs - (Sabırsız) Sen karışma!

Rezzan - Naci, vallahi doğru söylüyorum. Babam seni görmek istiyordu. Mühim bir şey söyleyecekmiş.

Naci - Doğru mu Fatma?

Fatma - Doğru... Elbette doğru. Hatta demin bahçıvanı yollayacaktık.

Naci, köşke doğru gider.

Cevza - (Kendini çiçeklerin üstüne atarak) Oh! Elhamdülillah...

Fatma - (Cevdet'e dönerek, gayet dramatik) Yaptığınızı beğendiniz mi?

Cevdet - (Masum) Ne yaptım şimdi?

Fatma - (Hiddetle ayağını yere vurarak) Sizin bu derece budala olduğunuzu düşünemezdim. (Ötekiler gülüşürler, Fatma'nın önünde Cevdet parmaklığa doğru geri geri çekilir.)

Cevza - (Çığlık koparark) İşte bu tamam. Şimdi de dadım!

Ötekiler de çığlığa iştirak ederler. Şimdi dördü birden yeniden yere çömelen Cevdet'in etrafını alırlar. Dadı kalfa elinde kızların ceketlerini tutarak ihtiyar bacaklarının üstünde sallana sallana onlara yaklaşır.

Cevza - (Somurtkan) Gene ne var dadı?

Dadı - A... O da nesi? Ne olacak, hırkalarınızı getirdim. Gece serinledi.

Fatma - (Terini silerek) Aman dadıcığım, biz sıcaktan bunalıyoruz! Baksana ter içindeyiz.

Dadı - Daha iyi ya! Tam hırka giyilecek zaman. Rüzgâr var! Bunu şakası yok, vallahi hasta olursunuz.

Rezzan - (Asabiyetle) Peki dadı, peki. (Ceketleri alarak) Haydi sen içeri git.

Dadı - (Onu dinlemeyerek çimlerin üzerine çöker) Aman ne güzel mehtap...

Belkıs - (Aksilikle) Hiç de güzel değil.

Dadı - (Anlamayarak) Efendim?

Rezzan - (Hiddetle) Evet, efendim!

Cevza - (Çığlıkla) A! Düşüreceksin ayol! Eteğimi niye çekiyorsun?

Fatma - Deli! Senin eteğini çeken kim?

Rezzan - (Başıyla arkasını işaret ederek) Periler...

Dadı - Tü... Tü... Destur... Kızım o da nasıl lakırdı. Allah'a emanet. Bir şeycikler yok.

Cevdet yavaşça güler.

Dadı - (Sıçrayarak) Destur! Bu da nesi?

Dördü birden gülerler, Cevdet de onlara iştirak eder.

Fatma - (Yarı ağlar, yarı güler bir halde) Rezzan vallahi saçını başını yolacağım. Susacak mısın?

Cevdet kendini tutamayarak daha hızlı güler. Genç kızlar bu sesi gizlemek için şiddetle ve sinirli bir kahkaha koparırlar.

Dadı - (Şaşkın) Â!.. Â!.. Ayol size ne oluyor? Dur... dur... orada bir şey kımıldadı. Sincap mı yakaladınız?

Hayvana eziyet etmeyiniz.

Cevza - Dadı deli misin? Rüya mı görüyorsun?

Fatma - (Mütemadiyen eteğini çekerek kendini iğzab[1] eden Cevdet'e dönerek ve sinirli sinirli gülerek) Rahat dura-

1 Kızdırmak.

cak mısınız? Benim güldüğüme şaşırmayınız! Bu gülüş, sinir gülmesidir.

Dadı - (Tekrar yerinden sıçrayarak) Destur! Bu ses nereden çıkıyor?

Cevza - (Birden köşke bakarak seslenir) Efendim? Dadım mı? Evet efendim!

Fatma - (Hileyi anlayarak o da seslenir) Şimdi... Şimdi anneciğim!

Rezzan - (Dadı'ya) Dadı duymuyor musun! Annem seni çağırıyor. Bir de kulaklarım pek iyi işitir diye insanı çatlatırsın! Pekala, işte şimdi annemin sesini duymadın.

Dadı - (Hiddetle) La havle.. A kız, sana duymadım diye kim söylüyor?

Söylene söylene köşke girer. Kızlar gülüşürler.

Fatma - (Cevdet'e) Lütfen artık gider misiniz?

Cevdet - Evet gideceğim Fatma! Yalnız bana yarın akşam yine parmaklığın önünde bekleyeceğinizi vaat ediniz!

Fatma - (Hayretle) Yarın akşam mı?

Cevdet - (Ellerini tutarak) Fatma, beni bedbaht etmeyiniz. Sizi o kadar seviyorum ki! O kadar güzelsiniz ki!

Fatma - (Hiddetle) Siz buradan gidecek misiniz? Bu aralık köşkün kapısından Naci'nin sesi işitilir. Gidiniz Allah aşkına gidiniz.

Cevdet - Gideceğim. Yalnız bir şartla. Yarın akşam olur mu?

Fatma - (Telaşla) Evet... evet...

Cevdet parmaklıktan atlar.

Naci - (Taş merdivenden inerken haykırır) Küçük yalancılar!

5
SAYFİYEDE

Naciye: 19 yaşında.

Hüsniye: 17yaşında.

Cenan: 18 yaşında.

Sadiye: 10 yaşında.

Çamlıca'da bir köşkte, bir oda.

Sadiye- (Masanın önünde, elinde bir şeker kutusu. Durmadan yiyerek) İşte Cenan Hanımefendi, koskoca cumanız berbat oldu.

Cenan- (Pencereden gökyüzünü seyrederek) Bir şeyler olmadı. Ufukta hiç bulut kalmamış, hava şimdi açılacak.

Naciye- (Yerde halının üstüne arkasıüstü uzanmış) Bekle!

Cenan- (Başını çevirerek) Ne bekleyecekmişim. İşte gökyüzü önünde... İnanmazsan kalk da pencereden kendin de bak.

Naciye- Benim pencere ile işim gücüm yok. Onu işleri güçleri olanlar düşünsünler.

Cenan- (Hırçın) Sana ne, benim ne işim gücüm var? Ethem'i mi bekliyorum demek istiyorsun?

Naciye- (Gülerek) Nasıl da bildi! (Müstehzi) Sana Ethem'den bahseden var mı?

Hüsniye- (Onlarla meşgul olmayarak, elindeki elbisenin şurasını burasını diker.) Of! Şimdi çatlayacağım. Sen özen bezen ta Nişantaşı'ndan elbiseleri bilhassa bu cuma için getirt, sonra da böyle yağmur yağsın.

Cenan- Vallahi üstüme fenalık geliyor. Hüsniye bunların

içinde laf anlayan bir tek sen varsın.

Sadiye- Sanki biz buraya kapanmaya onun yüzünden mahkûm olmadık değil mi? (Hüsniye'ye) Hastalanacak ne vardı?

Naciye- (Sadiye'ye müstehzi bir tebessümle bakarak) Ay... Ay... Cüceler de söze karışıyor. (Cenan'a dönerek) Bu sabah hâlâ Ethem gelmedi diye gözleriniz pek kederli, hem de yollarda kalmış.

Cenan- Aman ne de çekilmez oldun biliyor musun? Sabahtan akşama kadar ben de senin gibi yerlerde yatıp şişemem ya? Pencereden bakarsam ne olur sanki...

Naciye- Ethem Bey'i düşünerek kırlara bakmayı daha şairane mi buluyorsunuz?

Cenan- (Hiddetli) Allah, Ethem'in de senin de cezanızı versin, anladın mı?

Hüsniye- (Başını kaldırarak Sadiye'ye) Orada ne yapıyorsun Sadiye?

Sadiye- (Ağzı dolu) Şeker yiyorum.

Naciye- Ne? Abla, gelen şekerleri mi bitiriyorsun?

Sadiye- Hayır. Daha çok var.

Hüsniye- Bırak, artık burada istedikçe bunları bulmak mümkün değil. Sen bu dünyaya beni üzmek için yaratılmışsın. (Naciye'ye) Biliyor musun Naciye bu sabah harmandaki küçük çocuk sana fena bakıyordu.

Cenan- Bugün güya Ethem gelecekti de öğleden sonra beraber harmana gidecektik.

Naciye- Hay Allah senin de Etheminin de, harmanın da, harmancının da...

Hüsniye- (Sözünü keserek) Siz susacak mısınız? Yoksa hepinizi odamdan kovayım mı?

Naciye- Öyle ya, teyzem bizi buraya kerimesi Hüsniye Hanımefendi'ye dalkavukluk etmek için yolladı.

Hüsniye- Ha şunu bileydiniz. Bu kadar geç mi anladınız?

Cenan- Allah aşkına susunuz. Hava yağmurlu diye birbirimizi yemeyelim.

Sadiye- (Pencerenin önüne giderek feryatla) Bitti, bitti.

Cenan- Ne bitti?

Sadiye- Yağmur dindi. Haydi çocuklar geziniz, çıkınız.

Naciye hâlâ yerinde yatmaktadır. Hüsniye ile Cenan da pencereye giderler.

Hüsniye- Sahiden dinmiş.

Cenan- Dağ yoluna baksana. Kalabalık var mı?

Naciye- Hoppala! Ayol yağmur daha şimdi dindi. İnsanlar oraya gökten düşmeyecek ya!

Cenan- Mesela beyaz köşktekiler.

Naciye- (Hiddetli) Gene mi Ethem?

Hüsniye- Sade Ethem mi? Esad da beyaz köşkün. Hem kuzum senin bu halin nedir?

Naciye- (Yumuşayarak) Esad, hiç onu unutmamıştım.

Cenan- Herhalde Hüsniye onu pek unutamaz.

Hüsniye- Allah Allah! Ne demek istiyorsun sanki?

Cenan- (Şaşkın) Şey... Yani geçen gün... (Birden gülmeye başlayarak) Aman deli, korkuttun. Hastalığından beri sana bir şey oldu. Yanında lakırdı edilmiyor.

Hüsniye- Elbette edilmez. Haydi kalkın giyinin. Çabuk olunuz. Ben şimdi hazırlanacağım. (Aynanın karşısına geçip soyunmaya başlar) Haydi ne duruyorsunuz?

Cenan- İnsanı çatlatacaksın Hüsniye.

Hüsniye- Niye, ne olmuş? (Hiddetle döner)

Cenan- Yok canım. Aynanın önünde duruyorsun diyecektim. Biz nerede giyinelim, diye soracaktım.

Naciye- (Gülerek) Aşağıda.

Cenan- Evet, aşağıda. İyi bilmişsin canım. Geçen gün büyük hanım beni sürme sürerken gördü. Elimden kapınca

bahçeye fırlattı. Saatlerce aradım da bulamadım.

Sadiye ve Naciye ayna yerine kapalı camların önüne gidip giyinirler.

Hüsniye- Hâlâ hazırlanmadınız mı? Sadiye şuradan pudra kutusunu ver. Canım o değil. Cenan Allah aşkına gel de ayakkabılarımı bağla. Naciye... Başörtümü nereye atıyorsun. Of, bırakınız onları! Cenan gitme gel. Gel, sana bir işim daha var. Al şu iğneyi. (Başını kaldırıp onu hâlâ gitmemiş görerek) Maşallah, seni beklemeyeceğim. Ben çıkayım. Eğer halam da size izin verirse... iğneyi arkama koy. Yine bön bön yüzüme bakıyorsun.

Naciye- (Gülerek) Azarlar afiyet olsun Cenanım.

Cenan- (Hiddetle Naciye'ye dönerek) Budala!

Naciye- Ama böyle hiddetliyken ne de güzel oluyorsun. Eğer güzel süvari burada olsaydı şaşırır da attan düşerdi.

Sadiye- Güzel süvari de kim oluyor?

Naciye- Vurdum duymaz ayol. Seksen günden beri davul çaldık, sağır sultan duydu.

Sadiye- Sağır sultan kim?

Naciye- (Hiddetli ve müstehzi) Hindistan prensesi.

Sadiye- (Meraklı) Nerede gördünüz?

Naciye- (Sabırsız) Eyfel Kulesi'nde.

Sadiye- Sanki beni aldatıyorsun. Ne zaman Eyfel Kulesi'ne çıktın?

Naciye- (Kahkahalarla gülerek) Senin doğduğun gün.

Sadiye- (Hüsniye'ye) Sahih abla. Ben doğduğum sene Naciye Ablam Paris'te miydi?

Cenan- (Bağırarak) Ay çocuk! İçime fenalık geldi. Hâlâ anlamadın.

Sadiye- Ben ne anlayayım? Benden her şeyi saklarsınız. (Dargın) Mutlak Hindistan prensesini de benim yanımda görmüşsünüzdür de bana göstermemişsinizdir.

Üçü de kahkahalarla gülerler. Sadiye şaşkın önüne bakar.

Cenan- Kuzum, sürmeyi bana verseniz. Bir gözüme sürdüm. Sadiye elimden aldı.

Naciye- Varsın bir tek gözün sürmeli olsun. Gayet egzantirik bir şey olur.

Hüsniye- (Başını örterek) Artık bir dakika bile duramam. Ben hazırım.

Cenan- Sen hazırsan hazır ol. Ben böyle tek gözü sürmeli sokağa çıkamam.

Üçü birden- Kal efendim, bize ne.

Cenan- Bugün çıkmakla size ne? Ethem'e söz veren ben. Tasasını çeken bunlar. (Sürmeyi bularak) Durun Allah aşkına, işte buldum. Nasıl, nasıl? Öbür gözümden fazla mı oldu? Durun, durun. İşte oldu.

Sadiye- (Korkak bir sesle, Cenan'a) Kuzum, Cenan Abla güzel süvari kim oluyor?

Naciye- (Duyarak) Cenan'ın nişanlısı.

Sadiye- Nişanlısı mı? Aman kuzum hep benimle eğlenin. Cenan Ablam, Ethem ağabeyimle evlenecek.

Hüsniye- Neden anladın?

Sadiye- (Sıkılarak) Şey... Canım anlamadım. Daima Naciye Ablam öyle söylüyor, hem de...

Hepsi birden- Hem de...

Sadiye- Hem de Ethem Ağabeyim buraya gelince hep şokolaların büyüğünü (başıyla Cenan'ı göstererek) ona veriyor.

(Hep gülerler)

Sadiye- Peki, şimdi güzel süvariyle sağır sultanı bana anlatınız.

Hüsniye- (Hiddetli) Sağır sultan, Hebenneka[1] filan hep sen. Güzel süvariye gelince, bizim tanıdığımız süvari zabiti kimse o.

---

1 Ahmaklığıyla şöhret bulmuş bir Arap.

Sadiye- (Sevinçle) A! Bildim. Paşa amcam.

(Kahkahalar.)

Naciye- (Gülerek) Sersem.

Hüsniye- (Hırçın) Bildiğimiz süvari zabiti sade o mu?

Sadiye- (Düşünerek) Bir de oğlu Ethem Ağabeyim var.

Hüsniye- Maşallah, maşallah. Neyse bulabildin.

Cenan- (Kapının önünde) Haydi, haydi çıkalım. Geç kaldık.

Hepsi kapıya yaklaşırlarken hizmetçi içeri girer.

Hizmetçi- Hanımefendi, İbrahim Paşa'nın köşküne gidecekmiş. Hepsi hazırlansınlar diyor.

Cenan- (Şaşkın) Ne! Ne söyledin? Şimdi bayılırım.

Hüsniye- (Asabi) Biz gidemeyiz. Halama söyle.

Naciye-(Gülerek) İbrahim Paşa'nın hanımı sağırdır. (Sadiye'ye dönerek) İşte merak ettiğin sağır sultanı, Hindistan prensesini göreceksin.

Hüsniye- (Hizmetçiye, hiddetli) Yine hâlâ duruyorsun. Ben şimdi kendim iner, halama...

Aşağıdan hâlâ hanımın sesi- Çocuklar hazır mısınız? Beklemem ha!

Dördü birden- Geliyoruz efendim, şimdi, şimdi.

Telaşla merdivenlerden inerler.

2
TATLI DİL

Meliha- On sekiz yaşında, zarif, ince, uzun boylu. Siyah saçlı, siyah gözlü. Çocuk yüzlü, yaramaz bakışlı. Çok neşeli, çok kokettir. İnatçı değildir. Üstünde bej (?) top ile süslenmiş bir manto, başında nar çiçeği renginde küçük bir örtü, ayaklarında bej podösüet iskarpin, aynı renkte çoraplar.

Seniye- On dokuz yaşında, Meliha'nın halazadesi. Esmer, siyah saçlı, mavi gözlü. Orta boylu çocuk vücutlu, küstah tavırlıdır. İnatçı ve kokettir. Kavgayı, nispeti sever. Üstünde nefti (?) podösüetten opossumla süslenmiş bir manto. Başında çiğ yeşil renkte bir başörtüsü, ayaklarında siyah podösüet iskarpinleri vardır.

Emin- Yirmi dört yaşında, Seniye'nin nişanlısı. Matruş, kumral kıvırcık saçlı, kısa boylu şık bir zabit. Titiz, asabi, hırçın ve kavgacıdır.

Naci- Yirmi sekiz yaşında, Emin'in kardeşi, Meliha'nın nişanlısı. Sarı kesik bıyıklı, sarı saçlı, uzun boylu, iri ve şık bir zabit. Tabii, uysal, gönlü iyidir. Birdenbire hiddetlenir, fakat hiddeti çabuk geçer.

Dayı Bey- Elli beş yaşında.

Meliha'nın Mühürdar'daki köşkünde bir kış günü. Önde Seniye, arkada Meliha ve daha arkada Emin ve kardeşi içeri girerler. Dördünün de suratları askın.

Dayı Bey- (Pencerenin önünde kitap okumakla meşgul. Gençlerin odaya girmesiyle başını kaldırarak)

Maşallah. Nerelerden böyle. Bari eğlendiniz mi?

Seniye- (Emin'e hitaben) Artık yetişir, anlıyor musunuz? Artık yetişir!

Meliha- (Naci'ye hitaben) Tahammül edemeyeceğiz, buna tahammül edemeyeceğiz. Size son zamanlarda bir şeyler oldu. Eskiden böyle değildiniz.

Meliha- (Sabırsız) Rica ederim, nişanlım öyle konuşurken siz söze girmeyiniz.

Seniye- (Meliha'ya) Görüyorsun ya Meliha! Sonra kabahati her zaman ben de bulursunuz. Görüyorsunuz.

Emin- Yoksa adım adım takip eden o münasebetsizlere dönüp dönüp bakmak kabahati de bende midir?

Meliha- Size bin kere söyledim ki onlar bizi adım adım takip etmiyorlardı. Onların da yolu oydu. Sonra Seniye onlara dönüp bakmadı.

Naci- (Bir şey söylemek için) Öyleyse onlara siz baktınız.

Seniye- (Sabırsız) İkimiz de baktık. O da baktı, ben de baktım, anlıyor musunuz? Daha sonra da... ikimiz de gözlerimizin hürriyetine malikiz. İstediğimiz tarafa dönüp bakarız.

Emin- (Gitgide acı) Halbuki ben neler zannetmiştim Seniye.

Seniye- (Daha sabırsız) Neler zannetmiştiniz beyefendi. Pek merak ediyorum. Acaba benimle nişanlanmak lütfunda bulunduktan sonra, beni gözlerimle istediğim tarafa bakmaktan menedeceğinizi mi zannetmiştiniz? Eğer öyleyse müsaade ediniz, bu zannınıza güleyim. Ben hür bir insanım anlıyor musunuz? Değil bir nişanlım, bin nişanlım da olsa, istediğim tarafa döner döner bakarım.

Meliha- (İşleri düzeltmek isteyerek) Halbuki biz onlara bakmadık. Dinleyiniz Naci, Allah aşkına, siz dinleyiniz. Adamlar bizim arkamızdan geliyorlardı. Vallahi onların da yolu oydu.

Naci- Nasıl? Nasıl yemin ediyorsun? Demek onların da yolu oydu, öyle mi?

Meliha- Öyle ya.

Emin- (Birdenbire, müthiş) Duyuyorsun ya ağabey. Onların da yolu bu olduğuna Meliha yemin ediyor. Demek bunlar eski bir tanıdıkları. Evet, eski bir tanıdıkları. Her şey meydana çıktı.

Meliha- Ayol, meydana çıkan ne oluyor?

Dayı Bey- (Anlamayarak) Çocuklar, durun hepiniz beraber bağırmayın. Ne olmuş? Yavaş sesle konuşunuz da biz de anlayalım.

Kimse cevap vermez.

Emin- Artık bu hal böyle devam edemez. Seniye, anlıyor musun? Ben sizin bir eğlenceniz olamam.

Meliha- Fakat Emin Bey.

Emin- (Meliha'nın biraz evvelki tavrını taklit ederek) Rica ederim Meliha Hanım, nişanlımla konuşmama müsaade ediniz.

Meliha- (Bozulmuş, dişleri arasından) Sersem!

(Kimse duymaz)

Naci- (Meliha'ya dönerek) İşte, Emin'de söylüyor. Siz onları eskiden tanıyormuşsunuz.

Meliha- Çocuk mu oldunuz Naci? Onları ben nereden tanıyacağım?

Naci- (Barışmaya meyyal) Demek sahiden onları tanımıyorsunuz? Demek sahiden dönüp bakmadınız?

Meliha- (Memnun) Vallahi.

Emin- (Meliha'nın sözünü keserek) O adamların arkanızdan gelmediğini ve kendi yollarını takip ettiklerini yeminle temin ediyordunuz. Demek ki onları her gün görüyorsunuz.

Meliha- (Şaşkın) Hiç her gün olur mu?

Emin- Demek arada sırada. Söyleyiniz, ara sıra, hiç olmazsa bir kerecik onları aynı yolda gördüğünüzü söyleyiniz. Ben de sahiden onların yolu olduğuna inanayım.

Meliha- Her akşam... Ay... Ara sıra onları akşam vapurlarının birinden çıkıp ellerinde masraf çıkınlarıyla o sokaktan giderken gördüm. Yemin ederim ki gördüm. Bu birinci görüşümüz değil. Bir kere bile arkamızdan gelmediler.

Emin- (Kurnaz) Masraf çıkınları mı? O adamlar evlerinin masrafını kendileri mi alıyorlar? Demek ki bunlar evli barklı insanlar.

Meliha- (İşi düzeltmek için yalandan devam ederek) Evet, evet, evli barklı insanlar. Birinin hatta iki karısı... Ay! İki çocuğu var diyecektim.

Naci- (Birden hiddetten sesi kısık) Demek... Demek, sokakta bana onları tanımadığınıza yemin ettiğiniz zaman yalan yere yemin etmişsiniz. Yalan yere Meliha. Yalan yere ha!

Meliha- (Yaptığı yanlışı anlayarak) Dinleyiniz Naci, lakırdımı bitirmedim. Hani... Şey... Nasıl diyecektim? Dur Naci, dinle.

Naci- Hayır, hayır. Susunuz Meliha. Fazla dinlemek istemem.

Emin- (Gayet lirik) Kadın... kadın... Sen sade yalan, sade yalan.

(Lakırdısının sonunu getirmeden susar.)

Seniye- (Müstehzi) Devam etsenize beyefendi. Pek parlak bir şeyler söylüyordunuz.

Emin- (Kıpkırmızı) Sizin parlak hareketlerinizin yanında benim bu sözlerimin ne ehemmiyeti kalır. (Birden samimi bir coşkunlukla) Siz Seniye, siz bana bu fenalığı yapınız. Ben ki sizi bu kadar çok... bu kadar çok severdim. Ben ki bütün istikbalimin saadetini...

Seniye- (Sözünü keserek) Fecileşmeyelim.

Emin- (Dargın) Seniye.

Seniye- (Sabırsız) Bir emriniz mi var?

Emin- Seniye! O adamlar kim? Onları ne zamandan beri tanıyorsunuz?

Seniye- Dünya kurulduğu günden beri.

Emin- İstihzayı bitiriniz Seniye. Bunlar gülünecek şeyler değil.

Seniye- Bugün ağlamaya hiç hevesim yok.

Dayı Bey- (Son sözlerden sonra bir kenara büzülmüş duran Meliha'ya) Ne oldunuz kuzum?

Meliha- (Başını açar, başörtüsünü, eldivenlerini kanepenin üstüne fırlatır. Paltosunu da çıkarıp onların yanına atar. İçinde kırmızı krepdöşinden düz bir elbise vardır. Sobanın yanına gidip ellerini ısıtır.)

Naci- Camın önünde dışarısını seyreder.

Emin- Demek Seniye...

Seniye- Demek...

Emin- Bilmiyorum. Bilmiyorum. Fakat siz bunu yapmamalıydınız. Siz bana bunu yapmamalıydınız.

Meliha- (Sobanın önünden fırlayarak) Fakat Seniye size ne yaptı? Emin Bey, muhakkak surette kavga etmesini mi istiyorsunuz?

Seniye- (Meliha'ya) Sen söze karışma. (Emin'e) Madem ki siz benim sokakta şuraya buraya bakmama karışacak kadar müstebitsiniz, pekala bunu böyle çabucak öğrendiğim için hakikaten şayan-ı tebriğim. Ben ne gözlerimin, ne etvar[1] ve hareketimin kayıt ve şart altına girdiğine razı değilim.

(Pencerenin önündeki Naci'ye seslenerek) Siz de beni dinleyiniz. Benim gibi Meliha'da hiçbir zaman esir olamayacağını söylüyor, öyle değil mi Meliha?

Meliha- (Emin yola gelir ümidiyle) Öyle, evet öyle.

Seniye- (Devamla) İşte onun için size bütün hakikati söylüyorum. Onlar bizim arkamızdan gelmiyorlar ve biz onları tanımıyorduk.

Emin- Rica ederim, yalan söylemeyiniz.

---

1 Tavırlar.

(Seniye birden son derece hiddetle)

Seniye- Yalan mı? Yalan mı? Emin söylediğinizi işitiyor musunuz? (Cevap bekler) Cevap vermiyorsunuz, öyle mi? Pekala, öyle ise dinleyiniz. Ben sizden ve Meliha, Naci'den, nefret ediyoruz.

Meliha- Seniye!

Seniye- (Lakırdısına kestiği yerden başlayarak) ...Meliha, Naci'den nefret ediyoruz.

Naci- (Meliha'ya doğru ilerleyerek) Meliha!

Naci- (Meliha'ya ilerleyerek) Meliha!

Seniye- (Hiddetle) Susacak mısınız? Ne diyordum... Evet... Meliha, Naci'den nefret ediyor ve ayrılmak istiyor. Yani biz ikimiz nişanlılarımızdan ayrılmak istiyoruz. Çünkü bugün arkamızdan gelen adamları seviyoruz.

Meliha- Seniye?

Seniye- (Onlara) Görüyorsunuz ya! Nasıl tasdik ediyor. Evet, onları seviyoruz.

Dayı ey- (Yerinden fırlayarak) Allah Allah...Tövbe Yarabbi.

Seniye- Seviyoruz... seviyoruz... Meliha seviyor. Ben seviyorum.

Naci- (Meliha'ya hiddetten sesi değişik) Duyuyor musunuz Meliha? Duyuyor musunuz?

Seniye- (Hiddetten coşkun) Meliha da seviyor, biz... sizi tanımadan evvel, onları tanımıştık. Sizlerle nişanlanmadan evvel onlara söz vermiştik ve şimdi sizlerden ayrılıp onlarla evlenmek istiyoruz. Anlıyor musunuz?

Meliha- Seniye, çıldırdın mı?

Seniye- Anlıyor musunuz Emin? (Gözleri yaşlı) Sizi sevmiyorum (Ağlayarak) Hiç sevmiyorum. (Hıçkırıklardan boğularak) Nefret ediyorum. Nefret ediyorum. (Büyük bir sinir buhranıyla bağırarak) Nefret... Nefret... Sözünü bitirmeden

bağırarak Dayı Bey'in kolları arasına düşer.

Emin- (Gayet trajik) Seniye! Gidiyorum... Hayatınızda bir engel olmamak için gidiyorum.

Naci- (Hıçkıran Meliha'ya hitaben, Emin'i taklit ederek) Hayatınıza engel olmamak için gidiyoruz Meliha. Gidiyoruz... Kapıdan çıkarlar.

7

Aynı salon. Gece. Kırmızı abajurlu bir petrol lambası yanar.

Meliha- (Sobanın başında koltuğa oturmuş, başı iki elleri arasında) Yaptığını beğendin mi, Seniye?

Seniye- (Kanepenin kolunda oturmuş) Ben ne yapmışım ki? Kabahat kimde idi, iki gözüm?

Meliha- (Hiddetle) Rica ederim, her zamanki gibi ağız kalabalığı ile kabahati üstünden atmaya mana yok. Sana arkana dönüp dönüp bakma diye kaç kere işaret ettim.

Seniye – Vay, sen bakmıyor muydun?

Meliha- (Sıkılmış) Ben başka. Ben belli etmeden bakarım.

Seniye- (Hiddetle yerinden fırlayıp sobanın borusuna kolunu geçirerek) Böyle Naci'nin koluna asılıp (Arkasına dönerek) böyle de bakıyordun. (Birden yanan kolunu çekerek) Of! Kolum boruya yapıştı. Çok yanıyor (Meliha'ya) Bu belli değil, değil mi?

Meliha- O başka, bu başka.

Seniye- (Daima asabi) İşte bu da saçma bir lakırdı. Sen de bakıyordun, ben de bakıyordum. Fakat senin yaptığın delilik, sade onunla kalmadı. Buraya geldikten sonra onları her gün aynı yol üstünde gördüğüne yeminler etmeye başladın.

Meliha- Hiç de her gün demedim.

Seniye- (Müstehzi) Çok büyük kurnazlık ettin.

Meliha- Ya ne yapacaktım?

Seniye- Beni kızdırma Meliha, zaten kendi sıkıntım kendime yetiyor.

Meliha- Yok benimki bana yetmiyor, değil mi? Durmadan

Naci'nin yüzüne (Ağlamaya başlayarak) Meliha seni sevmiyor diye bağırdın.

Seniye- (Hırçın) Ya ne diyecektim? Sizin için ölüyoruz, diyecektim, öyle mi? O müstebitlerin, bize bir parça bile emniyeti olmayan o... o... Başını kaldırıp gözyaşlarını akıtmamaya uğraşır.

Meliha- Bana ne karıştın? Sen kendi nişanlına istediğini söyleseydin. Benimkinden sana ne!

Seniye- (İğrenmiş gibi yüzünü buruşturarak) Senin alçakgönüllü olduğunu biliyordum ama bu kadar da düşkün olduğunu zannetmezdim. İğrendim. İğrendim senden...

Meliha- (Mahcup) Ben şimdi ne dedim?

Seniye- (Daha büyük bir istikrahla) Sus, sus, seni dinleyemem. Dinleyemem, diyorum! Bizi dinlemeden, bize inanmak istemeden giden, onlar hakkındaki fikirlerine şaşıyorum. Bizim ne kabahatimiz vardı?

Meliha- Ufacık bir kabahatimiz de yok muydu?

Seniye - Yoktu.

Meliha- Onları, sahihten, hemen her gün görüyorduk.

Seniye- Sokakta gözlerimizi kapayıp gezemezdik a!

Meliha- Arkamızdan geliyorlardı.

Seniye- Dönüp de kavga edemezdik a!

Meliha- Dönüp kavga edemezmişik! Sokakta gözlerimizi kapayamazmışık! Peki, ya onlara dönüp bakarak cesaret vereceğimize, surat edebilirdik a!

Seniye- Onlara yüzümü çevirdiğim zaman, hep hiddetle bakıyordum. Sade gelip gelmediklerini anlamak için arkama dönüyordum.

Meliha- Ben pekala senin onlara güldüğünü kaç kere gördüm.

Seniye- Bu da tuhaf. Rica ederim. İnsanı anlamadan hükmetme. Ben onlara gülmüyordum abdal gibi, bizi takip ettiklerine, aylardan beri...

Meliha- (Sözünü keserek) Senelerden beri.

Seniye- Peki. Senelerden beri takip ettiklerine gülüyordum. Hem de hiç yüz bulmadan.

Meliha- Yine dönüp bakıyordun.

Seniye- Sen bakmıyor muydun?

Meliha- Ben başka dedim a!

Seniye- İşte bu da buna uymadı. Sen niye başka olacakmışsın. Sen de benim gibi nişanlısın.

Meliha- Peki. Baktık, bakmadık. Bu, başka lakırdı. Sonra, nişanlını ikna edeceğine, hemen onları sevdiğinden bahsettin.

Seniye- (Tashih ederek) Onları sevdiğimizden bahsettim.

Meliha- Daha fena söylüyorsun a! Ben hiçbir zaman, ama hiçbir zaman, nişanlıma bugüne kadar böyle söz söylememiştim.

Seniye- (Omuzlarını silkerek) Bu da benim pek umurumda! Eğer söylediklerinden pişman oldun ise, hemen Naci'ye bir haber yolla. Esir olmaya hazır olduğunu, sokakta gözlerini, evde kafesleri kapayıp yaşayacağını söyle, bak hemen nasıl barışır. Ben ise artık ölürüm de, gözlerimin hürriyetini bile kıskanan o Emin Beyefendi ile barışmam.

Meliha- Acaba bir başka nişanlın olsa idi, o sana karışmayacak mıydı?

Seniye- (İstikrahla titreyerek) Başka nişanlı mı? Teşekkür ederim. Ben nişanlılardan boyumun ölçüsünü aldım. Ben hür yaşamasını seven bir kızım anlıyor musun? Ben öyle erkeklerin hükmü altında yaşamam. Hürriyetim bana Emin Bey'den daha kıymetlidir.

Meliha- (Şaşkın) Demek şimdi...

Seniye- (Sözünü keserek) Şimdi mi? (Müteredditi) Şimdi...(Düşünerek) Şimdi... (Meliha'nın yüzüne bakarak) Şimdi?

Meliha- Niye şaşkın şaşkın bakınıyorsun?

Seniye- (Kendini toplayamadan) Evet... Evet Meliha... Şimdi... (Göğsünden çıkardığı müslin mendille gözlerini siler) Duman kaçtı da!

Meliha- (Etrafına bakınarak) Hangi duman?

Seniye- (Titrek bir sesle) İnsanı kızdırma Meliha. Hangi duman olacak! (Hıçkırarak) Sobanın dumanı.

Meliha- (Seniye'nin elinden mendili alıp gözlerini silerek) Soba tütüyor mu? O da hıçkırmaya başlar.

Seniye- Tütüyor ya! Elleriyle yüzünü kapayarak ağlar.

Meliha- (Mendili isteyen Seniye'ye uzatarak) Demek ki sen... yani ben... Evet ben de... Öyle mi?

Seniye- (Gözlerini silerek) Meliha!

Meliha- Seniyeciğim.

Seniye- Meliha... devam edemez.

Meliha- Demek onlarla barışmak istemiyorsun.

Seniye- Asla...

Meliha- Niçin?

Seniye- Niçin mi?

Mendili Meliha'ya uzatır.

Meliha- Ben ne yapacağım?

Seniye- Ne yaparsan yap, eğer bir parça hissiyatın varsa, bir daha onların yüzüne bakma.

Meliha- Sen, demek bir daha barışmazsın.

Seniye- (Meliha'dan aldığı mendili dişleriyle parçalayarak) Ölürüm de barışmam.

Meliha- Ya ne yaparsın?

Seniye- (Gözlerini silerek) Ne mi yaparım? Ondan ayrılırım, anneme söylerim. Babama da söylerim. Anlıyor musun kuzum. Ben senin gibi... (Ağlar devam edemez.)

Meliha- (Yanına yaklaşarak elinden mendili alır) Sen de ağlıyorsun, görüyorsun ya? (Hıçkırarak) Onları bırakmamız,

söylediğimiz, zannettiğimiz kadar kolay değil.

Seniye sesli sesli ağlar.

Meliha- Seniyeciğim. Kardeşim ne yapalım... Dur ağlama. Elindeki mendiliyle Seniye'nin gözlerini siler.

Seniye- (Daha hızlı ağlayarak) Ben, bunun için Emin için ağlamıyorum. Ben kendi talihsizliğime ağlıyorum. Kendi talihsizliğime... (Bağıra bağıra ağlayarak, kendi kendine... devam edemez. Meliha'nın boynuna sarılır.)

Meliha- (Hıçkırarak) Acaba, onlar senin söylediklerini sahih mi zannettiler?

Seniye- (Ağlayarak) Bilmem.

Meliha- (Gözlerini ve burnunu silerek) Bizimle barışmazlar mı?

Seniye- (Daima ağlayarak) Zannetmem.

Meliha- (Hıçkırıklarla) Onlara mektup yazalım.

Seniye- Mektup mu? (Meliha'dan mendili alır.)

Meliha- Her şeyi olduğu gibi yazalım. Yani ötekileri hiç tanımadığımızı, bizimle darıldıkları için ağladığımızı, çok ağladığımızı... (Hıçkırıktan tıkanır.)

Seniye- Yazalım, ağladığımızı mı?

Meliha- (Kendini toplayarak) Hiç yoktan böyle üzülmeye mana var mı?

Seniye- (Ağlamakta devam ederek) Ya hürriyetimiz?

Meliha- Tatlı dille gönüllerini aldıktan sonra, yine zorbalıkla değil, tatlı dille hürriyetimizi ellerinden istirdat[1] ederiz.

Seniye- Ya haysiyetimiz, onu kırdılar. (Tıkanır)

Meliha- Biz tatlı dil kullandıktan sonra haysiyetimizi de sayarlar.

Seniye- (İnanmak istemeyerek) Acaba?

Meliha- (Boynuna sarılarak) Tecrübe edelim. Bayılacak kadar ağlar.

---

1 Geri alma.

Seniye- Peki tecrübe edelim.
(Birbirlerinin kucağına düşerek ağlaşırlar.)

8

Ertesi akşam Naci'nin evinde, Emin'in odası.

Emin- (Ağzında bir yaprak sigarası, elleri cebinde odanın içinde gezinerek) Görüyor musun? Naci, münasebetsizliği görüyor musun? Bir de bize mektup yolluyorlar ha!

Naci- (Yazıhanenin üstünde duran, kapalı küçük beyaz zarfla oynayarak) Evet, yollamışlar.

Emin- Niçin açmadan geri yollamadın?

Naci- Ben o kadar nezaketsiz değilim. Kadınlardan gelen bir mektup...

Emin- (Sözünü keserek) Bana vermiş olsalardı almazdım.

Naci- (Taklidini yaparak) Bana vermiş olsalardı almazdım... Avanak.

Emin-Ne o? Yoksa barışmak mı istiyorsun?

Naci- Tabii barışmak istemiyorum.

Emin- Hayır hayır, ben anlıyorum. Yüzünüze karşı söyledikleri bütün o sözlere, bütün o tahkirlere rağmen barışmak istiyorsunuz.

Naci- Meliha, ağzını bile açmadı. Bütün söyleyen, sizin Seniye Hanımefendi idi.

Emin- (Trajik) Rica ederim, ağabey. O genç kız için bir daha bana sizin demeyiniz. Benim onunla hiçbir alâkam kalmamıştır. (Acı acı gülerek) Artık her şey, her şey bitti. Hem bütün kabahati Seniye Hanım'a yükletmeyiniz. Sizin nişanlınız da...

Naci- (Emin'in deminki tavrını taklit ederek) Rica ederim Emin, bana o kızdan bahsederken nişanlınız deme. Benim onunla hiçbir alâkam kalmamıştır. (Acı acı gülmeye gayret

ederek) Artık her şey bitti.

Emin- Meliha Hanım, sükutuyla her şeyi itiraf etti. Yüzümüze karşı başkalarını sevdiklerini söylediler.

Naci- Meliha bir şey söylemedi.

Emin- Meliha sustu. Susmak tasdik etmektir.

Naci- (Sabırsız) Susmak, susmaktır.

Emin- Öyle ise, mektubu açıp okumakta neden tereddüt ediyorsunuz? Madem ki nişanlınızdan... Ay! Meliha Hanım'dan bu kadar eminsiniz.

Naci- (Aptal görünmemek için) Ben hiçbir şeyden emin değilim.

Emin- Yüzünüze karşı söyledikleri halde hâlâ emin değilsiniz, öyle mi? Sizi aldatmak hakikaten her kadın için sonsuz bir zevk olacaktır.

(Gülmeye gayret eder.)

Naci- Sen, Seniye'nin söylediği sözleri dinledin. Seniye hepsini hiddetle söyledi. Hepsi yalandı.

Emin- Ya onları da peşimize hiddetle mi taktılardı?

Naci- Onların gelişi bir tesadüf olabilir.

Emin- Ya nişanlınızın... Ay, her zaman şaşırıyorum. Meliha Hanım'ın yalan yere yeminleri?

Naci- (Hatırlayarak) Ben, Meliha'nın yalan yere yemin edebileceğini hiç zannetmezdim.

Emin- Ondan, zannetmediğiniz daha nice şeyler sadır olabilir. Eğer o söyledikleri yalan olsa idi, biz giderken yalan demezler miydi? Haydi Seniye daima sinirli, hiddetli ve inatçıdır. O sözleri bir kere kavga için söylemiş olsa idi, tabii bir daha yalan olduğunu itiraf edemezdi. Ya sizin nişanlınız! Meliha Hanımefendi, acaba bunların hepsi yalan diyemez miydi? Sorarım size ağabey, diyemez miydi? Hem ne malum ki, bize bu mektubu yolladıkları aynı zamanda, onlara, evet bu iki serseriye ayrıca bir mektup yazmadılar... Evet, ne ma-

lum ağabey, ne malum... Benim bunda zerrece şüphem yok.

Naci- (Kıskanmaya başlayarak) Yazmışlar mıdır dersin Emin? (Kendi kendine düşünerek) Evet... Evet yazmışlardır. Evet... Evet (Sesi hiddetten çatallaşmaya başlayarak) Zerre kadar utanmadan, bir parça hayâ etmeden, yaptıkları şeyin ne kadar bayağı, ne kadar iğrenç olduğunu idrak etmeden veya müdrik olarak, her ne ise, nasıl olursa olsun onlara da bir mektup yazmışlardır. (Yazıhanenin üstünden zarfı kaparak) Evet, bunu yırtmalı. Yazılarını bile görmek istemem. (Zarfı elinde buruştururken farkına varmadan okşayarak) Halbuki ben Meliha'yı ne kadar çok severdim. Onlar da bizi seviyor gibi idiler. Öyle değil mi Emin? Sonra... Ne kadar, ama ikisi de ne kadar güzeldiler!

Emin- (Başını sallayıp içini çekerek) Ne kadar güzeldiler... Acaba mektupta ne yazmışlar, acaba barışmak mı istiyorlar?

Naci- (Zarfı yırtarak) Evet, barışmak mı istiyorlar? Bunu anlayalım. (Birden cayarak) Hayır, Hayır! Bu mektubu okumamalıyız. Onların yalanlarını okumamalıyız.

Emin- (Kâğıdı Naci'nin elinden alarak) Evet okumamalıyız.

Naci- (Zarfı vermek istemeyerek) Bırak da yırtayım.

Emin- Hayır, şimdi zannediyorum ki, onların yalanlarını bir kere daha görmek ve bizi nasıl aldatıcaklarını zannettiklerini öğrenmek istiyorum. Onun için bu mektubu okumak istiyorum.

(Kâğıdı zarfından çıkarır.)

Naci- (Yalancı bir nazla) Hayır, hayır, ben dinlemem. Sen kendi kendine oku.

(Emin kâğıdı açar ve okumaya başlar.)

Naci- Ay Emin!

Emin- (Başını kaldırarak) Ne var?

Naci- Uyuyor musun?

Emin- Hayır, okuyorum.

Naci- (Biraz sıkılmış) Şey, ben duymadım da.

Emin- Duymak mı istiyorsun?

Naci- Öyle ya! Sırf bir merak... Tabii ki senin gibi...

Emin- Peki. (Yüksek sesle okumaya başlar.) Dünkü vakadan dolayı pek meyus ve mükedderiz.Bu mektubu bize karşı o kadar sert ve katı yürekli olmanızı istemediğimizi bildirmek için yazıyoruz. Biz zannettiğiniz ve hiddetle söylediğimiz gibi kabahatli değiliz. Çılgınlıkları yüzünden bu kadar bedbaht olan zavallı küçük nişanlılarınız için daha iyi, daha müsamahakâr olunuz.

Naci- Yani her şeyi biliniz, fakat göz yumunuz.

Emin- (Sabırsız) Dinleyecek misin?

(Okuyarak) Siz bizim ne ahlâkta kızlar olduğumuzu pek iyi bilirsiniz. Bizi anlamamanız, bizden şüphe etmeniz pek ziyade izzet-i nefsimize dokunuyor.

Naci- Hakları var ya!

Emin- Hakları mı var? (Gülerek) Kanıyorsunuz ha! Ne saf bir insansınız Naci!

Naci- Ya sen! Ne budala bir insansın Emin!

Emin- (Hiddetle) Ağabey! (Biraz yumuşayarak) Devam edeyim mi? Dinleyecek misiniz?

Naci- Elbet, dinliyorum.

Emin- (Okuyarak) İzzet-i nefsimize dokunuyor. Dün sizi o kadar çok darılttığımız için hep ağlaşıyoruz ve kabahati birbirimize yükleterek kavga ediyoruz. Sizden ayrıldığımızdan beri sizi çok ama pek çok, hiç ayrılamayacak kadar sevdiğimizi anladık.

Naci- (Emin'e dönerek) Bu da mı yalan Emin?

Emin- (Cevap vermeden okuyarak) Biz o insanları hiç tanımıyoruz. Bunu size, kıymetli başlarınıza yemin ederek temin ederiz.

Naci- (Daha mağrur) Bu da mı yalan, Emin Beyefendi?

Emin- (Okuyarak) Arkamızdan gelip gelmediklerinden bî-haberiz. Çünkü onların yollarının da o olup olmadığını bile bilmiyoruz. Eğer o gece size yollarının o olduğunu ayniyle inandırmaya kalktıksa, bu sırf sizin bizi kıskanarak üzülmemeniz içindi. Fakat şimdi anlıyoruz ki, iptidadan hakikati söylemiş olsa idik, daha iyi hareket etmiş olacaktık... Bize artık dargın değilsiniz ya! Tabii size onları seviyoruz tarzında söylediğimiz manasız sözlere inanmadınız değil mi?

Biz sizsiz yaşamayacağız. Bunu bu akşamdan beri pek iyi anladık. Siz de anladınız değil mi? Aksini iddia edecek kadar ne küstah ne de tabiatsızsınız. Bunu da pek iyi biliriz.

Naci- Ne dersin Emin?

Emin- Sus ağabey. (Okuyarak) Öyle ise, ne zaman bize geleceksiniz? Biz dargın olduğumuzu büyüklere söylemedik. Dayı Bey'den başka kimsenin bir şeyden haberi yok. Yarın Munise Teyze'nin çay günüdür. Eğer orada bulunmazsanız, herkes bize dargın olduğunuzu anlar. Orada soracağınız bütün suallere istediğiniz kadar uzun cevaplar vereceğiz. (Kendi kendine konuşarak) Hazırlanmış, tertipli cevaplar.

Naci- Okusana! Ne söylenip duruyorsun?

Emin- Okuyorum ağabey. (Okuyarak) O halde, yarın buluşmak üzere, şimdi ayrılıyoruz. Bize dargın durmayınız, ne olur. Eğer gelecekseniz, bu akşam bize haber yollayınız. (Konuşarak) Altında imzalar.

Naci- (Teessüfle) Bitti mi?

Emin- Evet, bitti.

Naci- Ne yazık!

Emin- Niçin?

Naci- Çünkü benimle konuşuyorlar zannediyordum. O ne tatlı sözler!

Hemen şimdi Seniye'ye haber yollayacak mısın?

Emin- Ben mi? Bilmem.

Naci- (Hiddetle) Bilmez misin?

Emin- Yani... şey... (Sesine katiyet vermeye çalışarak) Yani kandıramadılar. Söylediklerini unutmam! Onlara haber yollamayacağım.

Naci- (Hiddetle) Haber yollamayacak mısın? İşte bu tamam! Madem ki izahat vermeye hazır olduklarını yazıyorlar...

Emin- Hep yalan... yalan...

Naci- Demek barışmayacaksın!

Emin- Katiyyen!

Naci- Anlıyorum, niçin barışmak istemediğini anlıyorum. Benim Meliha'ya haber yollayacağıma emin olduğun için, beni daha küçük, daha alçakgönüllü göstermek için barışmayacaksın. Onların seni ciddi zannetmelerini istiyorsun.

Emin- Demek, sen...

Naci- Evet, barışacağım. Çünkü Meliha o kadar haysiyetlidir ki eğer beni hakikaten sevmemiş olsa idi böyle bir mektup yazarak beni bir daha çağırmazdı. Eğer beni çılgın gibi sevmemiş olsa idi, bir daha ismimi ağzına almazdı. Çünkü ben ona yalan söylüyorsun dedim.

Emin- Bunların hepsi bizi kandırmak için mürettep bir plan.

Naci- (Yerinden fırlayarak) Seni daha fazla dinleyemem, ben Meliha'ya yarın gideceğimi bildirmek için haber yollayacağım.

Emin- Pekala!

Naci- Demek gitmeyeceksin.

Emin- Hayır.

Naci- Ne olur sanki...

Emin- Gitmem.

Naci- Kuzum Emin, çocukluk etme.

Emin- (Nazlı) Söylediklerini nasıl unutayım?

Naci- Madem ki onlar bizim söylediklerimizi unutuyorlar.

Emin- Mektupları ne tatlı yazılmış!

Naci- Plan olsa muhakkak içinde bir soğukluk, bir tatsızlık olurdu.

Emin- Gönlüm o kadar kırık ki...

Naci- O halde, ben gideceğimi ve senin gitmeyeceğini bildireyim.

(Kapıya doğru yürür.)

Emin- Ben de giderim ağabey.

(Naci çıkar. Kendi kendine düşünerek) Mektuplarından söyledikleri doğru mu, yalan mı? (Bir müddet tefekkürden sonra omuzlarını silkerek) Ah, böyle tatlı dille uydurulmuş yalanlara canım kurban. Yoksa (?) etmesin de!..

SAF BİR DELİKANLININ HİKÂYESİ
-Kendi lisanından-
1

Yirmi beş yaşındayım. Annem yakışıklı olduğumu, babam da malumatlı

bulunduğumu iddia ediyor. Çocukluğumda Hollandalı köy çocuklarına benzediğimi iddia ettiği için kendimden dokuz yaş büyük olan dayızadem Mahmut ile kavga etmiş, sonra da ondan temiz bir dayak yemiştim. Boyum çok uzun, omuzlarım ensiz, bacaklarım ince ve ayaklarım büyüktür. Çocukluğumda beyaza yakın sarı olan saçlarım biraz koyulaşarak şimdi lepiska rengindedir. Burnum hâlâ eski yuvarlaklığını muhafaza ediyor. Gözlerim mavi ve yuvarlaktır. Her şeye çok masumane bakıyor. Yumuşak, şeffaf, pembe beyaz bir tenim, biraz büyücek kollarım var. Aynaya baktığım zaman çocukluğumda bir Hollanda köylüsüne benzettiği için dayızadem Mahmut'a hak vermekten kendimi alamadım.

Evet!.. Flemenk köylerini gösteren levhalardaki ebedi yel değirmeninin yanında, elinde değneği, ayağında tahta kunduraları, bol ve şalvarımsı pantolonu, yanaklarının elmacık kemikleri hizası çok kırmızı, mavi gözleri hayretle açılmış, kalkık burunlu, sarı saçlı kaz çobanlarını andırıyordum.

Vâkıa, şimdi yirmi beş yaşında bulunduğum için kırmızı dudaklarımın üstünde bir de sarı bıyıklarım var... Var ama o kadar açık sarı ki beni uzaktan veya loş bir yerde görenler bıyıklı veya bıyıksız olduğumu fark edemiyorlar. Malumatı-

ma gelince: İlk önce ..... Sultanisi'nde leylî[1] olarak bulunup oradan şahadetnamemi aldıktan sonra Darülfünun'un Fen Fakültesi'nde kemal-i dikkat ve ihtimamla tahsilimi ikmal ettim. Şimdiye kadar hiçbir sene imtihanlardan geri kalmadım. Adeta muvaffakiyetlerimle ebeveynimi mütehayyir[2] kıldım. İyi bir evlat olduğum için bundan gayetle memnunum. Ahlâkımın pek iyi olduğunu beni tanıyanlar hepsi müttefiken söylüyorlar. Geçen gün babamla komşularımızdan Ethem Bey ve Ethem Bey'in sütkardeşi Rıza Efendi aralarında konuşuyorlardı, duydum.

Babam:

"Bizim Edip, Allah için bir genç kız gibi mahcup, namuslu, terbiyeli bir delikanlıdır, diyordu. Bunca senedir ne refika cariyenizin ne de bendenizin sözlerimizden dışarı çıkmamış, bizi dilgîr[3] edecek şeyler yapmamıştır. Bu zamanda doğrusu bulunur evlat değil. Gel gör ki mirim herkes böyle çocukları takdir etmiyor. Geçen gün birader kulları bizdeydi. Edip'i bir müddet dinledikten sonra dönüp de refikaya: 'Yenge senin oğlan pek saf, adeta sersemce!' dedi."

Doğrusu amcamın hakkımdaki bu hükmü beni gücendirdi. Çok müteessir olmuştum. Fakat Allah Rıza Efendi'den razı olsun. O babama cevaben:

"Yoo Beyim," dedi. "Vallahi mahdum beyefendi böyle zamanda bulunur inci değildir. Aklı, zekâsı, malumatı, kâmilliği[4] ile bütün ahbapların, eş dostun muhabbet ve hürmetini kazanmıştır."

Bu sözler üzerine babamın dudaklarında yayık bir tebessüm belirdi. Babam memnun olduğu zaman hep böyle güler. Onu böyle görünce çok memnun oldum.

1 Yatılı.
2 Şaşmış.
3 Kırgın.
4 Olgunluk.

Size biraz evvel de söyledim ya! Ben gayetle iyi, anasını babasını seven, mûti ve muhabbetli bir evladım. Ben her gün muntazam kaleme[1] gider gelirim. Evet, Dahiliye Nezareti Kalemi ketebesindeyim. Neye hayret ediyorsunuz! Fen fakültesinden diplomalı bir gencin, Dahiliye Nezareti'nin işlerinden ne anlayabileceğini bana sormak isterseniz. Tıp fakültesi edip ve şair, jandarma mektebi diplomat, rüştiyesi nazır yetiştiren bu memlekette fen fakültesinden diplomalı bir gencin Dahiliye Nezareti'nin ..... kaleminde kâtiplik etmesine şaşarsanız, doğrusu ya, sadece bana karşı hususi bir gareziniz var demekten kendimi alamam. Benimle aynı odada biri, Avrupa'da elektrik mühendisliği tahsil etmiş, diğeri Ticaret Mekteb-i Âlisi'nden mezun iki genç çalışıyor. Akşama kadar yerimden kımıldanmadan yazıp duruyorum. Yazıdan bahsederken şunu söylemeden geçemeyeceğim ki benim gayet düz, gayet güzel, hattatları kıskandıracak kadar muntazam bir yazım vardır.

Annem, gayet iyi fakat hırçınca bir kadındır. Beni çok sever. Allah bağışlasın, bir tanecik evladıyım. Onu üzmemek, daha doğrusunu isterseniz biraz tekdir işitmemek için bir sözünden dışarı çıkmam.

Bu kadar kurnaz olduğum halde, hâlâ amcam benim için saf, adeta sersemce bir çocuk diyor. Doğrusu o zat amcam olmasa idi, vereceğim cevabı bilirdim. Fakat annem bana çocukluğumdan beri öğretti ki, küçükler büyüklere hürmet ve riayete mecburdur. Size dedim ya! Annemin sözünden dışarı çıkmam. Çıkamayacağım için, artık ev bark sahibi olacağım. Doğrusu ya, bu düşünce beni fena halde şaşırtıyor.

Geçen gün annem beni yanına çağırdı:

"Oğlum, Edipçiğim," dedi. "Artık büyüdün. Koca delikanlı oldun."

---

1 Büro, daire.

Annemin ellerini öptüm:

"Sayenizde anneciğim," dedim.

Annem tombul elleriyle başımı okşadı:

"Çok yaşa oğlum," dedi. "Allah seni bahtından güldürsün."

"Allah ömürler versin anneciğim," diyerek tekrar elini öptüm.

Annem biraz güldü, sonra:

"Nasıl söyleyeyim," diye söze başladı. "Hani doğrusu ya, o kadar mahcup, o kadar terbiyeli bir çocuksun ki. Ama sakın sıkılma yavrum! Artık büyüdün, maşallah! Eh, ben de oldukça yaşlandım. Vâkıa, bana daha büsbütün ihtiyar denilemez a! Amcanın karısı, o yengen yok mu? Benim yaşımda, bir genç kız gibi süslenip giyiniyor. Ne diyecektim, işte sıra amcangillere gelmişken tam sözüm oraya uygun geliyor.

Amcanın büyük oğlu bak, evleniyordu."

Önüme bakıyordum. Annemin sözünü kesmeye hiçbir zaman cesaret edemezdim. Annem, bir müddet sükuttan sonra sert bir sesle:

"Bir şey demiyorsun," dedi.

"Ne diyeyim anneciğim," diye cevap verdim. "Allah mübarek etsin."

"Altın gibi kalbin var Edip," dedi. "Ben senden onlara hayır almak için bu lakırdıyı açmadım. Nuri evlendiğinden beri sen hiçbir şey düşünmedin mi?" Anlamamıştım. Anneme parlak gözlerimin saf bir nazarıyla baktım.

Annem saçlarımı okşayarak:

"Ah benim ipek böceği, saf oğlum," dedi. "Ne de melek gibisin! Ben sana demek istiyordum ki, hani sen de evlenmek ister misin?"

O anda elmacık kemiklerimin üstündeki kırmızılığın bütün çehremi istila ettiğini, hatta gözlerimin içine kadar

kızardığımı hissettim. Gözlerimi yerdeki halıya dikmiştim. Annem ısrar etti:

"Cevap versene..."

Aman Allahım! Ben bunu hiç düşünmemiştim. Sebebini sormayınız, gayet aşikâr... Çünkü şimdiye kadar annem bunu düşünmemişti. Ben daima her şeyi annemden sonra düşünürüm. Gülmeyiniz! Benim gibi bir evladınız olmadığı için kıskandığınıza hükmederim.

Anneme cevap vermeliydim. O dakikada bunu kendimden soruyordum. Nihayet heyecandan boğuk bir sesle annemin üçüncü "Cevap versene!"sine:

"Siz bilirsiniz anneciğim, nasıl münasip görürseniz," diye mukabele ettim.

Annem memnuniyetle gülüyordu.

"Haydi sıkılma Edip," dedi. "Gönlünden geçirdiğin, hiç beğendiğin, istediğin bir kız yok mu?"

Bu sual, yine zihnimi altüst etti. Şimdiye kadar şurada burada gördüğüm, tanıdığım kadınların hepsi birden gözümün önüne gelmişti. Evet, evet bir tane... bir tane vardı. Bundan bir sene evvel, köprüde rastgeldiğim, ince şarmözden fıstıkî çarşaflı esmer güzeli. Onu o kadar beğenmiştim ki birdenbire yürümemi şaşırmış ve o şaşkınlıkla genç kadının üstüne doğru giderek ayağına basmıştım. Siyah ipek çorabını yırttığımı gören genç kadın bana:

"Sersem!" diye bağırmıştı.

Fakat o kadın kimdi? Şimdiye kadar onu bir defa daha görememiştim. Belki evli bir kadın, belki de -ne bileyim benbirkaç çocuk annesi idi. Onu istediğimi anneme söyleyemezdim. Çünkü annem bana onu bulamazdı. Amcamın söylediği kadar sersem bir çocuk değildim. Eğer sersem ve akılsız olsa idim, anneme o kadını bulması için ısrar ederdim.

Annemin sesiyle tekrar kendimi topladım:

"Yüz defadır 'Cevap ver,' diyorum. Bir söz söylesene," diyordu.

Hem artık tereddüt etmeden:

"Siz kimi münasip görürseniz anneciğim," dedim.

Annem ince kaşlarını kaldırdı.

"Yoo, böyle olmaz iki gözüm," diye itiraz etti. "Bak, Nuri maşallah kendi buldu, kendi beğendi, kendi aldı. Yani senin anlayacağın, şimdi ortalık değişti. O senin yengen yok mu? O benimle hep alay ediyor. Ben, eski nizam, eski tertip bir kadınmışım. Sana ben kendim kız bulup da elalemin maskarası olamam! Onun için yengen, amcan görsünler ki, benim oğlum da kendi bulup, kendi beğenip, kendi evlenir! Ne budala, ne sersem, ne de böndür. Anlıyor musun Edip? Zaman eski zaman değil. Şimdi kızlar bile evlenecekleri adamları kendileri buluyor. Ben senin ne kâmil, ne uslu, ne akıllı bir çocuk olduğunu bilirim. Sen benim yüzümü yere düşürmezsin. Bugünden itibaren gönlüne göre bir kadın ara, bul ve bana getir. Her ne olursa olsun makbulümdür."

Kulaklarıma inanamıyordum.

"Babam ne der?" diyebildim.

Annem kemal-i vakarla:

"Baban, ben ne dersem onu der," dedi. "Bizim amcangillerden ne farkımız var? Sen onların oğlundan daha malumatsız, daha mı küçüksün? Yoksa biz daha mı eski zaman âdemleriyiz? Bir farkımız, onlar Şişli'de, biz Fatih'te oturuyoruz, o kadar! Ortak gemisi yürür, elti gemisi yürümez derler! Pek doğru imiş. Kaç senelik eltiyiz, hâlâ yengen beni çekemez. Fakat o görsün ki benim oğlum, onun gibi evlenecek. Beğendiği, istediği kadınla!"

Annem sustu. Bende konuşacak ne takat, ne cesaret kalmıştı. Hep önüme bakıyordum. Birden annem:

"Bak oğlum," dedi. "Şimdi, yaz. Dayın Boğaziçi'ne gitti.

Mahmut alay eder ama temiz kalpli bir çocuktur. Karısı da öyle, kızları da iyidirler. Birkaç gün kadar onlara gidersin. Seni bekliyorlar, ben haber verdim. Onlara çok, çok misafirler gelir. Belki aralarında iyi bir şey bulursun."

Önüme bakıyordum. Annem hiddetle sordu:

"İstemiyor musun?"

Annemin hiddetinden pek korkarım. Hemen:

"Siz istedikten sonra," dedim. "Benim istememek haddim mi?"

Annemin gerilmiş çehresi birden yumuşadı.

"Gel elimi öp bakayım," dedi. "Sonra da hazırlanıp dayına gidersin."

"Peki efendim," dedim. Kalktım, annemin elini öptüm. Annem de başımı uzun uzun okşadı.

2

Zevce intihap etmekte hür olduğum dakikadan itibaren bu işin ne kadar müşkül bir şey olduğunu anlamış ve adeta meyus ve perişan bir halde kalmıştım. Anneme gidip yalvaracak olursam belki bu fikrinden vazgeçer ve beni evlendirmekten cayardı. Halbuki, bende onun arzularına muhalefet etmek değil, ufacık bir itiraz bile edecek cesaret ne gezer.

Her ne olursa olsun, muhakkak kendime bir genç kadın intihap ederek izdivaç etmeye mecburdum.

Keşke annem bana alabileceğim kadının ne şekilde, ne ahlâkta olmasının lazım geldiğini tafsilatıyla anlatmış olsa idi. Bunu da yapmadı. Bana:

"Her ne getirir, her ne bulursan makbulümdür oğlum," demişti. Halbuki ben intihap edemiyordum. Bir buçuk ay geçmişti ki dayımın Bebek'teki köşkünde bulunuyordum. Dayımın büyük kızı Fahriye, bir buçuk aydan beri bana mütemadiyen uzun boylu bir kumral intihap etmem ve işi bir an evvel bitirmem için ısrar ediyordu.

Eğer açık konuştuğumu istiyorsanız benim gözüm -haydi utanmayı bırakarak söyleyeyim- gönlüm büsbütün başka bir tarafta...

Evet... Ruhsar'da idi.

Ruhsar'ın kim olduğunu size söylememiştim. Ruhsar... Ah ismi dudaklarıma geldikçe -nasıl diyeyim bilmem ki- lakırdımı kaybediyorum. Helecanımdan, telaşımdan kanter içinde kalıyorum. Ruhsar, dayımın köşk komşularından, âyandan... Paşa hazretlerinin torunu, güzel, sevimli bir kız-

dı. Meşhur İtalyan Ressam Le Guide'in[1] "Beatrice Cenci"sinin çehresinde bir Karmen.

Kırmızı dudaklı, iri siyah gözlü, dağınık saçlı bir esmer. İlk gördüğüm günden beri zihnimi, fikrimi altüst eden bu genç kıza, daha bir kere cesaret edip de sokulamadım. Daha bir kere durup da şöyle rahatla yüzüne bakamadım.

İlk önce onun yanında boyumun uzunluğu, vücudumun inceliği, ayaklarımın büyüklüğü beni rahatsız etmeye başladı. Ayakta duracak olsam ellerimi nereye koyacağımı, ayaklarımla nereye basacağımı kestiremiyordum. Oturduğum zaman dizlerim sivrileşiyor, bükülüyor, çeneme dayanıyordu. Kollarımı koltuğun kenarından sarkıtsam yerlere sürünüyor, önüme kavuştursam bacaklarımla diz kapaklarıma karışarak önümde kocaman ve acayip bir yığın teşkil ediyordu.

Ruhsar, benim şaşkınlığımın farkına varmayacak kadar bana lakaydî gösteriyor, benimle hiç meşgul olmuyor, daima neşeli, gürültücü ve çevik...

Eğer neşesi sade iğneli, zarif ve güzel birkaç kahkaha ile kalsa çok iyi olacak. Halbuki o, durup dururken bir şeyden memnun olunca, öyle tiz ve acı bir feryatla memnuniyetini gösteriyor ki bir buçuk aydan beri kendisini tanıdığım halde, her defasında boyunca sıçrıyor ve eğer sıçramazsam gözlerimi sık sık kırpmaya başlıyorum. Neşesinin -mesela yanındakilerin kollarını çimdiklemek, saçlarını çekmek, omuzlarına veya arkasına ufak ufak yumruklar vurmak gibi- sevimli tezahüratı[2] da eksik değil.

Evet! Ruhsar Hanım, cıvadan yapılmış bir "Beatrice Cenci"... Saçları daima iyi toplanmamış ve gözlerinin üstüne dökülüyor. Belki siz, hiçbir zaman Le Guide'in levhasına bakarken başını o kadar masumane sarmış olan Beatrice'i böyle

1 Guido Reni.
2 Belirtiler.

saçı başı darmadağınık, sıçrar ve hoplar tasavvur etmemişsiniz. Eğer onu o halde ve son modaya uygun kesilmiş elbiseler içinde tasavvur edecek olursanız, benim Ruhsarımı karşınızda tecessüm ettirebilirsiniz.

1559'da idam edilen Beatrice, muhakkak dünyaya bir kere Endülüslü olarak gelmiş ve birkaç değişmeden sonra Ruhsar'ın şekline girmiştir. Ruhsar, biraz hırçındır. Sonra da her şeye itiraz ve muhalefet etmek gibi ufak da bir merakı vardır. Kendi düşüncelerinden başka, bir kimsenin fikrini beğenmez. Fahriye, çok iyi ve çok samimi bir dostudur. Hemen her gün bizim köşke -yani yanlış anlaşılmasın- dayımın köşküne geliyor, şarkı söylüyor, koşuyor, gülüyor, şakalaşıyor ve... evet, kavga ediyordu. Size dedim ya! Ruhsar, gözleri ateşli, rengi sıcak, çok atak bir Beatrice Cenci...

Eğer haddiniz varsa, yanında onun düşündüğünden başka türlü söyleyiniz. O saatte siyah kaşları çatılır, küçücük yüzünün manası birden değişir veya bir masanın kenarına ya yazıhanenin ucuna -ne bileyim ben- kanepelerin arkasına fakat ekseriyetle piyanonun ucuna ilişir ve size cevap verir. Ama ne cevaplar, ne itirazlar... Eğer nâtıkanız[1] benimki gibi kuvvetli değilse mahvoldunuz, bittiniz. Fikrinizi müdafaa edemez ve ister istemez onun sözlerini kabul edersiniz. Hele kabul etmeyiniz de görünüz. O dakikada, onun nazarında sukut[2] etmiş, bir şeyden anlamaz bir sersem olur, gidersiniz. Eğer canı isterse size neler ama neler kabul ettirmez. Onun karşısında, sade benim âciz olduğumu zannetmeyiniz!

Ona karşı kimse itiraz edemez. Siz de görseniz muhakkak, muhakkak benim gibi âşık, benim gibi aciz olursunuz. Doğrusunu söylemek lazım gelirse, Ruhsar açık kalpli, ekseriya

1 Düşünüp söyleme yeteneği.
2 Düşmek.

iyi düşünür, doğru söyler bir kızdır. Fakat, ah! Ah bu inadı olmasa! Zannederim, bunu yanlış söyledim. İyi ki onda çıldırtan o inat var. Eğer o inadı da olmasa idi, ben rakibimden nasıl intikam alabilirdim. Rakibim dediğimi duyduğunuz zaman hayret mi ettiniz? Evet, bir rakibim var. Ruhsar, ben onu sevdiğim zamanlarda meğer nişanlı bir kızmış. Bir buçuk ay Ruhsar'ı bir Romeo, bir Paul, bir Kerem, bir Mecnun... bir... bir... ne ise başka isim aklıma gelmedi. Evet, bir çılgın âşık gibi sevdikten sonra, nihayet artık bu işi Fahriye'ye açmaya ve ona Ruhsar'ın dest-i izdivacına talip olursam muvaffak olup olmayacağını danışmaya karar verdim. O gün, kalemden erken döndüm. Fahriye'yi kocası, dayım ve küçük kardeşi Ulviye mektepten dönmeden yalnız görmek istiyordum. O gün bütün cesaretimi toplamıştım. Evet! Ona, Ruhsar'ı sevdiğimi söyleyecektim. Köşke girdiğim zaman Fahriye'yi kendi odasında şezlonga uzanmış buldum. Gözleri yarım kapalı, baygın gibi yatıyor; şezlongun yanındaki küçük masanın üzeri kolonyalar ve türlü türlü ufak şişelerde dolu idi. Fahriye'nin yanına kadar gittim.

"Fahriye," dedim.

Size dedim a! O gün çok cesaretli idim. Ve hiç mahcup değildim:

"Fahriye," diye tekrarladım. Fakat devam edemedim. Sustum. Fahriye başını bana doğru kaldırmıştı. Sert bir sesle:

"Ne istiyorsun?" dedi.

Bunu öyle tavırla sordu ki, bütün cesaretim kırıldı. Bir şey söylemiş olmak için, etrafıma bakınarak:

"Şey..." dedim... "şey..."

Gözlerimle etrafımdan imdat aranıyordum. Birden, gözüme biraz ötede, kanepenin üstüne atılmış elbise ilişti.

Ve hemen:

"Bu elbiseyi soracaktım," dedim. "Rengi pek hoşuma gitti de..."

Acaba ne söylemiştim, bilmiyordum. Birdenbire Fahriye'nin yüzü buruştu

"Bu mu?" diye sordu. "Bırak Allah aşkına! Baksana..." (Elleriyle masanın üstündeki kolonya ve ilaç şişelerini gösteriyordu) "Bütün bunlara baksana Bugün bu uğursuz elbise için başım tuttu. Terzi o kadar fena yapmış ki... Düzeltecek zaman da kalmadı. Yarın düğünde ne giyeceğimi bilmiyorum."

"Hangi düğünde abla?" diye sordum. Keşke sormasaydım.

"Hangi düğünde olacak?" dedi, "Ruhsar'ın düğününde! Bir aydan beri hep bundan bahsediliyor yavrum, kulakların tıkalı mı geziyorsun?"

Fahriye'nin sözlerinin arkasını duymamıştım. Birden ince ve uzun vücudumun rahatsızlığını duymaya başladım. Kollarım ve bacaklarım çürük soba borusu enkazı gibi önüme yıkıldı. Ağzım açılmış, sarı saçlarım terden şakaklarıma yapışmış, elmacık kemiklerim hizası kıpkırmızı, mavi yuvarlak gözlerimin mütehayyir bakışlarıyla muhakkak yine Hollandalı kaz çobanı levhasına bulunmaz bir model olmuştum.

3

Ruhsar'ın düğünü çoktan oldu. Onu elimden kaçırdıktan sonra o kadar meyus ve bedbaht kaldım ki, ne evlenmeyi ne de her dakika etrafımı saran genç kızlar arasından bir tanesini beğenmeyi düşünüyordum. Bu müthiş felaketim beni daha şaşkın yaptı. Fahriye'nin misafirleri, o şık Şişlili, Adalı, Modalı misafirleri içinde, kaderimden rüzgâra dayanamamış bir eski baca gibi bir tarafa eğilmiş ince boynumla dolaşmak, zannediyorum ki hem acınacak hem de gülünecek bir hal ve yine zannediyorum ki bu halim en fazla onu, evet Nerime'yi, o afacan, o çılgın kızı güldürüyor.

Nerime'nin kim olduğunu bilmiyorsunuz, sahih mi? Öyle ise onu size etrafıyla anlatayım... Hani Suphi vardır, Suphi Kâzım. Tanıyamadınız mı? Hayır mı? O kısacık boylu, şişman, yusyuvarlak, tostoparlak, küçük bey! Potinlerin en sivrisini, kostümlerin en dar bellisini giyer, küçük parmağında daima kıymetli bir yüzük, bileğinde bir kadın gibi incecik bilezik vardır. Her gün Beyoğlu'nda barlarda, otellerde gezer. Fevkalade iyi dans eder. Canım Suphi, Suphi Kâzım. İşte Nerime de bunun kız kardeşi. Fakat ikisi arasında müşabehet pek az. Ne yüzleri, ne ahlâkları birbirine benzemez.

Nerime'yi, Fahriye'nin misafirleri arasında tanıdım. Fahriye onu alırsam çok ama çok bahtiyar olacağımı söylüyor. Nerime, bulunmaz bir inci imiş! Eh, ben de fena bir çocuk değilim! Doğrusu benim de ahlâkım, malumatım, hele kalbim, zamanımızda hiçbir gençte bulunmaz. Ben de alacağım kadını, ahlâkımın iyiliği ve uysallığım ile mesut edebilirim. Bunu siz de anladınız ya! Siz anladınızsa, ne âlâ! Fakat Nerime, galiba bunun farkında değil. Ben ne zaman bir mecliste kımıl-

danacak olsam -henüz konuşmaya muvaffak olamadım. Yeni yeni kımıldanıyorum- hemen onun kıpkırmızı, kalın dudaklı, büyücek ağzında saklamaya gayret ettiği bir tebessümün farkına varıyorum. Bir de amcam benim için saf ve sersemce bir çocuk der! Bunun da siyah gözleri, içine limon sıkmış gibi, yani tıpkı Ruhsar'ın gözleri gibi. Hayır, hayır ötekiler kadar değil. Fakat yine pırıl pırıl yanıyor. Saçlarını sımsıkı bir topuz yapmasına, evet bütün gayretlerine rağmen, onların çok olduğunu kimsenin gözünden saklayamıyor. Yalnız, büyük bir şüphem var! Ben zannediyorum ki o küçük, beni sersem değil ama hani aşağı yukarı serseme yakın bir şey zannediyor. Bana hiç ama hiç ehemmiyet vermiyor. Benimle konuşurken, kaç kereler başkalarına bir şeyler işaret ettiğini ve ben başımı kaldırır kaldırmaz, elinin havada biçimsiz bir vaziyette kaldığını fark ettim. Kaç kere, benim bir hareketim yahut bir sözüm üzerine, kahkahalarını zaptetmek için mendilini dar ağzına götürüp, hiçbir bahane bile göstermeden, telaşla oda kapısından fırladığını gördüm. Bunların hepsinin benim için, benim sözlerim için, benim hal ve etvarım için olduğunu biliyorum. Nerime'nin Suphi'nin kardeşi olduğunu söylediğim zaman, bilmem Suphi'nin Harb-ı Umumi seneleri Avrupa'da tahsilde bulunmuş olduğundan bahsettim mi?

Doğrusu, çok akıllı, çok malumatlı bir çocuk!!! Mesela ben Schopenhauer'in musikişinas... evet, meşhur bir bestekâr olduğunu bilmediğim gibi, Goethe'nin heykeltıraş, Kant'ın ressam olduğundan katiyen haberdar değildim! Halbuki uzun harp senelerini Avusturya'da tahsil ile geçiren bu genç, bütün bunları biliyor!! Ve tabii bildiği için iddia ediyor!

Onun söylediklerini cerh[1] ve reddetmek iktidarında bulunmadığım için, bana öyle geliyor ki Nerime nazarında

1 Çürütmek.

itibarım pek çok değil. Nerime ile evlenmeyi düşündüğüm zaman, annemle onu göz önüne getiriyordum. Annem tez canlı, titiz, hamarat bir kadındır. Halbuki, evet, pek ziyade dikkat ettim. Nerime, oldukça tembel. Yerinden kalkmayı bile canı istemiyor.

Herkes gezmeye çıksa, o, evde, bahçede kalıyor. Bir odadan öbür odaya gitse, yorgunluktan şikâyet ediyor. Bu hususta, annemle pek uyuşamayacaklar Çünkü biraz kımıldanması için üzerine düşülse, derakap başının fevkalade ağrıdığını söyleyerek odasına kaçıyor ve orada istediği gibi yatıyor, uzanıyor, tembellik ediyor. Bebek'e geldiğinden beri, hemen her gün başı ağrıyor, her gün hasta, baş ağrıları sabahleyin başlayıp akşama kadar devam ediyor. Çok kere dikkat ettim, Doktor Avni Bey'in köşke geldiği saatler baş ağrısının hafiflediğini söyleyen Nerime, aramıza karışabiliyor. Zavallı kız! Doğrusu, her gün baş ağrısı çekmek de kolay bir dert değil!

Her şey için lüzumsuz yere, lüzumsuz yalanlar söylüyor, hikâyeler icat ediyor, insana saatlerce anlatıp dinletiyor. Ben henüz doğru sözü bile herkesin içinde becerip söyleyemediğimden, yalan söyleyebilmek benim için büyük bir marifet gibi geliyor ve adeta Nerime'ye bu hususta gıpta ediyorum.

Geçen gece, misafirlerden sıkılmıştım. Odadan kaçıp bahçede yalnız oturmak istedim. Fakat, bahçeye çıkar çıkmaz orasının yalnız ve tenha olmadığını anladım! Ağaçların arkasından çıkıp bahçenin arka kapısına doğru giden Doktor Avni Bey'i gördüm. Kameriyenin altında tek başına oturan Nerime'yi görür görmez:

"İçerideki misafirlerden sıkıldım, buraya gelip yalnız başıma oturuyorum," dedi.

"Yalnız mı idiniz?" dedim.

"Evet, yalnızdım," diye tekrar etti.

Şimdi bu lüzumsuz, manasız bir yalan değil mi? Uzun müddet konuşmadan yan yana oturuyorduk. O:

"Edip Bey," dedi. "Ne düşünüyorsunuz?"

"Hiç," dedim.

"Niçin buraya geldiniz?" dedi.

"Ben de misafirlerden sıkıldım," diye cevap verdim.

"Ne iyi," dedi. "Siz de benim gibisiniz!"

Cevap vermedim, yine sustuk. Birden yine:

"Edip Bey," diye seslendi.

"Efendim," dedim.

"Lütfen içeri gidip bana bir manto falan, kalın bir şey getirir misiniz? Çok üşüyorum. Hava pek serin!"

Bir eliyle yelpazeleniyor ve diğer elindeki ufak mendiliyle şakaklarını siliyordu. Yine lüzumsuz, manasız bir söz, diye düşündüm. Çünkü o gece hava pek sıcaktı ve eminim ki Nerime üşümüyordu.

"Şimdi efendim," dedim ve beş dakika sonra, elimde kalın bir manto ile bahçeye çıktım. Koşarak Nerime'ye mantoyu götürüyordum. Birden yine orada, ağaçların arasından bir gölgenin, hayır, bir gölgenin değil, bizzat Doktor Avni Bey'in çıktığını gördüm. Yine bahçenin arka kapısından fırlayıp gidiyordu. O zaman, bazı küçük hanım ve beylerin niçin meclisten, misafirden ve kalabalıktan hoşlanmadıklarını anlar gibi oldum! Bir de amcam beni sersem zanneder! Acele Nerime'ye mantoyu uzattım:

"Ben içeri giriyorum," dedim.

"Deminden beri uyukluyordum," dedi.

Başını ovuşturarak:

"Baş ağrısı, bir baş ağrısı ki," diye devam etti. "Sizi sıkmamak için yanımda alıkoymuyorum."

Bu defa lüzumsuz yalan söylemiyordu, öyle değil mi? Mantoyu oraya bırakarak savuştum. Giderken büyük ayakla-

rımla bahçenin kumlarını birbirine karıştırıyordum:

"Ne yazık! Ne yazık," diye düşünüyordum. "Bu da bir başkasını seviyor. Şimdi yeniden başka bir kadın aramak lazım. Meğer evlenmek ne müşkül bir işmiş. Ah, şu annem! Çok yaşasın!"

4

Bu defa, öyle misafirlerden kaçan, gürültüden hazzetmeyen, meclis sevmeyen, karanlık geceler bahçelerde yapayalnız baş ağrılarını geçirmekle uğraşanlarla değil, her dakika salonunda bulunacak, misafirlere ikram ile uğraşacak, herkesin içinde rumba oynayabilecek bir genç kızla, son sistem bir Türk, bir İstanbul hanımıyla evlenecektim ve bunun için intihap edeceğim kadını Fahriye'nin misafirlerinin -tabir mazur görülsün- en azılı asrîleri içinde aramaya başladım.

Bir hafta geçmeden, istediğim tipteki genç kızı, Ferhunde'yi buldum. Ferhunde, kendini ve malumatını pek beğenir, çok konuşur, konuşurken kendini dinler bir kızdır. Benim burnuma oldukça müşabeheti olan bir burnu, giydiği elbisenin rengine göre değişen, sıra ile mavi, yeşil, gümüş olan gözleri, gayet güzel ağzı ve bulunmaz bir tebessümü vardı. Teni esmerce ve saçları siyahtır. Herhalde o, yalnız başına (!) bahçe gezintisi yapmak için salonu, gürültüyü kalabalığı bırakacak bir kadın değil... Kendinden, kendi hislerinden daha evvel meclisine, ahbaplarına salonuna ait bir insan! Eğer onunla evlenecek olursam, bir dakika gözümün önünden -kendi gözümün önünden olmazsa- ahbaplarının gözlerinin önünden ayrılmayacak. Böyle olduktan sonra, istediği kadar dans etsin! Rumba diye tepinsin. Ne yaparsa yapsın, bana ne!

Nerime bana, inzivayı seven kadınların diğerlerinden daha uslu olmadığını öğretti! Öyle bir kanaatim var, evlendikten sonra ancak onunla rahat edebileceğim. Zira, kıskanç olduğumu Nerime'yi bahçede yalnız gördüğüm güne kadar hiç fark etmemiştim. Şimdi anlıyorum, bana alacağım kadının düşüncelerine kadar her şeyi kıskanacağım. Fakat Fer-

hunde o kadar çok dansları, tuvaletleri, parfüm ve ahbaplarıyla meşgul ki, hiçbir zaman Nerime gibi hissî şeylerle uğraşmayacak. Gözlerinden anlıyorum.

Dans ettiği zaman, yalnız rumbayı düşünüyor. Yanındaki erkeğin, nazarında hiç ehemmiyeti yok. İyi dans eden her genç, nazarında birdir. Onun için en mühim şey, danstır. Dansörün zerre kadar ehemmiyeti yoktur.

Flörtlerinde de aynı şey! Flört ettiği adama zerre kadar ehemmiyet verdiği yoktur. Sadece bir salonda şık olmak, şık görünmek için. Evet, sadece flört etmek için flört eder. Doğrusu, benim için bulunmaz bir zevce! Benimle evlensin diye, nelere ama nelere razı olmadım! Bir gün oturuyorduk. Dans bilmeyen bir adamla evlenemeyeceğini söyledi. O günden sonra, dans öğrenmeye kalktım. Evet, ben... Bu vücudum, bu budum, bu ensiz omuzlarım, bu kocaman ayaklarımla!

Gülmeyiniz! Sonra utanır da devam etmem. Bu Ferhunde'nin pek hoşuna gidiyordu. Her gün beni odanın hizasına doğru çekiyor, siyah saçlı başını midemin hizasına sımsıkı dayıyor; bilmem, onun boyunun kısalığı yahut benim boyumun uzunluğundan mıdır, nedir? Aramızda müthiş bir boy farkı var- boyuna tırmanmak istiyormuş gibi küçücük ellerinden birini enseme doğru atıyor, öbür elini avuçlarımın içine bırakıyor ve bütün gayretiyle bana da dans talim etmeye uğraşıyor.

Bu dans derslerinde onun lehine bir şey daha, sabırlı olması. Benim öğrenmemek hususunda, inadı andıran beceriksizliğime rağmen, o hâlâ bıkmadan, usanmadan, vazgeçmeden, her gün en aşağı bana birkaç saat dans dersleri veriyor. Odanın ortasında döndüğümüz zaman, mümkün olduğu kadar kendimi aynalarda görmeye uğraşıyorum, fakat bir türlü muvaffak olamıyorum. Dans ederken herkes bizi çok mütebessim seyrediyor. Ama bilmem fena oynadığımdan mı yoksa iyi oynadığımdan mı?

Mahmut, insanla eğlenmeyi pek sever. Geçen gün:

"Yakında İstanbul'da en iyi rumba oynayan sen olacaksın," dedi.

Bu defa da benimle eğlendi mi dersiniz? Ben bu sözün samimi olduğunu zannetmiştim. Ferhunde'nin eğer o menhus unutmak huyu olmasa, bulunur kız değil. Neşeli, güler yüzlü, tatlı konuşur, sözünü dinletir. Hepsi iyi, fakat ne yapmalı ki müthiş surette dalgın. Kendisiyle konuşulduğu zaman dinler gibi bir vaziyet alır ve başını mütemadiyen evet, evet diye sallar. O zaman dikkat ediniz. Eğer gözleri büyümüş ve bir noktaya merkuz ise emin olabilirsiniz ki sizi dinlemedi.

Zihnen, yapacağı elbisenin eteğinin ucunun kıvrımlarının teferruatıyla, ya cumbada yeni öğrendiği adımlarla meşgul veyahut aynı günde üç yere davetli olduğunu tahattur ederek nasıl olup da üç daveti bir güne sığdırabileceğini kendi kendine soruyor. İşte böyle zamanlarda, üç saat yanında yüksek sesle en mühim mevzular üzerine konferans verebilirsiniz! Sözlerinizin birini anlamaz ve üç saatin nihayetinde utanmadan:

"Kuzum, demin ne diyordunuz? Çok dalgındım, anlayamadım, tekrarlar mısınız," der."

Ve eğer insan tekrarlayacak olursa, bin türlü ufak tefeğin peşinden koşan akılcığı yüzünden onları tekrar unutmuştur. Eğer hatırlatacak olursanız:

"A! Onu bana ne vakit söylemiştiniz? Büsbütün unutmuşum," diye şaşar.

O kadar dalgın ve unutkandır ki bahçede otururken birdenbire su içmek istediğini söyleyerek içeri girer. Sonra yine bahçeye çıkıp daha oturmadan hemen oradaki erkeklerden birine:

"Rica ederim, içeri gidip bana bir su yollar mısınız? Hararetten bayılıyorum," der.

O zaman oradakilerin hepsi hayret ve annesi hiddetle bir ağızdan sorarlar:

"Demin içeriye su içmek için girmediniz mi?"

Taklidi mümkün olmayan kahkahasıyla gülerek:

"A! Sahih, unuttum," der.

Bebek'ten Beyoğlu'na ayakkabı almak için gider, akşama elinde sadece bir kutu lavanta ile döner. Bu hali gören annesi, hiddetle gözlerini açarak:

"Hani ayakkabı Ferhunde?" diye sorar.

O zaman, biraz mahcup, biraz şaşkın:

"A! Aklımdan çıkmış, büsbütün unutmuşum," der.

Onun bu unutkanlığının en müthişi, en fecii, en berbatı, benim talip olduğumu unutması oldu. Ben Fahriye'ye onu istediğimi söylemiştim. Fahriye meseleyi ona açtı. O da Fahriye'ye:

"Biraz düşüneyim," der.

Bu haberi aldığım zaman ne kadar sevindiğimi size tarif edemem. Ellerimi, ayaklarımı küçülmüş, bacak ve kollarımı kısalmış zannediyordum. Herhalde beni görenler, Hollandalı kaz çobanına değil, mesut ve bahtiyar bir çobana benzetiyorlardı. Bana öyle geliyordu ki, hemen bana uyacak birini bulsam, mükemmel surette rumba oynayacaktım. Evet, oynayabilecektim. Vücudumda ve ayaklarımda tepinmeye öyle büyük bir istidat vardı. Fakat birkaç gün geçmiş, hâlâ Ferhunde'den cevap yoktu. O zaman yeniden meyus olmaya başladım. Bir gün annesi birdenbire hepimize onun Suphi, evet Suphi ile nişanlandığını söyledi. O zaman ne hale girdiğimi siz tasavvur edemezsiniz, ben de tasvir edemem. Deli gibi idim. Bu darbe, nâkabil-i tahammüldü. Beni istemiyordu. O halde bunca gündür "Düşünüyorum" sözüyle beni oyalamalı mı idi?

Hemen köşkten fırladım. Hepsi bir sandal gezintisinden

avdet ediyorlardı. Dayımın köşküne çıkan o dik yokuşun başında onları yakaladım. Ferhunde'nin yanına gittim. O, yorgun olduğunu söylüyor, önümüzde giden kalabalığa yetişemiyor, ağır ağır yokuşu tırmanıyordu. O kadar çok hiddetli ve cesaretli idim ki nasıl oldu bilmiyorum, ona:

"Siz, Ferhunde Hanım," diye sorabildim, "nişanlanmışsınız."

"Evet," dedi, "nişanlandım."

"Halbuki ben Fahriye ile size haber yollamış ve siz de bana düşüneceğinizi söylemiştiniz."

Bunu söylemek için o kadar gayret etmiştim ki, nefes alamıyordum. Ferhunde ciddi bir teessüfle:

"Ah! Sahih," dedi, "siz de beni istemiştiniz. Ne yazık ki... unuttum!"

Yüzüne hayretle baktım.

"İnanmıyor musunuz?" dedi.

Ufak yumruğuyla başına vuruyordu.

"Bilseniz! Bu ne sersem, küçük bir baştır. Emin olunuz, eğer unutmamış olsa idim, sizi ona tercih ederdim. Her genç kız evlenmeye mecbur. Her şey için. İyi ve süslü elbiseler giymek, yüzünü gözünü istediği kadar boyamak, istediği kadar davetlere gitmek, elmaslar takmak için." Güldü.

"Oh! Herhalde siz benim nişanlımdan çok daha iyisiniz," dedi.

5

Artık evlenmek için ettiğim inadın pek münasebetsiz olduğunu pekala anladım. Bu yüzden, bir parçacık olsun talihim olmadığı gün gibi aşikâr. Böyle olduğu halde, annem hiç fikrinden cayar mı? Sağ olsun! Kurduğu şey muhakkak olmalı. Son zamanlarda kalemde perişan halimi gören arkadaşlarım benimle istihza edip duruyorlar. Almanya'da tahsilini bitirmiş olan Mühendis Bey:

"Bu ne hal mayn libe froynd?[1] Adeta total ferrükt[2] olmuşsun diyor." Diğeri ise:

"San endiskrisyon[3] Monşer! Acaba âşık mı oldun?" diye sorup duruyor.

Ben ise ikisine de cevap vermeyi ihmal ederek kâğıtlarımı bir yana atıp, acı acı uğradığım felaketleri düşünüyorum. Çok çaresiz, çok zavallı kaldım, o kadar ki hani bu felaketlerimin arasında -bütün bu şeylere bir an evvel nihayet vermek için- Hayriye ile evlenmeyi ciddi surette düşünüyorum. Halbuki, Hayriye daha evlenmek için çok genç. Ebeveyni talebimi bunu öne sürerek pekala reddedebilirler. Vâkıa, onun gençliğinin birçok iyilikleri var. Mesela, onu istemek için herhalde geç kalmamışımdır!

Hayriye, pek âlâ bir kız. Gayet tabii, öyle yapmacık filan bildiği yok. O kadar tabii, o kadar tabii ki, adeta insan iptidai diyebilir. Mesela, bahçesinde çorap, ayakkabı giymek gibi lüzumsuz külfetlerde bulunmadıktan maada, üstüne diz kapaklarını örtmeyecek kadar kısa, kolsuz ve yakasız bir elbiseden başka bir şey giymiyor. Kumral saçları her zaman

1 Alm. Sevgili dostum.

2 Alm. Tamamen deli.

3 Fr. Patavatsızlık olmasın.

dağınık. Cildi güneşin altında yanmaktan bronz rengine girmiş. Hayriye'yi bu kılıkta, Fahriye'nin misafirleri arasında tanıdım zannetmeyiniz. Hayır, Mahmut'un baldızı olan bu küçük kızı, Moda'daki köşklerinin bahçesinde ve kapılarının önünde bu kılıkta gördüm. İlk gördüğüm zaman, doğrusu ya onunla evlenmeyi düşünememiştim. Çıplak ayaklarıyla taşların, toprakların üzerinde pervasızca koşan, ağaçlara tırmanan, herkesle bağıra çağıra kavga eden bu çocuğun zevcem olabilmek ihtimalini hatırımdan bile geçirmemiştim. Fakat bu Ferhunde'yi de elden kaçırıp ortada kaldığım zaman hemen Hayriye aklıma geldi. Bir buçuk seneden beri güya çarşaf giyen bu kızı, kaç defa kısacık elbisesiyle ve çıplak ayak olarak Moda caddesinde koşarken gördüm. Pek titiz ve tertipli olan annesinin hiddetlerine ve azarlarına rağmen, onu zaptetmek ve bir küçük hanım şekline sokmak mümkün değil.

Adeta yarım vahşi gibi bir şey! Kimse ile oturup konuşmadığı gibi kendine söylenen sözlere uzun ve sivri kahkahalarla gülmekten başka bir cevap vermiyor. Yalnız iş kavga etmeye gelince eminim ki vapurlarda genç kadınların tuvaletlerine itiraz eden yaşlı, kıskanç kadınları pek çok geride bırakacak kadar söyleniyor. Hele hele daima hiddetli bakan gözleriyle yüzüme baktığı zaman, başımdan aşağı bir kova sıcak su dökülmüş gibi oluyor. O kadar heyecan ve şaşkınlık duyuyorum ki!

Onu alırsam, acaba mesut olabilir miyim? Bunu hiç düşünmüyorum. Saadet benim neme lazım! Anneme gösterecek kadını bir an evvel bulayım, onu memnun edeyim, bu benim için kâfi. Görüyorsunuz ya, ne iyi, fakat ne kadar iyi bir evladım! Ebeveynime mutlak gıpta ediyorsunuz, bundan eminim!

Hayriye'ye karşı değil muhabbet, şefkat, hatta ufacık bir

merbutiyet ve incizap[1] bile hissetmedikten maada, adeta ondan korkuyor ve çekiniyorum. Hal ve tavrı, sesi ve yürüyüşü ile pehlivanları andırıyor, bir şeyden korkup çekindiği yok! Duvardan atlamayan, ağaca çıkamayan, denizde yüzemeyen ve yalınayak yürüyemeyenlere karşı büyük bir adem-i tenezzül besliyor. Mekteplerden, tahsilden, kitaptan nefret ettiğini, her konulduğu mektepten kaçarak pek güzel ispat etmiştir. Tahsili, Türkçeyi heceleyerek okumaya ve imla yanlışları ile yazmaya münhasır kalmıştır. Besbelli dünyayı tabiattan okumaya karar vermiş olacak! Evinin haricindeki hayatla hiçbir alâkası yok. Dünyada ne olup bittiğini merak etmiyor. Bahçesinin içinde gece ve gündüzü ve göğü ve yıldızları görerek, evinin içinde yiyerek, uyuyarak, hareket ederek yaşıyor. Yaşamak için bütün ihtiyacı olan şeyleri evinin hududu dahilinde bulduğundan, hariçle bütün alâkasını kesmiş. Deli mi yoksa büyük bir mütefekkir mi? Ben de anlamadım!

Siz ne düşünüyorsunuz? Acaba iyi bir zevce olur mu? Yoksa beni de kendi gibi hal-i iptidaiye rücu ettirmeye uğraşarak, çıplak ayak, başı açık, ta kalemlere kadar yollar mı? Meğer İstanbul'da ne değişik ahlâk ve etvarda insanlar varmış! Bu evlenmek derdi bana ne çeşit çeşit insanlar gösterdi, neler öğretti! Eğer o razı olsa idi, hiç tereddüt etmeden onunla evlenecektim. Sizi temin ederim ki buna karar vermiştim. Zannediyordum ki annem eğer isterse henüz daha insan şekline girmemiş bu vahşiyi istediği kalıba sokar, kendine istediği gibi bir gelin yapar.

Bunun için Hayriye'yi altı yedi hafta kadar iyice tetkikten sonra, bir cuma günü Mahmut'tan kaynanasına bir mektup götürmek bahanesiyle oraya gittim. Yine kema-fi's-sabık[2] bahçede bir ağacın üstünde oturdu. Çıplak ayaklarını salla-

1 Çekilme.
2 Daha önce olduğu gibi.

yarak kopardığı bir armudu kabuğuyla yemekle meşguldü. Onu bugün eğer tenha bir yerde bulursam işi açmaya karar vermiştim. Ağacın üstünde görünce selam verdim ve:

"Anneniz evde mi Hayriye Hanım," dedim.

Armudu ağzından çekerek:

"Hayır," dedi.

"Ona bir mektup getirmiştim," dedim.

Bitirdiği armudun çöpünü yere attı. Başka bir tane aramakla meşgul olduğu için cevap vermedi.

"Evde başka kimse yok mu?" diye yeniden sordum.

"Hayır," dedi.

"Biraz aşağı iner misiniz?" dedim. "Size bir şey söyleyeceğim."

"Bana mı?"

Güldü ve çıplak ayaklarıyla ağaçtan atladı. Yanıma geldi. Ona bir an evvel kendini istediğimi söylemek ve fikrini anlamak istiyordum. Yanıma gelir gelmez, helecan ve telaşımdan kendimi bilmez bir halde ilk söz alarak:

"Sizi istiyorum Hayriye Hanım," dedim. "Benimle evlenir misiniz?"

Çatık kaşlarını gözlerine daha indirdiğini gördüm. Yüzünün manası birdenbire değişmişti. Hayret mi veya hiddet mi ediyordu, anlaması mümkün olmayan bir bakışla beni süzüyordu. Anlıyordum. Buna kendini istediğimi söylemekte geç kalmamıştım. Çünkü yüzünden birinci defa olarak böyle bir şey işittiği belliydi. Cevap vermemesi, beni çok müşkül bir mevkide bırakırdı. Helecanımdan büyük çam ağacının gövdesine dayanmış duruyordum. Ondan cevap bekliyordum.

Hayriye, çıplak kollarının biriyle ağzını siliyor, ötekiyle yüzüne düşen saçlarını topluyor ve hâlâ bana dik dik bakıyordu.

"Hayriye Hanım," dedim. "Niçin cevap vermiyorsunuz?"

Hayriye iki ellerini yanına dayadı. Saçlarını arkaya atmak için başını sallayarak yüzünü bana kaldırdı ve vapur düdüklerini andıran bir sesle:

"Sizden bunu hiç beklemezdim Edip Bey," dedi.

Bu bir cevap değildi. Kabul ediyor muydu?

"Anneme meseleyi açayım mı?" dedim.

Yeniden uzun uzun yüzüme baktı. Birden ne oldu biliyor musunuz? Hayır, değil mi? Öyle ise söyleyeyim: Yuvarlak burnumun üstüne gelen bir armudun acısıyla kendimden geçkin bir halde iken Hayriye'nin:

"Koca ahmak," dediğini duyar gibi oldum. Burnumun acımasından daha ziyade, Hayriye ile izdivacın mümkün olmadığını anladığım için perişan ve zavallı kalmıştım.

6

"Müjde! Evlendim! Evet, artık dört buçuk aydan beri evlendim. Bu işten en memnun, annem! Benden ve gelininden çok memnun. Mesut muyum, diye soruyorsunuz? Bedbaht değilim. Zevcem genç, orta boylu, yeşil gözlü, siyah saçlı, temiz kalpli, güzel bir kadın. Biraz inatçı ve titiz olmasa, her şeye, evet, vara yoğa ağlamasa, çok iyi bir insan denilebilir.

Size inatçı dediğim zaman, ince, zarif kadınlarda, evet Ruhsar'da tesadüf edilen o sevimli, o iğneli, o şakrak inadı düşünmeyiniz. Hayır, Şadan'ın inadı -zevcemin ismi Şadan'dır- bunu nasıl tarif edeyim, bilmem. Mesela, siz hiç baş ağrısı çeker misiniz? Bazen başınıza ta kaşlarınızın üstünden başlayıp ensenize kadar uzayan ve günlerce ve hatta haftalarca devam eden müziç, ağır bir ağrı girer mi? Eğer girerse işte o zaman size Şadan'ın inadının, o ağrının devam ve şeklindeki inada pek benzediğini söylersem, nasıl bir inat olduğunu pek çabuk anlarsınız.

Ağlamasına gelince, zevcem hiç yoktan ve her şey için ağlar! Eğer onu ağlatan esbabın tuvaletinin teferruatıyla alâkası varsa, o zaman ağlaması en aşağı bir buçuk saat devam eder. Mesela terzisi, ısmarladığı elbisenin kollarını bir santim geniş, yakasını iki santim dar ve boyunu yarım santim kısa yapmış olsa, yahut annesi, evet, kayınvalidem sokakta giymek için alacağı ayakkabının ökçesinin kısa olması daha ziyade zevk-i selime muvaffak olacağını bir fikir diye ortaya sürmüş olsa veya bana ısmarladığı başörtüsünün rengini, istediğinden biraz daha açık veyahut daha koyu almış olsam, bütün bu şeyler zevcemin büyük bir felakete uğramış gibi saatler-

ce ağlamasına, sofrada ise sofradan fırlamasına, dolaplarını açarak bütün eşyasını didim didim didikleyip atmasına en büyük sebepler olur.

Şadan, neşeli değil, daima abus ve sükûtidir. Onunla nasıl oldu da evlendim? İşte bu hakikaten şayan-ı hayrettir. Burnuma armudu yedikten sonra, doğrusu ya, bir tecrübede daha bulunmaya cesaretim kalmamıştı. Her şeyden ürküyordum.

Moda'dan Bebek'e avdetimde, burnu kızarmış ve şişmiş, kuvve-i maneviyesi bozuk bir adamdım. Bir defa daha izdivaç teklif etmek, hatta "Bu benim zevcem olabilir mi?" diye bakmak, benim için imkânsız bir şeydi.

Götürdüğüm mektubu zarfıyla Mahmut'a verdikten sonra, müstehzi suallerine cevap vermemek için hemen yanından kaçmıştım. Çünkü cevap vermem lazım gelirse, hayatımda bir kere bile yalan söylemeye muvaffak olamadığımdan ona hakikati söyleyecektim. Hakikati söylemek ise benim için pek acıklı bir şeydi. Odama kaçmak için geçeceğim salonda, Fahriye ve... evet, Şadan vardı! Şadan, ne güzel ne de zarifti. Sadece Fahriye'nin görümcesi idi ve ben onu birinci defa olarak görmüyordum. Çehremin ortasındaki zavallı burnumun halini gören Fahriye, münasebetsiz çılgın kahkahalarla gülmeye başlamıştı. Şadan, kaşlarını kaldırmış, ağzını büzmüş, gülmeden yüzüme bakıyordu. Moda'daki köşkün bahçesinden çıktığımdan beri, yüzüme gülmeden ilk bakan Şadan idi. Bu bakıştan ve çehresinin bu manasından zannettim ki, Şadan bana acıyor.

Ona yuvarlak gözlerimin en müteşekkir bir nazarıyla baktıktan sonra, salondan geçerek çıktım ve evlenmemize Şadan'ın yüzüme gülmeden bakması sebep oldu. O günden sonra bu genç kıza karşı kalben büyük bir minnettarlık hissediyordum.

Bir gün, Fahriye ile aramızda geçen bir muhavere arasın-

da, ona karşı olan minnettarlık hissim yüzünden Şadan'ı birçok methettim. Fahriye, kıvrak bir gülüşle:

"Vay! Yoksa Edip," dedi. "Şimdi o mu?"

İtiraz edecektim. Fakat neden bilmiyorum, elmacık kemiklerim hizasındaki kırmızılık burnumun üstüne kadar, yüzümün her tarafına yayılmıştı.

"Şey, abla" diyebildim.

Fahriye hep gülüyordu.

"Edip," dedi, "yoksa onu sana isteyelim mi?"

Benim hoşuma gitmek için, Şadan'ın az daha etli olması lazımdı. Şadan istediğim gibi güzel değildi. Bence başı vücuduna nispeten büyük, gözleri başına nispeten küçüktü.

"Hayır," diyecektim.

Birden o günkü hali gözümün önüne geldi. Şadan'ın iyi bir kalbi vardı. Bana yüzümün o halinde bile gülmemişti. Sükutumu bir ikrar zanneden Fahriye, beş dakika sonra bütün ev halkına yeni aşkımı açmıştı. Bir hafta sonra nişanlanmıştık. Şadan, benimle evlenmeye razı olmuştu. Çünkü ben, namuslu, çalışkan, akıllı bir adamdım.

İşte dört buçuk aydan beri evliyim ve anladım ki Şadan, o gün kalbinin iyiliğinden ve bana acıdığından gülmemezlik etmemiş. Şadan dört buçuk aydan beri bir kerecik olsun tebessüm bile etmedi.

Meğer benim zevcem hayatında hiç gülmezmiş! Kaşlarının, alnının ortasına doğru kalkık olmasına gelince, onları öyle tutmayı, her şeye itiraz ede ede âdet edinmiş ve terzisinden gelen elbiseleri beğenmeye beğenmeye, dudaklarını o kadar çok büzmüş ki, şimdi yüzü hep o halde duruyor.

Size dedim ya, ben Şadan'ı o gün birinci defa olarak görmüyordum, fakat o güne kadar bunun hiç de farkında değildim. Ne denir, kısmet!

Ben Dahiliye Nezareti Kalemi Ketebesinden, Flemenk köylerini musavver levhalardaki kaz çobanına benzeyen, yeni evli ve kısmete inanır bir adamım!

İlk olarak 1923'te yayımlanan *Behire'nin Talipleri*, Suat Derviş'in erken dönemine ait öykülerden oluşuyor. Mehmet Rauf'un o yıllarda gelecek vaat eden bir isim olarak selamladığı Derviş, gerek kitaba ismini veren öyküde, gerekse "İstanbul Hanımları Niçin Dedikoduya Sebep Olurlar?" öyküsünde, dönemin toplumsal dokusunu oluşturan farklı bireylerin dünyalarına, evlilik kurumuna, sosyal yaşantıda ekonomik gücün koyduğu sınırlara dair güçlü gözlemlerde bulunuyor ve bunları yer yer dozunda bir mizah eşliğinde sunuyor. *Behire'nin Talipleri*, gözlerini henüz tam anlamıyla sokağa çevirmemiş olan bir Suat Derviş'le tanıştırıyor bizleri.

ithaki
www.ithaki.com.tr
facebook.com/ithakiyayin
twitter.com/ithakiyayinlari

İnternet Satış:
www.ilknokta.com

9 786053 755708